

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:120

Tisdagen den 19 maj

Kl. 13.00–15.52
18.00–19.50

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 28 april justerades.

§ 2 Meddelande om särskild debatt om lantbrukets kostnadsutveckling

Förste vice talmannen meddelade att på begäran av Centerpartiets partigrupp skulle en särskild debatt om lantbrukets kostnadsutveckling anordnas *fredagen den 12 juni kl. 9.00*.

Från regeringen skulle landsbygdsminister Peter Kullgren (KD) delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Begäran om särskild debatt angående lantbrukets akuta kostnadskris

Svensk livsmedelsproduktion befinner sig i ett allvarligt läge. Den eskalerande konflikten i Mellanöstern och blockaden av Hormuzsundet har skapat en akut kostnadskris. Nästan en tredjedel av den globala konstgödseln kommer genom sundet. Priserna på avgörande insatsvaror som diesel och gödsel skenar, samtidigt som lönsamheten för våra bönder redan är pressad sedan länge. Det slår direkt mot lönsamheten för svensk livsmedelsproduktionen, i ett läge där många producenter redan har en mycket ansträngd situation. Många bönder kommer producera mat med förlust.

Bedömningar visar nu att svenskt lantbruks kostnader stigit med hela 1,8 miljarder sedan kriget började. Det är kostnader bonden inte kan ducka för. Nu är vårbruket i full fart, det går inte att välja bort diesel och gödsel utan att produktionen blir lidande och vi får mindre svensk mat. I förlängningen kommer det ge både ökade matpriser för svenska hushåll och höja risken för att fler svenska bönder helt slås ut av kostnadstrycket.

Det visar på behovet av att på sikt bygga bort fossila beroenden och varför det behövs en svensk och förnyelsebar produktion av insatsvaror. Det samlade skattetrycket och regelkrångel är ytterligare bördor som behöver lättas för att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft. Men inte heller sådana långsiktiga åtgärder hjälper här och nu. Det behövs akuta åtgärder som hjälper livsmedelsproducenterna.

EU-kommissionen öppnade förra veckan för att medlemsstaterna får täcka upp de ökade kostnaderna lantbruket drabbats av till följd av Iran-krisen. Men Sveriges regering har ännu inte gett några svar på om man är villig att agera. Sveriges lantbrukare behöver få besked här och nu, med odlingssäsongen igång och en kostnadskris utan slut i sikte kan det inte vänta.

Detta är inte enbart en fråga för våra bönder, det är en fråga för hela Sveriges trygghet. Utan lönsamhet finns inga bönder, och utan bönder finns ingen svensk mat. Att i detta läge tveka är att spela ett högt spel med vår nationella försörjningsförmåga. Att trygga den svenska matförsörjningen är en av våra viktigaste beredskapsfrågor.

Med bakgrund av detta begär Centerpartiet en särskild debatt om den akuta kostnadskrisen som råder för lantbruket.

28 april 2026

Daniel Bäckström (C)

Gruppledare

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:454

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:454 Åtgärder för att stoppa kriminella från att driva HVB-hem av Mattias Vepsä (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 juni 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 18 maj 2026
Socialdepartementet
Camilla Waltersson Grönvall (M)
Enligt uppdrag
David Oredsson
Expeditionschef

Interpellation 2025/26:483

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:483 Samtyckeslagens tillämpning och rättssäkerhet av Katja Nyberg (-)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern Gunnar Strömmer inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 18 juni 2026.

Stockholm den 15 maj 2026
Justitiedepartementet
Gunnar Strömmer (M)
Enligt uppdrag
Helena Swenzén
Expeditionschef

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner
2025/26:4141, 4143–4145 och 4147 till miljö- och jordbruksutskottet
2025/26:4136, 4142, 4146 och 4148 till justitieukskottet
2025/26:4149, 4154, 4161, 4168 och 4175 till socialförsäkringsutskottet
2025/26:4162–4164, 4178 och 4179 till trafikutskottet

EU-dokument
COM(2025) 1022 till socialutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 7 juli*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkande
2025/26:FiU38 Nya regler för att främja central clearing av OTC-derivat i EU

Konstitutionsutskottets betänkanden
2025/26:KU34 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap
2025/26:KU35 Bättre förutsättningar för digitala kommunala sammanträden och förbättrad kontroll och

uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner

2025/26:KU43 En ny lag om riksdagens medalj

Socialutskottets betänkande
2025/26:SoU36 Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal

Näringsutskottets betänkande
2025/26:NU21 Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder

Civilutskottets betänkanden
2025/26:CU30 Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda

2025/26:CU31 En mer flexibel hyresmarknad
2025/26:CU34 Ändamålsenliga utmätningsregler och utökad distansutmätning

2025/26:CU35 Nya regler om aktier på MTF-plattformar

Justitieukskottets betänkande
2025/26:JuU34 Nordisk verkställighet i brottmål

§ 6 Svar på interpellation 2025/26:444 om företag som utnyttjar sänkningen av arbetsgivaravgifter

Anf. 1 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jonathan Svensson har frågat mig hur jag ser på de effekter som uppstår när skattepengar som skulle ha finansierat fler jobb för unga i stället finansierar ökade bolagsvinster och om jag avser att vidta några åtgärder för att sänkningen av arbetsgivaravgifterna ska få avsedd effekt.

Syftet med den tillfälliga nedsättningen av arbetsgivaravgifterna för unga är att stötta ungas möjligheter på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta för företag som anställer unga att behålla och nyanställa personal. Det sticker därför i ögonen när företag väljer att ta ut skattesänkningen i vinst i stället för att anställa fler eller höja lönerna.

Den tillfälliga nedsättningen började gälla den 1 april. Det vi har sett hittills är att enstaka företag missbrukar reformen. Tidigare nedsättningar av arbetsgivaravgifterna för unga har utvärderats flera gånger. Dessa utvärderingar visar att sysselsättningen bland unga ökar till följd av nedsättningen. Regeringen följer nu företagets agerande noga. Om vi skulle se att fler företag missbrukar reformen tar vi med oss det i utformningen av den ekonomiska politiken framöver.

Anf. 2 JONATHAN SVENSSON (S):

Herr talman! Tack till statsrådet för att hon tar sig tid att komma till kammaren och diskutera denna fråga i dag!

Som jag nämnde i min interpellation föreslog regeringen tidigare i år riksdagen att arbetsgivaravgiften

för unga skulle sänkas förhållandevis mycket, och som statsrådet nämnde blev detta verklighet den 1 april. Det är en tillfällig åtgärd som är tänkt att sträcka sig fram till september nästa år. För protokollets skull är det värt att nämna att detta var en sänkning som vi socialdemokrater avvisade i vårt budgetförslag.

Enligt regeringens egna beräkningar kostar skattesänkningen cirka 6 miljarder kronor av statens budget för innevarande år – och då omfattar sänkningen bara nio av årets tolv månader. Det är alltså en förhållandevis stor summa vi lägger på just denna skattesänkning för just detta ändamål.

Det är därför man blir så förfärad när man tar del av den granskning som Aftonbladet i sitt program *200 sekunder* har gjort av ett större bolag i Sverige. Detta bolag omsätter miljarder, har vuxit väldigt kraftigt på bara ett fåtal år och verkar i en bransch där väldigt många unga arbetar.

Då skulle man kunna tänka sig att sänkningen av arbetsgivaravgiften användes på ett korrekt sätt och ledde till fler jobb för unga människor, mitt i den här lågkonjunkturen där ungdomsarbetslösheten är skyhögt. Tyvärr verkar, som jag skriver i interpellationen, så dock inte vara fallet.

Aftonbladet har tagit del av intern information från det aktuella bolaget där det framgår att samtliga chefer i organisationen fått veta vad sänkningen av arbetsgivaravgiften innebär. Jag tänkte läsa upp lite av vad som framkommit i granskningen. Så här skriver man alltså internt:

Vårt arbete är nu och framåt detta räkenskapsår att sänka budgeten med samma summa som rabatten inneburit. Det viktigaste för er att tänka på är att inte använda mer lönekronor bara för att vi fått rabatt på arbetsgivaravgiften eftersom vi sänker budgeten med samma summa.

Herr talman! Det var ju inte riktigt detta som var tanken med sänkningen av arbetsgivaravgiften. Denna så kallade satsning skulle ha lett till fler jobb för unga människor i Sverige, mitt i brinnande lågkonjunktur. Så verkar det dock inte ha blivit i det här fallet, utan snarare en ren subvention av detta bolags vinst – en vinst som redan är förhållandevis stor.

I slutet av statsrådets svar sa hon att det är ”enstaka företag” som har gjort på samma sätt som det bolag vi talar om i dag. När statsrådet säger ”enstaka” blir ändå tolkningen att det är fler än ett bolag. Om jag gör fel tolkning får statsrådet gärna rätta mig.

Oavsett detta kan vi konstatera att det är förhållandevis stora summor pengar som tagits från statskassan och blivit en direktsubvention av dessa bolags vinster. Att man då inte vill se över utformningen av denna skattesänkning tycker jag är olyckligt.

Statsrådet har därmed svarat på en av mina frågor i interpellationen, alltså ifall hon avser att vidta några åtgärder för att sänkningen ska få avsedd effekt. Svaret på den frågan verkar vara nej – om nu inte fler företag missbrukar reformen, för då kan man överväga det i utformningen av den framtida ekonomiska politiken.

Jag frågade också statsrådet hur hon ser på att enskilda bolag använder skattesänkningen på det här viset. Hon säger att det sticker i ögonen, och det är en bild som jag delar.

Jag vill ändå fråga statsrådet: Hade det inte varit aktuellt att prioritera de här ekonomiska resurserna på ett annat vis, eller möjligen ha utformat skattesänkningen på ett annat vis än vad man har gjort?

Anf. 3 IDA EKEROTH CLAUSON (S):

Herr talman! Jag vill be om ursäkt för att var lite sen in till debatten. Jag hade besök av en gymnasieklass fram till klockan ett, och jag fick då möjlighet att prata med dem om just sänkningen av arbetsgivaravgiften för unga och vad de möter för verklighet när de nu tar studenten.

Den tillfälliga sänkningen av arbetsgivaravgiften har kostat staten 6 miljarder kronor. Forskning har tidigare visat att generella sänkningar i stor utsträckning subventionerar anställningar som ändå skulle ha kommit till. Nu visar det sig att ett stort företag har kunnat använda sänkningen för att skapa vinst. Det är ett tydligt tecken på att systemet är felaktigt utformat. Det är ett slöseri med Sveriges resurser och ett svek mot alla dem som står utan jobb och skulle tjäna på effektiva reformer mot arbetslöshet.

Problemet i Sverige i dag är inte i första hand att det är dyrt att anställa unga. Problemet är att efterfrågan är svag. Företag håller igen, investeringar uteblir och kommuner och regioner kämpar. När hjulen snurrar långsamt hjälper det inte att bara göra det billigare att anställa. Då måste man också få fart på ekonomin. Det är så regeringen borde ha använt alla de resurser som lagts på ineffektiva sänkningar av arbetsgivaravgiften. Att sänka skatten och hoppas på det bästa, vilket allt som oftast är regeringens linje, räcker inte. Nästan var fjärde ung person saknar jobb. Då räcker det inte med rabatt, utan då krävs utbildning, matchning och en stark arbetsmarknadspolitik.

Vi vet att över 100 000 akademiker i Sverige är arbetslösa i dag. Särskilt drabbade är unga personer. Att arbetslösheten bland nyexaminerade akademiker ökar borde få fler att lyfta ett varningens finger. Samtidigt hamnar många i yrken som de inte har utbildat sig för, vilket i sin tur trycker undan andra grupper som också behöver arbete. Detta är en ond spiral som i längden försvagar hela arbetsmarknaden.

Vi socialdemokrater tror på att utbildning är en investering för både individen och samhället. Men då måste man också skapa en arbetsmarknad där utbildning lönar sig.

Vi socialdemokrater föreslår fler arbetsmarknadsutbildningar och ett utbyggt yrkesvux och komvux. Vi vill införa ett ungdomspaket med jobb eller utbildning efter 90 dagar. Vi vill ha ett körkortslyft, fler traineeplatser och riktade insatser för dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. Det är skillnad på att göra unga billigare och att göra dem starkare.

Socialdemokraternas ekonomiska politik bygger på tre enkla saker: att investera när tiderna är svåra, att

stärka hushållens köpkraft och att se till att jobben växer genom både utbildnings- och framtidssatsningar. Vi tror inte på att låna till breda skattesänkningar, utan vi tror på att skapa investeringar.

Det är positivt att ministern tycker att det sticker i ögonen att den här reformen har använts på ett felaktigt sätt, att man använder skattesänkningen till att ta ut vinst i stället för att anställa fler eller höja lönerna. Men frågan kvarstår: Vad avser ministern att göra åt det?

Anf. 4 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag vill tacka Jonathan Svensson för att han har ställt denna fråga och initierat denna debatt.

Kortfattat först: Jag har stor respekt för att man inte tror att det är en bra reform att sänka kostnaderna för att anställa unga. Jag förstår det. Men jag kan berätta varför vi gör det just nu. Jag tror att det är av precis som skäl som när Socialdemokraterna gjorde det under pandemin: att det är en lågkonjunktur. Och den här lågkonjunkturen är mycket utdragen, som flera av debattörerna före mig har varit inne på. Förra våren förlängdes den också av Donald Trumps insteg förra våren med tullkrig, osäkerhet och oförutsägbarhet. Många håller tillbaka.

Vilka företag drabbas då? Det är många småföretag med små marginaler, som kaféer, restauranger och andra som anställer unga. Vad är det då vi gör i budgeten för i år och i vårändringsbudgeten? Jo, vi ser till att det kommer ut mer pengar i ekonomin, bland annat för att hushållen ska kunna konsumera. Ida Ekeröth Claussön var inne på just att efterfrågan i Sverige är lägre än normalt. Det är därför vi har en lågkonjunktur.

Nu ser vi till att det kommer ut mer pengar i ekonomin. Vi gör det genom att sänka skatten på arbete, vi gör det genom att halvera matmomsen och vi gör det, som en konjunkturåtgärd, genom att sänka kostnaden för att anställa unga. Vi vet trots allt att det ofta är de unga som man kanske är försiktig med att anställa i tuffare tider. I grund och botten kommer det här att ge fler jobb till unga men också göra så att fler företag överlever.

Med detta sagt kommer det självklart att finnas företag som försöker använda det här på ett felaktigt sätt. Det menar jag är stötande. Här har alla ett ansvar. Jag vill också skicka ett meddelande till Svenskt Näringsliv, Svensk Handel, Visita, Almega och många andra av de organisationer som pekat på att vi borde ha sänkt kostnaden för att anställa unga. När vi nu gör det får de här medlemsorganisationerna och deras medlemmar också hjälpas åt för att verkligen använda reformen på rätt och bästa sätt.

I grund och botten, herr talman, är synen på skattepengar också ett intressant perspektiv, att det här är någon annans pengar. Det är trots allt företagare – de som driver de här kaféerna, bagerierna och städfirmorna – som betalar in skatter till staten. Man betalar lön till den som arbetar, och man betalar in sociala avgifter – precis som det ska vara. Men det är ändå inte statens

pengar. Det är företagen som genererar detta med sina idéer och sitt arbete.

Med det sagt: Det finns absolut företag som går med stora vinster, vilket granskningen i Aftonbladet också har lyft fram. Jag tycker att det är väldigt bra att Aftonbladet granskar detta och sätter tryck. Det ska vi göra tillsammans. Det gjorde vi när det gäller matmomsen. Innan den sänkningen infördes såg vi att företagen inte höjde priserna. Vi hade en matpriskommission som följde den utvecklingen.

På samma sätt tror jag att det är otroligt viktigt att vi nu också följer att detta verkligen kommer de unga till del, vilket är hela tanken med reformen.

Herr talman! Ibland är det många saker som ska vägas samman. Till att börja med har vi en lågkonjunktur. Då vill vi bedriva konjunkturpolitik. Den här lågkonjunkturen beror på låg inhemsk efterfrågan. Då är det viktigt att få ut pengar i ekonomin och att göra det vi kan för att också unga ska ha en chans att komma in på arbetsmarknaden och få jobba den här sommaren.

Avslutningsvis vill jag visa på det här ur ett lite annat perspektiv. Jag vet att ledamoten tidigare nämnde att hon träffade gymnasieelever. I år är det precis 40 år sedan jag tog studenten. Mycket har hänt sedan dess. Det var på något sätt det glada 80-talet. Vi trodde på framtiden. Så är det inte alltid i dag. Många möter en mycket mörkare framtid och har vuxit upp i kris och krig.

Då är det viktigt för mig att sända signalen att vi verkligen vill göra det lättare för unga att få sin första anställning. Och vi förväntar oss att varenda arbetsgivare som gör detta tar ansvar och använder reformen på bästa sätt.

Anf. 5 JONATHAN SVENSSON (S):

Herr talman! Statsrådet var inne på flera olika områden. Jag tänker beröra några av dem.

Omvärldsson med Donald Trump i Vita huset innebär absolut att vi behöver vidta åtgärder här i Sverige. Det som vi har en politisk konflikt om i Sveriges riksdag är vilka åtgärder vi ska genomföra.

Statsrådet nämnde att vi har en låg inhemsk efterfrågan och att vi behöver få in mer pengar i ekonomin. Där går konfliktlinjen vid att regeringen vill sänka skatten för dem som tjänar mer medan vi har en annan linje.

Statsrådet hänvisar också till den vårbudget som vi nyligen har hanterat här i kammaren och talar om satsningar. Om vi kikar på exempelvis den samlade arbetsmarknadspolitikerna inom utgiftsområde 14 ser vi att det utgiftsområdet de facto har mindre pengar – mitt i en arbetsmarknadskris. Man kan alltså, minst sagt, göra olika politiska prioriteringar.

Statsrådet nämnde också att tidigare utvärderingar av sänkta arbetsgivaravgifter har visat att det har lett till fler arbeten för unga. Det får man verkligen hoppas att det har gjort, herr talman. Om man har lagt så pass stora summor på sådana reformer borde det rimligtvis ha lett till någon form av effekt. Frågan är väl snarare

om det är rätt åtgärd och den mest effektiva åtgärden eller om det kanske till och med är en ineffektiv åtgärd.

Statsrådet sa i sitt inledande svar att det har gjorts utvärderingar av det här tidigare. Hon nämnde inte vilka. Jag bad riksdagens utredningstjänst kika på några av de utvärderingar som har gjorts tidigare. Jag tänker att jag kan lyfta upp lite av det här.

En utvärdering från IFAU har tittat på alliansregeringens första mandatperiod då man sänkte arbetsgivaravgifterna. Det konstateras att reformen visat på ett betydande bortfall av skatteintäkter per skapat jobb, vilket bedöms bero på att de flesta skulle ha haft ett arbete även utan subventioner till deras arbetsgivare. IFAU, som ändå får anses vara experter på området, beskriver att ett effektivare sätt hade varit att rikta de här stöden särskilt till de människor som står längre ifrån arbetsmarknaden.

En annan studie tittade på bortfallet av skatteintäkter och intäktsbortfall per skapat jobb. Man räknade med att det, i 2008 års siffror, kostade uppemot 1,6 miljoner per skapat jobb. Det motsvarar ungefär tre fyra undersköterskor per skapat jobb.

Herr talman! Det finns fler studier att lyfta fram i sammanhanget, men jag vill särskilt lyfta fram ett pm som kommer från Finansdepartementet. Där beskriver de att den här reformen inte kommer att få några betydande långsiktiga effekter på sysselsättningen bland unga. Det är nästan lite humoristiskt att Finansdepartementet själva skriver att de bedömer att det inte får några långsiktiga effekter på sysselsättningen.

Herr talman! Jag tycker ändå att det finns belägg för att den sänkta arbetsgivaravgiften för unga inte är den mest effektiva åtgärden för att få unga människor i arbete. Det är därför vi har varit kritiska till reformen och inte har varit för den här sänkningen. Hade vi fått bestämma hade vi lagt de här resurserna på andra saker, på mer effektiva åtgärder, såsom jobbkontrakt för unga, där man får möjlighet till utbildning, praktik eller arbetsträning. Det hade kunnat vara ett traineeprogram för nyutexade studenter, ett körkortsluft eller varför inte en statlig satsning på så kallade SAO-jobb. Det är tyvärr inget som regeringen har med i sina budgetpropositioner.

Herr talman! Jag vill därför återigen fråga varför regeringen lägger resurser på ineffektiva åtgärder när man ska pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. Ser man inte att ens prioritering kanske har landat fel just den här gången? Statsrådet får jättegärna reflektera över det.

(Applåder)

Anf. 6 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Herr talman! Det är ingen som blir förvånad över att finansministern har en annan syn på skatter än vad vi socialdemokrater har. Det har vi diskuterat flera gånger. Vi socialdemokrater tror ju på en stark välfärdsstat.

Sverige befinner sig i en lågkonjunktur. Arbetslösheten är hög, och ungdomsarbetslösheten är högre. Tillväxten är svag, och kommuner och regioner

pressas hårt. Samtidigt vet vi att antalet personer som lever i fattigdom har ökat kraftigt. Det rör sig om människor som inte har råd med en grundläggande levnadsstandard. Det är en annan fråga som ministern och jag har diskuterat flera gånger.

Det här läget är inte en slump, utan det är ett resultat av en politik som prioriterar breda skattesänkningar framför investeringar och som har gynnat dem med högst inkomster samtidigt som barnfamiljer har fått det allt svårare. Regeringen har sänkt skatten för höginkomsttagare och valt att inte höja barnbidraget. Det här är en politik som inte sluter klyftor.

Låt mig gå in på frågan om arbetsgivaravgifter. De är inte bara en kostnadspost, utan de finansierar vårt gemensamma trygghetssystem: pensioner, sjukförsäkringar och föräldraförsäkringar. När man sänker dem måste man också vara beredd på att förklara hur välfärden egentligen ska finansieras.

Vi socialdemokrater väljer en politik som sätter arbete före skattesänkningar, som sätter barnfamiljer före höginkomsttagare och som investerar i människor, inte i tillfälliga rabatter. Vi väljer ett Sverige där unga får chansen att växa, bidra och leva trygga liv.

Det är dags att lämna högerns misslyckanden bakom oss. Sveriges unga förtjänar bättre. Precis så som min kollega avslutade sitt anförande vill jag fråga om ministern har någon egen tanke om huruvida det här är en bra reform när den kan missbrukas på det här sättet.

(Applåder)

Anf. 7 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Låt mig göra några nedslag och ge lite fakta.

Sverige och många andra länder i Europa befinner sig just nu i en utdragen lågkonjunktur. Den förvärrades för många av oss förra våren när Donald Trump satte igång ett handelskrig och spelade ett högt spel med våra länders medborgare och ekonomier.

Dessutom är det just nu krig i Iran, och det riskerar att bli långvarigt och utdraget. Även om Sverige har bättre förutsättningar än många eftersom vi har en annan energimix och en låg statsskuld riskerar det här att slå mot svenska priser.

Mitt i allt detta står Sverige stabilt. Vi har en låg statsskuld. Vi har förutsättningar som få andra länder har. Jag tycker ändå att om man är ledamot i Sveriges riksdag ska man absolut beskriva problemen som de är. Det ska göras varje dag. Men man ska också prata om de möjligheter som finns. Det är en styrka att vi har den stabila ekonomin. Det är en styrka att vi i år lägger 6 procent av bnp i offentliga investeringar. Socialdemokraterna får gärna återkomma till mig och berätta när Socialdemokraterna gjorde det senast. Jag tycker att man ska säga som det är.

Tre år i rad har vi sänkt skatten för alla. Oavsett hur många gånger Socialdemokraterna gärna säger att sänkningen bara gäller en viss del av befolkningen är det ett faktum att vi har sänkt skatten för alla.

Det är också ett faktum att en barnfamilj nu, under dessa för många tuffa tider, har 5 000 kronor mer varje månad jämfört med 2022. Det är för att vi har sänkt skatterna. I sommar sänker vi också förskoleavgiften. Vi har höjt taket i bostadsbidraget, och vi sjsätter nu en reform med tandvård för äldre. Vi radar nu upp viktiga reformer för att göra Sverige starkare och bättre.

Är jag nöjd med allt detta? Jag är absolut glad att vi har kunnat göra detta. När jag träffar mina kollegor i Europa ser det inte ut så. Vi bygger nämligen också upp ett starkt försvar, och det är vi överens om att göra. Vi är överens om de investeringar som behöver göras. Vi kan göra investeringarna, och vi har fördubblat resurserna till försvaret trots den här perioden.

Varför nämner jag allt detta? Vi är nu i en lågkonjunktur, och man kan använda olika reformer för att möta den. Från mitt perspektiv är det otroligt viktigt att se till att det finns en expansivitet – och så har det varit även i socialdemokratiska budgetar – och få ut pengar i ekonomin. Det ska vara både långsiktiga tillväxtreformer, till exempel infrastruktur, som gör att det blir tillväxt på kort och lång sikt, och en konjunkturpolitik. Konjunkturpolitik innebär att man möter den konjunktur man befinner sig i på bästa sätt, och det beror ju på hur lågkonjunkturen ser ut.

Just nu är det en låg efterfrågan, och det verkar finnas en samsyn om det. Då är det rimligt att också bedriva tillfällig konjunkturpolitik. Matmomsen är ett bra exempel. Vi vet att sänkningen av matmomsen har gjort skillnad på priserna. Vi har nu den lägsta inflationen i Europa.

Vi har också under åren förändrat drivmedelspriserna, och nu kommer vi att ytterligare sänka skatten på drivmedel tillfälligt några månader eftersom priset är högt.

Allt detta gör vi för att stötta hushållen och bryta konjunkturen så att återhämtningen kan fortsätta. Vi är i en återhämtning, men lågkonjunkturen riskerar att bli utdragen om vi inte får fart på ekonomin.

Då kan man ha olika uppfattning om vad som ska göras. Jag står självklart helt och fullt bakom de reformer som jag själv föreslår. När det gäller de unga är det många småföretag, speciellt inom service- och tjänstesektorn, som har det tufft. Sänkningen av arbetsgivaravgifter underlättar att kunna anställa och för unga att få jobb. Senare forskningsrön visar en mer positiv effekt på sysselsättningen än tidigare. Det är bra att lägga till.

Kom ihåg att det är fråga om sysselsättningspolitik och konjunkturpolitik.

Anf. 8 JONATHAN SVENSSON (S):

Herr talman! Jag vill lyfta fram en av de saker som statsrådet sa, nämligen att Sverige är ett fantastiskt land. Det händer mycket bra i det här landet, men det händer också ganska mycket dåligt i det här landet. Det är därför många av oss som sitter här i kammaren är politiskt engagerade, det vill säga vi vill förändra samhället till det bättre. Det är själva grundbulsten i politiken.

Statsrådet nämnde flera saker i sitt svar. Jag tänkte ta upp ett fåtal av dem. Hon nämner att vanligt folk har fått 5 000 kronor mer i månaden. Det är möjligt att man i någon beräkning på Finansdepartementet får ihop de 5 000 kronorna, men går man ut och pratar med vanligt folk på gatan tror jag inte att de flesta av dem upplever att de har 5 000 kronor mer varje månad. Det tror jag att de flesta inte anser.

Det var lite kul att statsrådet i förbifarten lyfte fram tandvården för äldre. Det är bra att man stärker den tandvården, men det har skett på direkt bekostnad av tandvården för den grupp vi diskuterar i dag. Det är ändå i sammanhanget lite roligt att konstatera eftersom den avgiftsfria tandvården har tagits bort för 19–23-åringar.

Det finns ändå förhållandevis mycket belägg för att reformen, alltså sänkningen av arbetsgivaravgiften, inte är den mest effektiva åtgärden man kan vidta i den här situationen. Det är ingen universallösning för att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. Det finns snarare andra verktyg och metoder man skulle behöva använda sig av för att ge fler unga människor en vettig chans att få ett arbete att gå till.

Min övertygelse om att sänkningen av arbetsgivaravgiften inte är den mest effektiva reformen stärks i och med Aftonbladets granskning, nämligen att den i praktiken innebär en subvention av ett enskilt bolags vinst. Det är inte att hantera skattebetalarnas pengar på ett korrekt sätt, och det är tråkigt att regeringen inte kan överväga att vidta andra åtgärder än denna.

Jag vill återigen fråga statsrådet: Hade man inte kunnat utforma reformen på ett annat vis eller göra en annan prioritering?
(Applåder)

Anf. 9 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Vi skiljer oss åt här. Regeringen sänker kostnaderna för att anställa unga under en svår tid när mycket är oroligt och tufft för både företag och unga. Reformen ska självklart inte utnyttjas av någon, men det är en tydlig skillnad.

Man kan, precis som vi gör, satsa på yrkesvux, stärka skolan på många sätt, få ut läroböcker i systemet och satsa på de ungas utbildning för att ge dem en grund för livet.

Men man kan också i det här problematiska och dystra läget sänka kostnaden för att anställa unga. Det kommer att göra att fler unga får möjligheter. Det har bara gått några veckor med reformen, men ett företag har gjort tydligt att reformen inte kommer att komma de unga till del. Det är skamligt, och det sticker i ögonen. Därför är den här debatten bra.

Men den grundläggande skillnaden mellan Socialdemokraterna och Moderaterna i det här läget är att vi gärna sänker skatter i stället för att höja dem. Vi tror inte att höjda skatter och högre kostnader alltid är lösningen på Sveriges problem.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2025/26:467 om nedläggning av Skatteverkets kontor i Vetlanda

Anf. 10 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Johanna Haraldsson har frågat mig om jag är beredd att verka för att beslutet att lägga ned Skatteverkets kontor i Vetlanda omprövas och om jag avser att verka för att Skatteverket inte minskar antalet kontor i landet.

Regeringens förvaltningspolitik bygger på att myndigheterna i stor utsträckning själva – utifrån fastställda mål från riksdag och regering – avgör hur verksamheten bäst ska organiseras. Det innebär att det är myndighetens ledning som avgör hur organisationen ska utformas och var kontor ska ligga. Samtidigt är det viktigt att våra myndigheter finns på flera platser i Sverige.

Myndigheters närvaro och service är viktig för att förenkla för människor i hela landet. Det upprätthåller även statsförvaltningens legitimitet och förtroende. Samtidigt ställer digitalisering och andra förändringar i omvärlden krav på att Skatteverket anpassar sin verksamhet. Skatteverket ska enligt sin instruktion bedriva verksamhet vid de platser som motiveras av dess uppgifter. Skatteverket har en omfattande närvaro från Malmö i söder till Kiruna i norr. Därutöver erbjuder Statens servicecenter lokal statlig service för Skatteverkets räkning vid servicekontor runt om i landet, bland annat i Vetlanda.

Anf. 11 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Jag får börja med att konstatera att svaret på mina två frågor till ministern verkar vara nej. Nej, ministern kommer inte att agera för att beslutet att lägga ned Skatteverkets kontor i Vetlanda ska omprövas. Nej, hon kommer inte heller att verka för att Skatteverket inte ska fortsätta att stänga kontor runt om i landet. Om jag har missuppfattat finansministerns svar får hon mer än gärna rätta mig i sina kommande inlägg.

Herr talman! Beskedet om att Skatteverket vill stänga sitt kontor i Vetlanda har skapat oro både bland anställda och i kommunen. Kommunpolitiker från både ledning och opposition har skrivit debattartiklar och skickat ett öppet brev till myndighetsledningen. Man har krävt samråd, och man har besökt arbetsplatsen och samtalat med de anställda. Medarbetarna har i sin tur skickat en skrivelse till finansministern. Frågan har uppmärksammats i flera artiklar i lokaltidningen och i regionala medier.

Att 15 statliga jobb försvinner från en mindre ort är en stor sak. För medarbetarna handlar det om att man måste börja pendla uppemot tre fyra timmar varje dag om man vill behålla jobbet. En uppenbar risk är att människor till slut väljer att flytta efter jobben när arbetsplatserna koncentreras till större städer. Få orkar pendla flera timmar om dagen år efter år.

Det får konsekvenser för Vetlanda kommun. Om familjer lämnar kommunen påverkas underlaget för skolor, handel och föreningsliv. Kompetens och

skatteintäkter försvinner. Samtidigt förstärks bilden att utveckling och kvalificerade arbeten framför allt ska finnas i större städer.

Statliga arbeten är viktiga för många mindre orter. De breddar arbetsmarknaden och gör den mer stabil, även när konjunkturen vänder. De skapar möjligheter för människor med olika utbildningsbakgrund och erfarenhet att bo och bygga sina liv även på mindre orter.

Herr talman! Finansministern hänvisar till att myndigheten själv ansvarar för sin organisation. Jag ifrågasätter inte myndigheternas ansvar att bedriva effektiv verksamhet. Men de anställda på Skatteverket i Vetlanda har i den skrivelse som både jag och finansministern har fått skickad till oss tydligt visat att det som myndigheten framhåller som skäl för att lägga ned kontoret inte riktigt håller hela vägen.

De anställda beskriver hur kontoret under lång tid haft stabil verksamhet, hög kompetens och låg personalomsättning. De lyfter fram att man har haft goda möjligheter att rekrytera och att det funnits intresse för att söka de tjänster som utlysts. De pekar på att lokal-kostnaderna är lägre, vilket de oftast är på mindre orter. De beskriver också att kontoret tidigare haft fler anställda och att man faktiskt skulle kunna ha kapacitet att växa ytterligare.

Det som kanske är det allra viktigaste är att verksamheten i stor utsträckning bedrivs digitalt. Inom Skatteverket jobbar man i digitala team och samarbetar över hela landet. Verksamheten är därmed inte beroende av att man koncentrerar den till ett fåtal kontor eller till större städer för att den ska fungera effektivt.

Det handlar alltså inte om ett kontor som saknar vare sig kompetens eller fungerande verksamhet. Tvärtom riskerar staten nu att förlora erfaren personal. Det är svårt att se hur det skulle förstärka effektiviteten i myndigheten.

Anf. 12 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. ”Myndigheters närvaro och service är viktig för att förenkla för människor i hela landet”, säger statsrådet. Det är just det som det handlar om, och då behöver myndigheter finnas utlokaliserade runt om i landet, på stora och små orter, i mindre och större städer, så att vi får spridning i hela landet. Precis som min kollega Johanna Haraldsson framförde i sitt inlägg handlar det om att sprida kompetenserna och se till att det finns service på plats.

Mycket går att göra digitalt eller på andra sätt, men det finns rätt många människor som behöver besöka myndigheten som fysisk person och träffa en handläggare för att sitta ned och få sina ärenden omhändertagna. Att det finns kontor på olika orter och i mindre städer är oerhört viktigt för att hela landet ska leva. Statsrådet framhåller just att detta är viktigt. Om de orden betyder något och statsrådet vill verka i den riktningen behövs det också mer handling, så att det här statueras på olika sätt.

Nu har det lagts ned kontor även i Simrishamn och Enköping, och Vetlanda står på tur. Kommer fler

kontor att läggas ned, eller kan vi förvänta oss att det inte kommer att ske? Jag tycker att det är rimligt att statsrådet svarar på det. Kan hon fastslå att det här inte är en trend och att det inte finns någon viljeinriktning eller strategi bakom nedläggningarna? Om statsrådet vill att hela landet ska leva anser jag att hon bör kunna svara att det inte kommer att läggas ned fler kontor än vad som hittills annonserats. Det är ett svar som är rimligt att få från statsrådet i dag.
(Applåder)

Anf. 13 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar för interpellationen. Jag tänker svara väldigt kortfattat och ganska rakt på sak. Jag vet att det är kloka socialdemokrater här i salen. Jag vet att de vet att ett statsråd inte går in och bestämmer exakt var Skatteverkets 10 500 anställda ska jobba och vilka kontor de ska vara på. Men det är valår, och det kan märkas i den här typen av resonemang.

Det är väldigt viktigt att man kan bo och verka i hela landet. Jag vill verkligen poängtera det för ledamöterna. Det är naturligtvis också viktigt att det finns statlig service. Det finns det i Vetlanda i form av Statens servicecenter, och det är en viktig poäng. Jag förstår mycket väl att de 15 berörda anställda är upprörda och oroade över det här beskedet från Skatteverkets ledning. Det betvivlar jag inte. Men vad som är A och O för medborgarna i Vetlanda är att man fortfarande kommer att ha ett tillgängligt servicecenter.

Jag ska alltså inte lägga mig i exakt var Skatteverkets anställda ska jobba. Alla ska nog vara glada för att det inte sitter röda, blåa eller gröna regeringar och detaljstyr detta. Det vi ska se till att ha ögonen på är att det finns statlig närvaro och service i hela landet.

Saker och ting händer. Det sker förändringar. Skatteverket har på många sätt varit fantastiskt i fråga om digitaliseringen, vilket har underlättat för många. Vi kan ha kontakt via nätet eller ringa. Men det finns också människor som behöver träffa personer, och det ska finnas möjlighet att göra det någonstans i närområdet, även om inte varje kommun i Sverige kommer att kunna ha ett servicecenter eller ett skatteverkskontor.

I grund och botten är Sverige fantastiskt, och vi utvecklas. På tal om förändrad statlig närvaro händer mycket annat. Det växer nu fram många nya statliga jobb runt om i Sverige och också på andra områden. Det byggs till exempel fängelser, och försvaret utökar väldigt mycket i Norrlands inland eller i södra Sverige. Runt om i Sverige växer nya statliga arbetstillfällen fram, samtidigt som de investeringar som jag nämnde innan skapar jobb.

Summa summarum: Statsråd, oavsett om det är jag eller någon annan som har mitt jobb framöver, ska inte gå in och styra exakt var personalen i Vetlanda ska vara i framtiden. Jag förstår upprördheten. Men jag förstår också att Skatteverket har flera olika saker att ta hänsyn till i beslutet.

Anf. 14 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Finansministerns svar här visar på att man inte vill ta ansvar för helheten. Hon säger att frågan är viktig. Hon säger i sitt inledande inlägg att legitimitet och förtroende spelar roll. Men när nu nedläggningar sker hänvisar regeringsföreträdare vidare till myndigheten. Man verkar inte vilja ta något ansvar för att statliga jobb ska finnas kvar i hela landet.

Herr talman! Det här är inte ett enskilt fall. Precis som min kollega talade om har man tidigare lagt ned på flera orter. Frågan är om man tänker fortsätta i den riktningen. Vi ser samma utveckling också på andra håll. Statens servicecenter, som ministern lyfter upp här, har stängts ned på flera orter.

Jobb centraliseras, och avståndet mellan medborgare och staten växer. Det går alltid åt samma håll, från mindre kommuner till större städer. Då duger det inte riktigt att säga att det är myndighetens ansvar. Regeringen måste också kunna beskriva vilken idé man har för den statliga närvaron i landet. Ytterst är det regeringen som styr myndigheterna, och man behöver ta ansvar för helheten.

Det är regeringen som sätter mål, gör prioriteringar, och sätter ekonomiska ramar. Om resultatet av de prioriteringarna gång på gång blir att statliga jobb centraliseras bort från mindre orter behöver andra beslut fattas. Målen och prioriteringarna behöver förändras.

Herr talman! Det spelar roll om staten finns nära. Det handlar om tillit och förtroendet för om regeringen menar allvar med att hela landet ska leva och utvecklas. När jobben flyttas skickas motsatt signal. Staten finns för vissa delar av landet men inte för andra.

Statens myndigheter måste vara mer än bara en effektiv administration. Staten bär också ett samhällsansvar. Finansministern säger här att staten växer på andra håll. Men det hjälper inte Vetlanda och dess invånare, och det hjälper inte heller de anställda på Skatteverket i Vetlanda.

Herr talman! Det är inte heller första gången som Skatteverkets kontor i Vetlanda hotas av nedläggning. Två gånger tidigare har det funnits planer på att lägga ned arbetsplatsen och flytta jobben. Senast ingick Vetlanda i en större plan där fler kontor runt om i landet skulle läggas ned, bland annat de i Simrishamn och Enköping som nu är nedlagda.

Motståndet var då väldigt stort. Den dåvarande socialdemokratiska regeringen agerade. Statskontoret fick i uppdrag att följa upp myndigheternas lokalisering, och de planerade nedläggningarna blev aldrig av. Det gick att agera då, och det går att agera nu om den politiska viljan finns.

Herr talman! Regeringen styr myndigheter som Skatteverket genom regleringsbrev, instruktioner och förordningar. Regeringen kan ge myndigheter i uppdrag att värna statlig närvaro och jobb i hela landet.

När skattekontoret i Vetlanda senast hotades av nedläggning tillsammans med flera andra kontor fanns det en vilja att ta ansvar för helheten som helt verkar saknas hos finansministern i dag.

Jag undrar om regeringen över huvud taget har någon idé eller plan för hur statliga jobb ska kunna finnas i hela landet. Gör man någonting för att förhindra att myndigheter och statliga arbetstillfällen steg för steg försvinner från mindre orter runt om i landet?

Anf. 15 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Jag fick inte svar från statsrådet på om det finns fler kontor i listan över nedläggningar. Det borde vara information som statsrådet innehar.

Jag förstår det man säger om att statsråd inte kan bestämma om det ska finnas ett kontor i Vetlanda eller om det ska ligga i någon annan ort. Men den starka viljeinriktningen som manifesteras i svaret behöver också manifesteras i handling.

Vill man ha statlig närvaro behöver man också politiskt tydligt tala om att det ska finnas utlokaliserade kontor. Det finns en påverkansgrad här. Om vi tittar på hur många huvudkontor som ligger i Solna ser vi att de är fler än de som ligger i Göteborg eller i Malmö.

Om myndigheten kommer tillbaka till statsrådet och säger att man inte tänker ha några lokala kontor över huvud taget och att Skatteverket bara ska finnas i Stockholm, tänker statsrådet inte agera då? Har statsrådet ingen uppfattning om vilken statlig närvaro man ska ha i hela landet, om man nu vill att hela landet ska leva?

Min fråga kvarstår. Finns det fler kontor som ska läggas ned? Är detta en början på någonting som vi kommer att se från regeringen?

Anf. 16 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Finansminister Elisabeth Svantesson avstår från sina resterande inlägg. Johanna Haraldsson kan få ordet för ytterligare ett inlägg om hon så önskar.

Anf. 17 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Jag beklagar att ministern inte tar tillfället i akt att svara på de frågor som vi ställer här i dag. Det hade kanske visat lite mer respekt för de människor som nu riskerar att bli av med sina jobb eller tvingas att flytta från sin hemort.

Den här frågan handlar ytterst om vilket Sverige vi vill ha. Det handlar om ett Sverige där staten finns nära människor i hela landet – där myndigheter och statliga jobb finns i hela landet – eller ett Sverige där statliga myndigheter och jobb försvinner steg för steg från mindre orter.

Ingen begär en detaljstyrning av varje myndighetsbeslut. Men människor har rätt att förvänta sig att regeringen står upp för principen om statlig närvaro och att hela landet ska leva.

Herr talman! I Vetlanda riskerar kommunen att förlora både kompetens, skatteintäkter och invånare om människor till slut väljer att flytta efter jobben. En nedläggning skulle försvaga den lokala arbetsmarknaden.

Samtidigt handlar det om människor som har gjort ett viktigt jobb för staten under lång tid och som nu får besked om att deras arbetsplats ska bort och deras vardag göras om i grunden.

De förtjänar mer än tystnad eller en hänvisning till myndigheternas interna organisation. De förtjänar ett politiskt ansvarstagande.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2025/26:461 om insatser för den svenska rymdbranschen

Anf. 18 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Mats Wiking har frågat mig hur jag och regeringen ser på att vi är ett av endast tre länder av ESA:s 23 medlemsländer som minskat sin insats till ESA och att vi nu ligger långt under vår bni-andel och efter våra nordiska grannländer, och om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av detta.

Han har också frågat mig vad jag och regeringen vill göra för att stärka svensk rymdindustris position i Europa.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2026 (2025/26:1) att Rymdstyrelsens anslag skulle öka med 100 miljoner kronor årligen för just deltagandet i ESA. Sveriges årliga rymdbudget till ESA uppgår därmed till cirka 1 miljard kronor, av vilket en betydande del kommer svensk rymdsektor till del genom ESA:s så kallade georeturprincip.

Eftersom många andra länder vid ministermötet i november 2025 också höjde sina bidrag till ESA minskade Sveriges relativa andel i ESA:s frivilliga program. Att andra länder kunnat öka sin finansiering är dock bra för den europeiska och i förlängningen svenska rymdförmågan, och det ger affärsmöjligheter för svenska rymdföretag.

Regeringen arbetar hårt för att stärka den svenska rymdindustris förutsättningar och position i Europa, och regeringen har de senaste åren gjort betydande investeringar på rymdområdet.

Samarbete på rymdområdet ingår i flera av Sveriges strategiska innovationspartnerskap med viktiga partnerländer i Europa – Frankrike och Tyskland. Genom de strategiska innovationspartnerskapen kopplas svenska företag och andra aktörer i rymdbranschen samman med motparter i dessa partnerländer, vilket kan skapa nya affärsmöjligheter.

Regeringen beslutade redan 2024 om en historiskt stor forsknings- och innovationsproposition (2024/25:60) som riksdagen godkände för ett år sedan. I den gör vi den största rymdsatsningen någonsin i en sådan proposition. Satsningarna görs via Rymdstyrelsen, och sammanlagt höjs anslagen med 208 miljoner kronor årligen från och med 2028 via en upptrappning 2025, 2026 och 2027.

Tre nationella program etableras: ett satellitprogram, ett program för rymdteknik med dubbla användningsområden och ett rymddataprogram. Svenska företag ges möjligheter att bidra till utvecklingen av de

här programmen, vilket också kan ge högre konkurrenskraft i internationella sammanhang.

Dessutom inrättas nu en forskarskola med fokus på rymden – med fokus på Sveriges behov inom rymdområdet.

Regeringen föreslog nyligen satsningar i vårändringsbudgeten där det statliga bolaget SSC Space AB tillförs ett kapitaltillskott på 386 miljoner kronor under 2026 för utvecklingen av rymdbasen Esrange, och Rymdstyrelsen föreslås få 14 miljoner kronor i ökade medel under 2026 för att möjliggöra en ökad och rätts-säker handläggning av tillståndsärenden för rymden.

Anf. 19 MATS WIKING (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag vill börja med att säga att det är bra att regeringen gör satsningar på rymdområdet. Investeringarna i Esrange, forskarskolan och de nationella programmen är viktiga och välkomna. Men samtidigt kvarstår den grundläggande frågan.

Trots satsningarna är Sverige fortfarande ett av endast tre medlemsländer inom ESA som minskar sin relativa ambition. Vi ligger fortsatt långt under vår bniandel, och vi ligger efter våra nordiska grannländer nu när Europa kraftigt stärker sina investeringar i rymden.

Det handlar inte bara om relativa tal. Visst minskar Sveriges andel delvis därför att andra länder ökar sina satsningar, men Sverige minskar också sin faktiska insats. Sveriges totala åtagande gick från 313 miljoner euro vid ministermötet 2022 till 305 miljoner euro 2025.

Ännu mer oroväckande, herr talman, är utvecklingen inom ESA:s frivilliga program, alltså det program som är allra viktigast för svensk rymdindustri. Där minskade Sveriges deltagande från 180 miljoner euro till 138 miljoner euro. Det är faktiskt en minskning med 24 procent. Det är svårt att se att det skulle vara bra för svenska rymdföretag, svensk forskning eller svensk konkurrenskraft.

Herr talman! Rymdstyrelsen själv beskriver situationen mycket tydligt i sitt budgetunderlag för 2027–2029. Där konstaterar myndigheten: ”Sveriges deltagande i ESA ligger i dag på en jämförelsevis låg nivå relativt jämförbara länder. Sveriges rymdindustri utvecklas därmed inte i samma takt.” Rymdstyrelsen föreslår därför att Sveriges deltagande i ESA successivt ska öka med inledningsvis 477 miljoner kronor redan 2027. Myndigheten skriver också: ”Med dagens relativt låga deltagandenivå kommer de svenska aktörerna, industrin och akademien, inte kunna delta i ESA:s program i paritet med sin kompetens och kapacitet.”

Detta är ganska allvarliga besked från den ansvariga expertmyndigheten. Det är alltså Rymdstyrelsen, vårt viktigaste organ när det gäller rymdverksamheten, som skriver detta.

Herr talman! Rymden handlar i dag om långt mer än bara forskning. Det handlar om innovation, klimatövervakning, säkerhet, kommunikation, AI och Europas strategiska självständighet.

Sverige har fantastiska möjligheter genom Esrange – det är sant – och avancerade teknikföretag och stark forskning. Då borde vi vara med och leda utvecklingen och inte acceptera att vi tappar mark.

Min fråga till ministern blir därför: När både svensk industri och Rymdstyrelsen varnar för att Sveriges låga deltagande riskerar att försämra vår konkurrenskraft och innovationsförmåga, varför är regeringen inte beredd att höja ambitionerna för Sveriges deltagande inom ESA:s viktigaste program?

Anf. 20 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för de intressanta frågeställningarna.

Rymden blir alltmer intressant också för oss här på jorden. När vi kör bil är satelliterna avgörande. De är avgörande när det gäller att få bra väderleksprognoser. I den värld vi i dag lever i blir det alltmer uppenbart att rymden spelar en enormt viktig roll för vår säkerhet.

I det här läget gör Sverige de största satsningarna någonsin på rymden. ESA är en del, där vi satsar 100 miljoner mer nu än vad vi gjorde tidigare. Men vi gör också stora rymdsatsningar på andra områden. Vi satsar till exempel på en forskarskola för att vi ska få fram fler forskare i Sverige som har de här kompetenserna. Forskarskolan leds för övrigt av vår tidigare astronaut Christer Fuglesang. Vi gör satsningar på det som brukar kallas för dual-use, det vill säga satsningar som är till nytta för både det civila och det militära. Det är viktigt att påpeka att satsningar på rymden också görs genom den så kallade rymdmiljarden, som är försvarets satsningar på rymden.

Det görs alltså mycket på det här området, och satsningarna på ESA är bara en del.

Man kan undra något när det gäller detta. Om Sverige satsar mer pengar och andra länder som också ger pengar till ESA satsar ytterligare lite till kan man undra: Hade Mats Wiking varit nöjd om Sverige hade satsat 100 miljoner mer, som vi nu gör, och de andra länderna hade satsat mindre? Då hade ju vår andel blivit större, men det hade inte gett en enda krona mer till ESA.

Jag tycker att vi ska ha höga ambitioner på det här området. Men det är viktigt att se satsningarna på rymden sammantagna, vad vi gör sammanlagt, och att inte bara titta på det som vi gör inom ESA.

Jag är glad att det nu är fler länder som satsar på ESA och inte bara Sverige. Det kommer nämligen också att gynna Sverige att det sker en utveckling inom ESA. Men vi måste också se de andra stora satsningarna, till exempel att vi inom några få år kommer att kunna skicka upp satelliter från Esrange. Sverige blir då det enda landet inom EU som kan göra det från egen mark i Europa.

Anf. 21 MATS WIKING (S):

Herr talman! Jag tackar för svaret från ministern.

Jag tror egentligen att vi delar bilden av att rymden blir allt viktigare – för forskning, innovation, säkerhet och konkurrenskraft.

Jag välkomnar de satsningar som regeringen faktiskt gör – det sa jag i mitt tidigare anförande. Men det finns fortfarande en tydlig motsättning i regeringens politik. Å ena sidan beskriver regeringen rymden som strategiskt avgörande för Sveriges framtid. Å andra sidan accepterar man att Sverige tappar mark inom ESA jämfört med nästan hela övriga Europa.

Det är det som är så svårt att förstå, herr talman. Vi ser nu hur europeiska länder gör stora investeringar därför att de inser att rymden inte längre är en perifer fråga. Satelliter och rymddata är avgörande för klimatövervakning, kommunikation, navigation, försvar och krisberedskap. Det handlar också om teknikutveckling som spiller över till andra delar av industrin och stärker Europas självständighet i en orolig omvärld.

I denna oroliga omvärld är det viktigt att Europa bygger starka rötter tillsammans, och då ESA ett väldigt viktigt organ. Det räcker inte att Sverige ligger kvar medan andra springer förbi. Som jag sa tidigare minskar Sveriges relativa position även om regeringen har ökat anslagen i kronor. Inom ESA spelar just den relativa positionen roll, eftersom investeringarna påverkar vilka uppdrag och vilken kompetens som byggs upp i respektive land. Detta är alltså inte bara en fråga om prestige eller internationella jämförelser – det handlar om var framtidens jobb, forskning och investeringar hamnar någonstans.

Herr talman! Sverige har dessutom särskilt goda förutsättningar. Vi har Esrange, som ministern nämnde. Vi har avancerade teknikföretag. Vi har forskning i världsklass. Vi har geografiska och tekniska fördelar som många andra länder saknar. Därför borde Sverige vara ett land som driver utvecklingen framåt, inte ett land som successivt halkar efter.

Herr talman! Jag är också orolig för vilka signaler som skickas till branschen. Företag som vill investera långsiktigt behöver veta att staten har ambitioner och en tydlig riktning. Universitet och forskningsmiljöer behöver stabila förutsättningar för att kunna bygga kompetens över tid. Om andra länder visar större långsiktighet och vilja riskerar investeringar och kompetens att söka sig dit i stället.

Därför, herr talman, vill jag fråga ministern: Vilken är egentligen regeringens långsiktiga ambition för Sveriges roll inom ESA och den europeiska rymdsektorn? Är målet att Sverige ska vara en ledande rymdnation i Europa, eller accepterar regeringen att vi successivt får en mindre betydelsefull roll när andra länder trappar upp sina satsningar?

Anf. 22 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Sveriges ambition är inte att vi ska bli en ledande rymdnation. Sverige är en ledande rymdnation i dag.

Som jag beskrev i mitt tidigare inlägg är våra insatser inte bara riktade mot ESA, utan vi har de största

satsningarna någonsin på rymden också inhemskt i Sverige. Vi satsar bland annat på rymdskolan, och vi gör stora satsningar på Esrange så att de ska ha en kapacitet nu när vi räknar med att det kommer att komma fler ansökningar än tidigare om att bedriva verksamhet från Esrange och Kiruna.

Vi gör alltså stora satsningar på det här området som inte bara handlar om ESA utan också om inhemska satsningar. Jag tycker att det är viktigt att påpeka det, för det här är en helhet. Vi har en rymdindustri i Sverige som fortfarande är ganska liten relativt sett, men den är avancerad och växer faktiskt. Så sent som för ett par månader sedan fick till exempel OHB Sweden en stor beställning på satelliter, den största satellitbeställningen till svensk rymdindustri någonsin, vilket visar att Sverige redan i dag är en ledande rymdnation. Det ska vi naturligtvis förbli.

Anf. 23 MATS WIKING (S):

Herr talman! Tack för svaret, ministern!

Jag vill avsluta med att återigen säga att det är positivt att regeringen gör vissa satsningar på rymdområdet. Det finns delar som är viktiga och välkomna, precis som ministern har talat om. Samtidigt kvarstår den centrala frågan i interpellationen: Varför accepterar regeringen att Sverige tappar relativ position inom ESA när resten av Europa växlar upp?

Detta handlar ytterst om vilken framtidsnation Sverige vill vara. Rymden är inte längre ett smalt teknikområde vid sidan av annat. Det handlar om klimatdata, kommunikation, säkerhet, totalförsvar, forskning och avancerad industriutveckling. Det handlar om Europas förmåga att stå starkt och självständigt i en osäker värld. Då måste Sverige våga ha högre ambitioner.

Herr talman! Sverige har fantastiska möjligheter. Vi har Esrange, som ministern har nämnt flera gånger, stark forskning och innovativa företag med hög kompetens. Det är där oron finns: att vi inte tar till vara de innovativa företag som står för en topp teknikutveckling när det gäller rymdområdet.

Vi har alla förutsättningar att ha en ledande roll i den europeiska rymdutvecklingen, men då krävs också att staten visar långsiktighet och tydlig vilja. Som jag sa tidigare: Om andra länder fortsätter att investera mer och bygga starkare positioner medan Sverige halkar efter relativt sett riskerar vi att förlora både kompetens, investeringar och framtida arbetstillfällen. Det vore olyckligt, inte bara för rymdsektorn utan för svensk konkurrenskraft i övrigt.

Jag vill därför skicka med att jag hoppas att regeringen framöver är beredd att höja ambitionerna ytterligare så att Sverige inte bara deltar i Europas rymdsamarbete utan också är med och leder utvecklingen framåt.

Anf. 24 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag vill tacka för en intressant diskussion och säga att jag är väldigt glad över att det finns en samsyn här i kammaren om att satsningar på

rymden är avgörande, både för Sveriges konkurrenskraft och för vår säkerhet.

Under den här diskussionen har jag försökt visa att Sveriges rymdsatsningar inte bara handlar bara om att vi nu satsar ytterligare 100 miljarder på ESA utan att vi även gör en rad olika satsningar på området för att stärka Sverige som rymdnation. Det är viktigt för framtiden.

Vi kan inte ensidigt titta på finansieringen till ESA. Det finns en rad andra områden, inte minst inom försvarsområdet där vi nu för första gången, bara för ett par veckor sedan, har skickat upp satelliter.

Det här är viktiga frågor, men jag tror inte att det enbart kan handla om finansieringen av ESA.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2025/26:430 om moskéer som sprider hat och hot

Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Richard Jomshof har frågat socialministern om han avser att ta några generella initiativ med anledning av att moskéer sprider hat och hot.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Till att börja med innebär den svenska yttrandefriheten en långtgående rätt för enskilda att uttrycka tankar och åsikter, också sådant som kan vara provocerande eller stötande för andra. Det innebär å andra sidan inte en frihet att säga eller uttrycka vad som helst. Det är till exempel inte tillåtet att förtala någon eller att yttra något som innefattar hot eller hets mot folkgrupp. Som samhälle ska vi inte tolerera hat, hot eller uppmaningar om våld, vare sig i religiösa sammanhang eller i andra miljöer.

Den 1 juli 2024 trädde flera lagändringar i kraft som förtydligar och utvidgar bestämmelsen om hets mot folkgrupp i brottbalken. Bland annat utvidgas skyddet på det viset att enskilda personer kan få status som målsägande och därigenom också ha rätt till skadestånd. Det förtydligas också att det är olagligt att förneka Förintelsen och vissa andra internationella brott. De här ändringarna har redan gjorts i vanlig lag. Mot svarande ändringar föreslås trädas i kraft i tryckfrihetsförordningen den 1 januari nästa år.

Det är avgörande med ett bredare arbete mot de här problemen, och det görs också av regeringen. Under mandatperioden har regeringen skärpt demokrativillkoren för statsbidrag till trossamfund och andra organisationer i det civila samhället. Statsbidrag ska alltså inte kunna betalas ut till trossamfund som utövar våld, tvång eller hot eller på andra sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter. Det gäller även ledande företrädare. Verksamheter som diskriminerar personer eller grupper eller på andra sätt bryter mot principen om alla människors lika värde, försvarar ett

sådant agerande eller motarbetar det demokratiska styrelseskicket ska nekats statsstöd.

Regeringen har även tillsatt en utredning som har i uppdrag att överväga och föreslå regler som förbjuder eller på annat sätt motverkar utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter i Sverige med koppling till islamism, annan extremism och andra antidemokratiska intressen. Den utredningen ska redovisa sina förslag nu i sommar.

Utöver detta har regeringen beslutat om ett stort antal insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism och hatbrott inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott och strategin för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism. För närvarande genomförs bland annat åtgärder för att fler av de hatbrott som begås ska anmälas, utredas och lagföras. Som en del i det arbetet har Brottsförebyggande rådet fått regeringens uppdrag att studera rättsväsendets hantering av antisemitiska hatbrott.

Till detta kommer att regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att motverka våldsbejakande extremism. Vi har tagit fram en ny, samlad strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Sedan i mars förra året finns även en särskild funktion inom Center mot våldsbejakande extremism vid Brottsförebyggande rådet, Brå, som syftar till att förhindra att offentliga medel går till verksamheter med kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer.

När det gäller konkreta säkerhetshot har Säkerhetspolisen och Polismyndigheten en nära samverkan och också ett nära utbyte av information. Säkerhetspolisen bedömer hot och delar lägesbilder, och polisen vidtar åtgärder utifrån detta för att stärka samhällets skydd mot allvarlig brottslighet och se till att medborgarna kan vara trygga.

Sammantaget bedrivs ett omfattande arbete för att på olika sätt motverka hat och hot, allt i syfte att trygga medborgarnas säkerhet och värna vårt fria och öppna samhälle.

Anf. 26 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

För ett år sedan hade jag en interpellationsdebatt med Gunnar Strömmer med anledning av det islamistiska projektet Vi mår bra. Deras mål, om nu någon har glömt det, är att det ska finnas minst en moské i varje svensk stad. Bakom projektet står personer knutna till salafismen, som är en av de mest extrema tolkningarna inom sunniislam. Frågan jag ställde då var om regeringen ämnade vidta några konkreta åtgärder för att förhindra det fortsatta byggandet av nya moskéer som genomsyras av den sortens värderingar. Det är alltså moskéer som har kopplingar till muslimska diktaturer och ibland också terroristorganisationer. Tyvärr var det inte mycket till svar jag fick.

Anledningen till denna interpellation är att Expressen den 2 april kunde avslöja att en imam i en av Kristianstads två sunnimuslimska moskéer vid flera tillfällen spridit hat och hot mot icke-muslimer i allmänhet och judar i synnerhet. Imamen i fråga har dessutom

förespråkat hämnd mot det judiska folket och sagt att det förtjänar blod, död och fördrivning. Förutom detta har han betonat vikten av att kommande generationer lär sig att skada judar och att muslimer måste lära sina barn att hämnas.

Jag vill påminna om att för bara några månader sedan kunde vi läsa ett annat avslöjande om den andra sunnimuslimska moskén i Kristianstad. Då var det en imam som bland annat hade predikat att mannen enligt islam har rätt att slå sin hustru.

Det är klart att det här är anmärkningsvärt. För den som är insatt i frågan är det tydligt, vill jag hävda, att den sortens vidriga åsikter och uttalanden är regel snarare än undantag när det gäller imamer som verkar i moskéer på svensk mark. Låt mig ge några fler exempel. I en moské lär man ut att kvinnor inte har rätt att neka mannen sex. I en annan att kvinnor inte ska polisanmäla sina män – inte om, utan när de misshandlas. I en tredje hyllar man al-Qaida. I en fjärde hyllar man Islamiska staten. I en femte hävdar man att terrorattacken mot den franska satirtidningen Charlie Hebdo är en lögn. I en sjätte värvar man jihadister till det heliga kriget, och så vidare.

Vi vet att moskéer i Sverige i dag används för att främja extremism och sprida antisemitism och kvinnohat men också för att hylla terrorgrupper. Vi vet att många av dem fungerar som spioncentraler. Vi vet att de fungerar som tillhåll för islamister och terrorister. Det handlar alltså om moskéer med kopplingar till en lång rad muslimska diktaturer men också om moskéer med kopplingar till exempelvis Muslimska brödraskapet och andra muslimska terroristorganisationer.

Herr talman! I svaret på min interpellation, vilket jag än en gång vill tacka för, säger justitieministern att statsbidrag inte ska kunna betalas ut till trossamfund som utövar våld, tvång eller hot eller på andra sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter. Jag tänker: Är det allt? Är det inte bättre om vi helt nekar dem rätten att verka i Sverige? Och kan vi inte också vara ärliga och erkänna att det i stort sett uteslutande handlar om muslimska trossamfund?

Vad gäller religionsfriheten och yttrandefriheten är det min bestämda uppfattning att den främst är till för det svenska folket och våra svenska medborgare. Vi har ingen som helst skyldighet att låta andra länders medborgare, extremister och islamister komma till Sverige för att utnyttja vår yttrandefrihet och vår religionsfrihet med målet att faktiskt också ta den ifrån oss. (Applåder)

Anf. 27 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Som interpellanten nämner är sådana uttalanden från moskéerna mer regel än undantag. I det offentliga livet har det nu under tio år utgått sådana budskap från moskéerna. Det har pågått under en längre tid, men det är under de senaste tio åren som medierna på allvar rapporterat om vilka budskap moskéerna faktiskt förmedlar.

Det är också först under de senaste tio åren som medierna på allvar rapporterat om de kopplingar som

moskéerna i Sverige har med diktaturer och islamistiska organisationer. Interpellanten refererar till moskén i Kristianstad där imamen enligt Expressen sagt att muslimer har en skyldighet att hata. Samma imam har predikat hat och antisemitism.

Det som också borde lyftas upp i sammanhanget är att moskén i Kristianstad är medlem i organisationen Förenade Islamiska Föreningar i Sverige, som får bidrag från staten. För år 2026 har Förenade Islamiska Föreningar erhållit 5,3 miljoner kronor från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

En och annan, och kanske statsrådet, kan säga: ”Vänta nu, tänk om det bara är en moské! Tänk om alla andra moskéer i Förenade Islamiska Föreningar i Sverige faktiskt sköter sig!” Men den största organisationen inom Förenade Islamiska Föreningar är Islamiska Förbundet i Sverige. De moskéer som är anslutna till Islamiska Förbundet i Sverige är också anslutna till Förenade Islamiska Föreningar i Sverige. Det finns myndighetsunderlag samt flera forskare som pekar på att Islamiska Förbundet i Sverige är en front för Muslimska brödraskapet. Det här är underlag som är tillgängliga för alla.

Frågan som uppstår är varför man från statens håll skapar möjligheter för organisationer som har kopplingar till islamister. Att en moské, som är en del av denna islamistiska infrastruktur i Sverige, uttalar sig antisemitiskt är inte någon överraskning. Islamismen är en ideologi som är antisemitisk, men varför har vi myndigheter som känner att de har behov av att finansiera islamistiska organisationer? När man fördelar 5,3 miljoner kronor till Förenade Islamiska Föreningar i Sverige ger man pengar till en organisation som i sin tur fördelar dessa medel till moskéer som har Muslimska brödraskapets ideologi.

Det värsta är att det här inte är någon hemlighet. Det finns massor av belägg för vilka organisationer som har kopplingar till Muslimska brödraskapet. Det finns belägg för vilka moskéer som finansieras av islamistiska organisationer från Turkiet eller Qatar. Inget av detta är hemligt.

Vi har myndigheter som låtsas att allt detta inte händer. När myndigheterna sedan fördelar ännu mer pengar till dessa islamistiska organisationer förstärker de islamisternas förutsättningar för att kunna sprida sin ideologi i Sverige. Jag tror att många medborgare frågar sig varför – varför vill staten med skattemedel stärka islamisternas moskéer i Sverige?

Medan länder som Tyskland och Frankrike har lagstiftning som tillåter myndigheterna att riva islamisternas moskéer eller åtminstone se till att de upphör med sin verksamhet fortsätter Sverige att stärka islamisterna här. Vad är anledningen till detta?

Anf. 28 RASHID FARIVAR (SD):

Herr talman! Tack, justitieminister Gunnar Strömmer, för svaret!

Jag vill också rikta ett stort tack till min riksdagskollega Richard Jomshof för att han lyft upp den viktiga frågan om moskéer som sprider hat, hot och

antisemitism och som predikar om våld mot kvinnor i Sverige.

Jag tycker att justitieministerns svar var ganska bra. Jag är ganska nöjd med det.

(Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):
Det var ett bra svar.)

Ja, det var ett bra svar.

Justitieministern vet hur stor vikt jag lägger vid yttrandefrihet och öppenhet i samhället för det fria ordet. Vi hade nyligen en interpellationsdebatt här i kammaren om just det. Som justitieministern framför i svaret ska vi inte tolerera hat, hot, hot om våld eller antisemitism i vårt samhälle.

Vad gäller de insatser som regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har tagit fram till just detta svar och under mandatperioden tycker jag att vi har gjort ett bra jobb. Vi har till exempel sett till att statsbidrag inte kan betalas ut till trossamfund som sprider hot, hat, hot om våld och antisemitism.

Det har även tillsatts en utredning med uppdraget att se på hur man kan förbjuda utländsk finansiering av trossamfund. Det är jättebra och ett steg i rätt riktning. Jag hoppas att vi en dag kan förbjuda det, eftersom de organisationer som finansierar moskéer och islamism i Sverige inte har någon bra avsikt för vår demokrati och vårt samhälle.

Övriga insatser välkomnar jag också verkligen.

Min kollega Nima tog upp att dessa organisationer finansieras och finns här i Sverige för att islamisera vårt samhälle. Det är absolut olyckligt att sådana moskéer och organisationer ibland finansieras av statsbidrag, och jag är av den fasta uppfattningen att vi måste ta hårda tag i lagstiftningen mot dem som sprider hat, hot och antisemitism.

I nyheterna har vi bland annat kunnat höra om en imam i Kristianstad som uppmanade till hat mot icke-muslimar. Det finns även imamer som predikat om hur män ska slå sina fruar. I Malmö dömdes en imam för att ha hetsat mot judar och kallat dem för apors och svins avkomlingar. Jag tycker att vi ska ta hårda tag mot dessa moskéer även i lagstiftningen. Staten har ett ansvar att se till att sådana moskéer inte kan verka längre.

Min korta fråga till justitieministern är: När kan vi se fram emot att den första moskén i Sverige stängs av den enkla anledningen att man har spridit grovt hat, hot, hot om våld och antisemitism? När får vi se att man till och med river en moské?

Anf. 29 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar alla som har lyft upp de frågor som vi får diskutera i dag.

Till att börja med vill jag understryka att det numera finns en väletablerad insikt om att vissa moskéer i Sverige fungerar som arenor för radikaliserings-, utländskt spioneri och utländskt inflytande. Det är bakgrunden till en lång rad av de åtgärder som vi vidtar.

Om det begås brott ska det lagföras. Säger man saker som står i strid med svensk lagstiftning ska man straffas för det. Om vi håller oss på sydliga breddgrader kom det exempelvis bara häromdagen en dom från Helsingborgs tingsrätt då man för första gången – i alla fall i närtid – dömde en person som yttrat sig väldigt hatiskt mot judar för hets mot folkgrupp, inklusive den nya straffbestämmelsen om förintelseförnekelse.

Om man begår brott när man använder sin yttrandefrihet ska man naturligtvis lagföras för det. Då spelar det ingen roll vad man har för roll och verkar i ett religiöst sammanhang eller inte, om man har en ledande roll i en församling eller inte, även om vi har en vidsträckt yttrandefrihet. Begås ett brott ska det lagföras.

Statsbidrag ska alltså inte delas ut till samfund som ägnar sig åt att underminera den svenska demokratin. Vi ska inte heller fortsätta med en ordning där utländska aktörer och intressen kan finansiera trossamfund på ett subversivt sätt. Det är därför vi har satt igång en utredning för att kunna förbjuda utländska donationer av detta slag.

Säkerhetspolisen och polisen bevakar olika miljöer som odlar extremism och antidemokratiska opinioner. Utan att gå närmare in på det – det ligger i sakens natur att det är insatser som vi inte alltid talar öppet om – vidtar våra myndigheter en lång rad åtgärder mot den typen av miljöer. Det finns många välkända exempel på fall när vi har beslutat att utvisa imamer som har gjort sig skyldiga till att förbereda terrorbrott i Sverige och så vidare.

Den svenska rättsstaten och det svenska rättsväsendet ska självklart agera väldigt kraftfullt mot sådan extremism. Så långt är vi överens.

För egen del tror jag att det är väldigt viktigt att skilja mellan vanlig islam och politisk islam. Vi kan ha en lång diskussion om det svenska fri- och rättighets-skyddet, men det råder ingen tvekan om att det finns svenska medborgare som är kristna, katoliker, judar eller muslimer eller som inte tror på någon gud över huvud taget. Fri- och rättighetsskyddet måste skydda var och en av dem.

Det är dock inte samma sak som att acceptera miljöer som främjar extremism, antidemokratisk subversiv verksamhet och våldsbejakande budskap. Sverige har varit alldeles för slapp i det avseendet, och jag uppfattar att flera andra som deltar i diskussionen menar samma sak. Vi håller på att styra upp det här.

Anf. 30 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Om nu regeringen menar allvar med att vi inte ska tolerera hat, hot eller uppmaningar om våld från trossamfund ställer jag mig frågande till att man över huvud taget kan tillåta moskéer på svensk mark – och då menar jag över huvud taget. Låt mig förtydliga vad jag menar.

Islams heliga bok är, som vi vet, Koranen. I den kan vi läsa följande exempel.

I sura 8:12, det vill säga kapitel 8 vers 12, kan vi läsa att muslimerna ska injaga skräck i icke-

muslimernas hjärtan och låta svärden vina över deras huvuden och händer.

I sura 9:123 talas det om att muslimerna ska föra krig mot icke-muslimerna och visa dem obeveklig stränghet.

I sura 9:29 står det att muslimerna ska föra krig mot icke-muslimerna tills de erkänner sig besegrade.

I sura 47:4 står att muslimerna ska låta svärden falla över icke-muslimernas huvuden tills de har tvingats på knä.

I sura 9:5, även kallad svärdsversen, står följande att läsa: "När de helgade månaderna gått till ända skall ni döda avgudadyrkarna" – det vill säga oss – "var ni än träffar på dem; tag dem till fånga och omringa dem och lägg er i försåt för dem."

I sura 2:216 kan vi dessutom läsa att det är en plikt för det muslimska samfundet, alltså alla muslimer, att delta i det heliga kriget mot icke-muslimerna, alltså oss.

Koranen är också mycket tydlig med att judarna, förutom att de jämförs med apor och grisar, är de hätskaste fienderna till muslimerna och med att en muslim inte kan vara vän med vare sig judar eller kristna.

Herr talman! Detta är endast några exempel på vad jag anser vara det vansinne som faktiskt präglar stora delar av Koranen – alla muslimers heliga bok och rättesnöre. Det som står i Koranen är islam, varken mer eller mindre. Det är inte islamism eller några märkliga extrema tolkningar; det är vanlig islam, och det gäller alla muslimer.

Jag vill hävda att Koranen i själva verket är unik bland religionernas heliga skrifter i det att den uppmanar sina anhängare till heligt krig, alltså jihad, mot de otrogna – mot icke-muslimerna, den del av världen som inte är muslimsk. Vi talar om en lång rad verser där anhängarna beordras att föra krig – att förfölja, förtrycka, bekämpa och döda icke-muslimer, alltså oss.

Därför är det inte förvånande – och det är detta som är min poäng – att vi gång på gång tvingas läsa den sortens avslöjanden om den ena moskén efter den andra, för detta är islam. Jag säger inte att alla muslimer tycker så, men det står i deras heliga bok; det är islam.

För mig är det mycket enkelt, justitieministern: Den sortens religion har ingenting i Sverige att göra över huvud taget. Vi har ingen skyldighet att låta den sortens värderingar etablera sig i Sverige. Detta är ju en följd av en i stort sett okontrollerad massinvandring till Sverige. Det är därför vi har fått den sortens rörelse i Sverige, som finansieras av muslimska diktaturer, skurkstaten och islamister, med målet att ta demokratin ifrån oss.

Jag skulle till och med vilja gå så långt som till att säga att imamer och andra muslimska företrädare som vägrar ta avstånd från dessa delar i Koranen inte har något i Sverige att göra. Det är min bestämda uppfattning.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 31 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Statsrådet sa något som jag håller med om: Statsbidrag ska inte betalas ut till organisationer som underminerar den svenska demokratin. Men varför betalar statliga myndigheter ut medel till organisationer som har kopplingar till Muslimska brödraskapet? Varför händer det? Underminerar inte Muslimska brödraskapets ideologi den svenska demokratin? Det gör den ju. Någoting händer här som politiken borde göra något åt. De här medlen betalas ut, och politikerna är alltför passiva i den här frågan.

Samtidigt håller jag också med statsrådet om att alla muslimer inte är extremister. Det finns ungefär en miljon människor i Sverige som har muslimsk kulturell eller nationell bakgrund. Självklart är de inte alla extremister – det skulle vi ha märkt. Men samtidigt pumpar staten in medel i organisationer och moskéer som har som syfte att radikaliserar dessa muslimer och vända dem mot det svenska samhället och dess värderingar.

Myndigheterna är medvetna om att vissa organisationer har kopplingar till Muslimska brödraskapet. Det finns belägg för detta; det finns forskningsrapporter och myndighetsrapporter. Men ändå får dessa islamistiska organisationer ta del av statliga medel.

Här finns alltså ett problem som man måste åtgärda. Jag förstår att vi har ett regelverk, men myndigheterna verkar inte följa detta regelverk. Jag gick igenom en organisation som har tydliga kopplingar till Muslimska brödraskapet men ändå får flera miljoner i statliga medel från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Hur kan detta hända? Där tycker jag att statsrådet borde ha ett svar.

Anf. 32 RASHID FARIVAR (SD):

Herr talman! Tack, justitieminister Gunnar Strömmer, för svaren på frågorna!

Jag tänker inte adressera det som min riksdagskollega Richard Jomshof nämnde om islam och islamism. Men det väcker absolut tankar hos mig när justitieministern säger att islam och politisk islam är två olika saker, för det är de inte.

Jag som är född och uppvuxen i ett muslimskt land och uppfostrad som muslim har läst Koranen och gått i moské i Iran. Det som till exempel imamen i moskén i Kristianstad säger, att man ska slå sin fru enligt vissa instruktioner, kommer rakt från Koranens text och rättslära. Jag tänker inte gå in mer på detta, men vi behöver fundera över varför dessa hatiska, hotfulla, våldsamma, antisemitiska budskap kommer just från moskéerna.

Det räcker inte att inte betala ut statliga bidrag till extrema organisationer, som moskéer som sprider hat och hot. Jag tycker att vi borde se till att ingen moské byggs i Sverige. Det finns många kommuner som ger bidrag. Stockholms stad, till exempel, öronmärkte 13 miljoner 2022 för att bygga en helt ny moské i Stockholm, med tydliga kopplingar till extrema organisationer, även utländska kopplingar.

Staten har gjort väldigt mycket bra. Jag tackar justitieministern för det fantastiska jobb han har gjort. Men vad kan staten göra för att även kommunerna ska bli mer medvetna och förebygga de här bidragen till moskéer som sprider hat och hot?

Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Låt mig börja i den här änden: Det finns några saker som vi kan vara överens om.

Det första är insikten om att det finns moskéer i Sverige som används som arenor eller plattformar för radikaliserings-, utländskt inflytande eller spioneri. Detta är en realitet. Det är väl belagt och i sig ingenting som är tvistigt.

Det andra, som det också är väldigt enkelt att vara överens om, är att Sverige har förhållit sig väldigt naivt och passivt i förhållande till den insikten, också när saker väl har inträffat. Det är därför vi nu gör så väldigt mycket för att komma åt det våldsbejakande och det extrema, de bredare politiska anspråken och utländska donationer som är ägnade att skapa inflytande för krafter utanför landets gränser.

Det är så man ska förstå vår åtgärds katalog: tydligheten när det gäller att brott ska bestraffas och att statsbidrag inte ska betalas ut. I den mån det förekommer ska det ändras. Det är väldigt tydligt att intentionen är kristallklar: Det ska inte betalas ut några bidrag till verksamheter som främjar sådant som jag just talade om. Det är därför vi nu med nya lagstiftningsförslag förhoppningsvis stryper förekomsten av utländska donationer till denna typ av religiösa miljöer. Det är därför vi också ser till att våra myndigheter är väldigt alerta i relation till individer som bär det utländska inflytandet, terrorhotet eller extremismen i Sverige.

Däremot är det något jag inte får ihop när den här SD-trion står här och pratar. Vi har pratat ganska många gånger med Richard Jomshof om detta, och vi börjar alltid i det som jag tycker är väldigt legitimt: bekämpandet av extremismen. Men det går bara ett eller två meningsutbyten innan det bredare anspråket kommer. Jag säger inte att detta är en debatt som inte ska kunna föras i vårt demokratiska samtal, men det är en annan fråga, enligt min uppfattning.

Jag vill ändå koppla ihop den frågan med något som sades av en av partibröderna här, som konstaterade att vi har en miljon personer i det här landet som kulturellt eller religiöst finns i ett muslimskt sammanhang och som uppenbarligen inte är extremister allihop. Ganska många av dem är till och med svenska medborgare med, om vi nu ska närma oss detta konstitutionellt och inte personligt, exakt samma fri- och rättighetskydd som var och en av oss som för den här diskussionen.

Jag skulle vilja säga att det är en ganska osvensk position att neka dem deras rättigheter. Om vi kollar på religionsfrihetens utveckling i det här landet ser vi att en kärna i den förstås har varit att få utöva sin religion själv och med sina nära, och i samspel med andra.

De positionerna – å ena sidan insikten att en miljon inte är extremister, å andra sidan Richard Jomshofs anspråk på att vi inte ska tillåta en enda moské i Sverige – hänger inte ihop för mig. Ni tappar mig på vägen.

Jag är helt för att Sverige på ett helt annat sätt än tidigare måste ta itu med de radikala. Jag är helt med på att väldigt många common sense-synpunkter på det här området har avfärdats eller misstänkliggjorts som rasism eller intolerans.

Jag är helt med på att den verktygslåda vi tog över var alltför illa utrustad att hantera detta. Men jag står också verkligen upp för att vi nu gör den förflyttningen.

Det refereras till andra länder här. Man talar om Danmark och Frankrike – Nederländerna har inte nämnts, men det finns andra länder vi kan lära oss av. Men det är få som säger att vi ska röka ut alla muslimer eller inte låta människor träffas och utöva sin religion tillsammans.

För mig är detta en helt avgörande sak, och jag tror också att det är avgörande över tid, så att vi ska komma rätt i dessa frågor, alltså så att vi både röker ut extremismen och värnar Sverige som ett fritt och öppet samhälle.

Anf. 34 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Min poäng är inte att alla muslimer är extremister utan att islam är extremism. Har man en helig bok som uppmanar det muslimska kollektivet till fruktansvärda saker är det där problemet ligger. Detta måste man våga adressera.

Om en imam säger något som vi reagerar kraftigt på är det för att det står i deras heliga bok. Det är precis så enkelt.

Det är klart att vi har gjort mycket bra tillsammans. Jag vill understryka att våra samarbetspartier fortsatt kommer att göra mycket som är bra fram till valet i september, till exempel detta med den utländska finansieringen och också att vi faktiskt lyckas stoppa en del transaktioner till den sortens verksamhet, vilket är jättebra.

Men vi måste också gå in i detta med öppna, ärliga ögon. Den här extremismen måste bekämpas. Då menar jag att vi till exempel måste kunna stänga alla moskéer som har den sortens koppling, vilket tyvärr de flesta verkar ha. Vi måste våga utvisa imamer och andra islamister som predikar och förespråkar ett budskap vars mål är att störta det vi har byggt upp här i generationer.

Man kan till exempel göra som man har gjort i Frankrike och avkräva imamerna en lojalitetsförklaring, där man kräver att de som ska bedriva sådan verksamhet också ska skriva under på republikens värderingar. Följer de inte detta utvisas de.

Det finns alltså mycket vi kan göra. Jag anklagar inte justitieministern för att vara naiv. Men det finns en naivitet rent allmänt när man målar med bred pensel i debatten i Sverige och vill skilja mellan islam och islamism. Jag menar att det är samma sak.

Att det sedan finns muslimer som inte tror på allt som står i Koranen är positivt. De krafterna ska vi gynna och ge utrymme åt. Men vi måste samtidigt våga vara ärliga och ställa oss frågan: Hur kan detta hända gång på gång i moskéer runt om i Sverige?

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 35 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag har för all del inget som helst problem att ha en debatt om de stora världsreligionerna, om islam och om vad som står i Koranen. Vi behöver inte vara rädda för en sådan diskussion.

Men det vanskliga är vad som egentligen är de praktiska slutsatserna av analysen. För mig gäller den praktiska slutsatsen inte i första hand en analys av texter i Koranen. Man kan analysera en och annan helig skrift och hitta sådant som också är misshagligt, utan att relativisera. Det är inte i första hand ett studium av de heliga skrifterna som har lett mig till min slutsats.

Om man använder ett religiöst sammanhang – det handlar primärt om moskéer – som en plattform för radikaliserad och odlande av extremism och som en inkörsport för utländskt inflytande eller spioneri ska den demokratiska rättsstaten Sverige vara kompromisslös i relation till det.

Vi kan också diskutera vad som är islam och vad som är politisk islam. Min poäng är att skyddet för individuella fri- och rättigheter är just individuellt. För mig är det en väldigt viktig sak att fredliga människor ska kunna utöva sin tro också i Sverige, och det perspektivet måste omfatta också dem som tror på en annan gud än jag själv gör.

Därför får jag säga att jag inte riktigt vet vart interpellantens textanalys egentligen leder. Vi kan titta på våra relationer med andra länder. Det är ingen tillfällighet att vi kan samarbeta med flera länder som har en mer moderat syn på islam i olika avseenden, till skillnad från andra som är mer extremistiska. Skulle den nyansskillnaden inte spela någon roll i våra internationella relationer?

Vi ska vara stenhårda mot extremismen och gå hårt mot den utländska finansieringen, som är ägnad att främja spioneri, utländskt inflytande och en otillbörlig underminering av den svenska demokratin. Men vi ska också värna det som är ett grundackord i den svenska demokratiska rättsstaten, nämligen vars och ens möjlighet att utöva sin religion enskilt och tillsammans med andra.

Interpellationsdebatten var därmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2025/26:451 om ytterligare åtgärder mot bolag som brottsverktyg

Anf. 36 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Ingela Nylund Watz har frågat mig vilka ytterligare åtgärder jag och regeringen är beredda att vidta för att omöjliggöra att bolag används som brottsverktyg och därmed också begränsa den kriminella ekonomin.

Regeringens plan mot den organiserade brottsligheten är välkänd och ligger fast. Det handlar om att slå hårt mot det grova våldet, strypa den kriminella ekonomin och bryta gängens hänsynslösa rekrytering av barn och unga. Arbetet bedrivs i enlighet med den nationella strategin mot organiserad brottslighet, som vi presenterade i början av 2024. Ett av målen i strategin är just att slå sönder den kriminella ekonomin, bland annat genom att förhindra att företag och andra juridiska personer används som verktyg för brottslighet.

Regeringen har vidtagit en lång rad åtgärder för att förhindra att bolag används som brottsverktyg. Låt mig nämna några exempel. I januari 2025 infördes ny lagstiftning i syfte att motverka att bolag används som brottsverktyg. Exempelvis fick Bolagsverket utökade möjligheter att kräva personlig inställelse för att motverka ekonomisk brottslighet såsom företagskapningar och användande av målvakter. Det kan ske vid registrering av företrädare eller vid misstanke om oriktiga uppgifter i registren. Åtgärderna är ett led i att utöka Bolagsverkets kontroller av företagsregistren och stärka verkets roll i arbetet mot brott i företag.

Från och med januari i år har också näringsförbud på grund av brott utvidgats till att även omfatta den som har gjort sig skyldig till organiserad eller systematisk brottslighet, oavsett om personen bedrev eller hade anknytning till näringsverksamhet vid brottstillfället, om man anser att näringsförbud är påkallat från, som det heter, allmän synpunkt.

Regeringen har också tillsatt en utredning som ska redovisas i november 2026, som ser på ytterligare åtgärder mot att företag används för att begå brott. Utredningens iakttagelser och slutsatser kommer förstås att utgöra ett viktigt underlag för regeringens fortsatta arbete för att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten. Jag kan också nämna att det sedan slutet av 2024 finns en ny lagstiftning om förverkande som har skapat ett tydligare och mer effektivt regelverk för att ta brottsvinster och oförklarade tillgångar från kriminella, inte sällan i ett företagssammanhang.

Regeringen har också under flera års tid gett Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten i uppgift att i större utsträckning stoppa att företag används som brottsverktyg inom organiserad brottslighet. Sedan maj 2025 har också ett antal myndigheter i uppdrag att kraftsamla mot organiserad brottslighet i välfärden. Inspektionen för vård och omsorg har – äntligen, får man säga – fått skarpare verktyg för att kunna agera mot kriminella och oseriösa aktörer som verkar i välfärden. Regeringen har även stärkt Bolagsverkets

ekonomiska förutsättningar att stärka det brottsförebyggande arbetet, och myndigheten ska återrapportera om hur de nya verktygen har fungerat.

I april 2025 inrättades det finansiella underrättelsecentrumet vid Polismyndigheten, där myndigheter och banker samverkar för att effektivt utbyta operativ information och arbeta brottsförebyggande tillsammans mot finansiell brottslighet såsom penningtvätt och bedrägerier. Centrumet ska vara fullt utbyggt senast den 31 december 2027.

I slutet av 2025 redovisade Brå ett regeringsuppdrag om hur bolag används som brottsverktyg av aktörer i den kriminella miljön. I studien lämnas förslag på hur brottsligheten kan motverkas och hur arbetet med denna problematik kan utvecklas. Studien stöder de åtgärder som syftar till att utestänga personer i den kriminella miljön från näringslivet, exempelvis genom utvidgat näringsförbud. Brå bedömer bland annat att det också är viktigt att begränsa målvaktsanvändningen. Tillsammans med bland annat ESO:s rapport om den kriminella ekonomins omfattning – en aktuell och skrämmande läsning – utgör detta betydelsefulla underlag till regeringens fortsatta arbete för att strypa den kriminella ekonomin.

Arbetet för att slå sönder den kriminella ekonomin pågår med andra ord med full kraft. Lagstiftningen har blivit effektivare, och nya verktyg har kommit på plats. Kunskapsnivån ökar, både om den kriminella ekonomins utbredning och om hur man förebygger och kommer åt brottsvinsterna. Myndigheterna utvecklar nya samarbetsformer, och vi kommer att fortsätta att flytta fram positionerna i enlighet med de här linjerna, allt i syfte att göra det ännu svårare att vara kriminell i Sverige och att värna medborgarnas trygghet och säkerhet.

Anf. 37 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Tack för svaret, justitieministern! I långa stycken fanns det många bra saker där som jag också vet att vi har varit överens om här i kammaren. Det vill jag gärna ha sagt.

Men jag ska börja i den här änden: *Svarta siffror* – så heter den ganska nyligen publicerade rapporten från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, ESO, som statsrådet själv nämnde här. I rapporten bedöms den kriminella ekonomin i Sverige omsätta 352 miljarder kronor per år. Det motsvarar 5,5 procent av Sveriges bnp. Det här är en redovisning av fakta som är betydligt mer omfattande än tidigare bedömningar. Den som gjordes för bara något år sedan av Ekobrottsmyndigheten pekade på en omsättning på 150 miljarder.

Det är numera vanligt att kriminella aktörer inom den organiserade brottsligheten använder just bolag som verktyg. Före årsskiftet presenterade Brå en studie om hur de här företagen på illegal väg kommer åt offentliga medel. Brå bedömer att de kriminella företagen har 11,5 miljarder kronor i förfallna skulder till staten. Samtidigt har de faktiskt tagit emot miljardbe-
lopp i statligt stöd, och det är naturligtvis helt oaccep-
tabel.

Enligt den här rapporten har en av fem nätverkskrimi-
nella, eller personer som har kopplingar till dem, un-
der perioden 2020–2023 varit delaktiga i minst ett fö-
retag. Totalt sett handlar det om 23 000 företag, och de
finns i många branscher. Justitieministern är säkert väl
medveten om dem. I en del av de här branscherna och
verksamheterna krävs det faktiskt tillstånd för att be-
driva verksamheten, vilket är särskilt anmärkningsvärt.

Herr talman! Företag är attraktiva brottsverktyg.
De ger legitimitet, och man får möjlighet att agera på
många arenor och dölja annan brottslighet. Illegal
verksamhet blandas med legal. De kriminella aktö-
rerna skaffar sig ofta en seriös legal fasad men gör helt
andra saker under ytan. De konkurrerar ut skötsamma
företag genom bland annat momsbedrägerier, arbets-
livskriminalitet, kreditbedrägerier, penningtvätt,
smuggling och investeringsbedrägerier. Och Brå bedö-
mer som sagt att de här företagen har 11,5 miljarder
kronor i förfallna skulder till staten.

Herr talman! Regeringen återkommer ofta till att
brottsbekämpningen är en prioriterad uppgift och har
fortsatt det arbete som den tidigare regeringen påbör-
jade. Det är bra, som jag sa. Men regeringen har tyvärr
inte varit tillräckligt aktiv när det gäller att mota den
ekonomiska brottsligheten, och inom den ramen faller
ju bolag som brottsverktyg.

Herr talman! Den 25 januari publicerade Anders
Björkenheim, som är specialist på området bolag som
brottsverktyg, en debattartikel i Svenska Dagbladet
med rubriken ”Att betala skatt har blivit valfritt”, där
han skriver att det nu är ”upp till din egen etik och mo-
ral”. I artikeln framför han uppfattningen att vi förlorar
kampen mot den bolagiserade kriminaliteten eftersom
det finns en ovilja att ta ett helhetsgrepp.

Om det är ovilja, oförmåga eller något annat som
hindrar regeringen från att inta en mer aktiv hållning
gentemot detta stora, systemhotande samhällsproblem
låter jag tills vidare vara osagt. Men jag vill här och nu
gärna ha svar på frågan vilka ytterligare åtgärder rege-
ringen är beredd att vidta och om justitieministern an-
ser att det ska vara frivilligt att betala skatt i Sverige.

Anf. 38 EVA LINDH (S):

Herr talman! Tack så mycket till justitieministern –
och förstas till min partikollega, som har begärt den här
debatten, för det är en viktig fråga.

Vi pratar ju ofta om den organiserade brottslig-
heten och hur den tar sig uttryck i sprängningar och
skjutningar som plågar vårt land. Det är viktigt att vi
pratar om det, och det är viktigt att vi tar tag i det. Det
är vi helt överens om.

Det som vi kanske inte alltid pratar lika mycket om
är att bakom vapnen finns pengarna. Om pengarna inte
finns blir det mindre möjligt att köpa de där vapnen.
Och bakom pengarna finns i allt större utsträckning fö-
retag – företag som skapas för att kunna utöva ekono-
misk brottslighet och kriminella aktiviteter.

Det sorgliga är att samtidigt som kriminella i allt
högre utsträckning använder företag som brottsverktyg
och dessutom använder pengarna till att begå

skändliga handlingar mot oss alla och mot samhället fortsätter seriösa företagare att betala skatt. De följer regler och tar ansvar för sina anställda. De konkurreras då ut av aktörer som fuskar med moms, utnyttjar arbetskraft, tvättar pengar och använder hot och våld som affärsmodell. Det här är alltså inte bara ett brottsproblem. Det är ett näringspolitiskt problem, och det är ett välfärdsproblem. Det undandrar pengar från det som vi vill, kan och ska finansiera gemensamt.

Justitieministern har väldigt tydligt berättat om vilka insatser som regeringen har gjort. Justitieministerns budskap är att man har gjort mycket för att agera mot den ekonomiska brottsligheten. Men sammanfattningsvis, precis som min kollega Ingela Nylund Watz läste upp och sa i sitt anförande, är det inte vad studier visar. Vi har inte kommit åt den ekonomiska brottsligheten.

Jag vill lyfta upp en rapport som OECD har lagt fram om Sverige. Huvudbudskapet är i praktiken detta: Sverige har goda ambitioner och starka institutioner men är svagt på faktisk lagföring och företagsansvar när det gäller ekonomisk brottslighet och korruption. Sveriges förmåga att utreda och lagföra internationell korruption och företagsrelaterad ekonomisk brottslighet väcker allvarlig oro.

För att översätta det här till vanlig svenska: Sverige är riktigt dåligt på att bekämpa ekonomisk brottslighet – faktiskt sämst i klassen av de länder som OECD har tittat på.

Det här innebär ju att vi har mycket mer som behöver göras därför att ekonomisk brottslighet är dåligt därför att det undandrar resurser från vårt samhälle och det gemensamma. Det undergräver möjligheterna för seriösa företag att konkurrera på lika villkor. Och pengarna som man får ut av detta används till sprängningar, skjutningar och annan brottslig verksamhet. Det undergräver tilliten i vårt samhälle.

Frågan från min kollega Ingela Nylund Watz är alltså synnerligen skäligen. Vad behöver, ska och planerar regeringen att göra mer?

Anf. 39 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack för möjligheten att diskutera den viktiga frågan om den kriminella ekonomin här i dag!

Jag använde de första sex minuterna här i kammaren åt att rada upp alla åtgärder som vi har vidtagit, alla åtgärder som vi är mitt inne i och också sådana som är på gång. Sedan får jag höra två inlägg från socialdemokrater som säger att det är för lite och vill höra mer. Men det var faktiskt två inlägg utan ett enda eget, konkret förslag på vad vi borde göra mer. Det skulle jag gärna lyssna på, men jag har inte fått höra något hittills.

Jag tycker att det finns väldigt mycket som talar för att Sverige behöver göra väldigt mycket mer, men när den synpunkten kommer just från S känns den inte särskilt trovärdig eftersom för lite och för sent så att säga var grundackordet under åtta år med socialdemokratiskt styre.

Jag ska ta ett enda exempel apropå tillståndspliktig verksamhet, eftersom vi har talat mycket om det som sker inom vården och omsorgen. När min kollega Camilla Waltersson Grönvall kom in på Socialdepartementet låg där en lista från Ivo med 40 punkter som de hade efterfrågat hos den förra regeringen. Det handlade om effektivare verktyg och ny lagstiftning.

Ivo ska gå från att vara en myndighet som kontrollerar kvaliteten på kranskärlsoperationer till att bekämpa organiserad brottslighet. En enda av de 40 punkterna var på gång under de första åtta åren med Socialdemokraterna. Nu har vi i alla fall bockat av en bra bit över 20. Det betyder att vi är på rätt väg, men vi är verkligen inte framme, och vi har dessvärre inte mycket att lära av Socialdemokraterna – om ni nu inte överraskar mig i nästa omgång och kommer med ett tiotal förslag på vad vi mer behöver göra.

Mer måste verkligen göras, för vi vet att annan ekonomisk brottslighet har gått om narkotika i den kriminella ekonomin som huvudsaklig intäktskälla för gängen. Vi vet också att de 100–150 miljarder som det talas om var en grov uppskattning.

När jag klev ombord i det här uppdraget träffade jag Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten och Polismyndigheten. De sa att det finns en skenande kriminell ekonomi och att de uppfattar att det handlar om 100–150 miljarder men att de inte vet säkert. Efter det har olika aktörer, inte minst i den senaste ESO-studien, gett oss en mer precis uppfattning om ekonomins omfattning när det gäller både omsättningen och vinsterna. Insikten att den omsätter över 300 miljarder är ju förfärlig läsning.

Detta motiverar alltså väldigt mycket mer, och vi gör nu också väldigt mycket mer. Vi gör riktade insatser mot bedrägerierna. Vi gör som jag nämnde också bredare riktade insatser genom det finansiella underretelsecentrum som nu byggs upp. Det kom ur erfarenheten att vi kunde halvera vinsterna från telefonbedrägerierna genom ett nära samspel mellan banker å ena sidan och polis och andra brottsbekämpande myndigheter å andra sidan. Den erfarenheten går rakt in i ett centrum där vi nu bygger upp en verksamhet som ska rikta sig mot all ekonomisk brottslighet och inte bara de – i och för sig väldigt viktiga – telefonbedrägerier som i hög grad drabbar äldre.

I linje med den erfarenheten och i linje med den nya lagstiftningen om förverkande har vi precis gett myndigheter i uppdrag att också inrätta ett nationellt centrum som handlar om att förverka brottsvinster. Det finns en insikt om att vi inte kommer att kunna lagföra oss ur den kriminella ekonomin utan måste ta oss an den på andra fronter – inte minst genom att gå rakt på pengarna.

Detta gör vi nu med nya verktyg som självständigt förverkande, men vi måste få en helt annan systemkraft i det. Det får vi genom att nu ge i uppdrag till Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten och Kronofogdemyndigheten att inrätta ett motsvarande centrum för att också komma åt brottsvinsterna.

Jag kan nämna ett annat område på samma tema – alltså att vi inte kan lagföra oss ur den här problematiken – som jag tycker är värt att lyfta fram. Det handlar om den stora potential som ligger i så kallade administrativa åtgärder, alltså att få alla andra myndigheter att nu mobilisera – Skatteverket, Arbetsmiljöverket och andra myndigheter – och angripa den kriminella ekonomin med sina administrativa verktyg. Vi vet erfarenhetsmässigt från andra länder att detta är helt avgörande om man ska lyckas med den här uppgiften.

Anf. 40 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! Jag tackar för den fortsatta diskussionen i frågan. Justitieministern kan vara helt lugn. Innan vi lämnar kammaren i dag kommer han att få en lång uppräkningslista av förslag som vi har på det här området. Det blir dock inte i det här inlägget.

Jag vill gå tillbaka till ESO-rapporten, för enligt den är det precis som justitieministern själv alldeles nyss sa: Den svarta ekonomin och svartjobben har den absolut största omsättningen av dessa 352 miljarder. Ungefär 64 procent av den kriminella ekonomin är svartjobb och annan svart försäljning.

Rikspolischefen blev intervjuad i Svenska Dagbladet i januari i år, och hon menade att fler instanser än polisen nu behöver agera och måste göra mer för att ta ett nytt grepp om den organiserade brottsligheten. Enligt min mening är regeringen i det här fallet en av de viktigaste andra instanserna.

Här finns kanske en skiljelinje mellan oss och högerpolitiker, för jag menar att regeringen har varit alldeles för tillbakalutad när det handlar om svartjobb, skattefusk, momsiffel, prisdumpade upphandlingar, oseriös konkurrens och arbetslivskriminalitet. I själva verket har den här delen av den ekonomiska brottsligheten varit lite av en blind fläck för regeringen. Precis som min kollega Eva Lindh nämnde är det de facto så att väldigt få lagförs för ekobrott i Sverige. Det är 15 procent ungefär.

Misstolka mig inte medvetet nu, för jag står bakom flera av de förslag som regeringen har lagt fram, och vi har gemensamt varit överens om dessa och i kammaren röstat igenom det regeringen har föreslagit för att motverka organiserad brottslighet. Det är dock någonting som saknas, och det är precis detta ESO-rapporten med all önskvärd tydlighet visar.

De seriösa företagen i Sverige är genuint oroad, och för ett år sedan debatterade justitieministern och jag detta. Tyvärr har läget blivit sämre. World Economic Forum sammanställer varje år the Global Risks Report ihop med försäkringsbolaget Zurich, och enligt the Global Risks Report för 2024 är Sverige ett av ytterst få länder i OECD där företagsledare rankar risken för brottslighet och illegal verksamhet som den främsta rädslan för sin verksamhet. I de flesta andra länder har denna risk sjunkit.

The Global Risks Report menar att denna brottslighet riskerar marknadens funktionssätt, skattebasen och statens förmåga att leverera grundläggande tjänster. Det handlar alltså om precis det systemhot som både

justitieministern och vi socialdemokrater så ofta talar om.

Jag misstror inte justitieministerns vilja att komma åt brottsligheten, men detta kommer nog att kräva att vissa moderata ideologiska skygglappar kring synen på företag och företagande tas bort. Moderata politiker – högerpolitiker – måste också våga se verkligheten som den är: Allt företagande är inte av godo. Lönedumpning, gigeekonomi, svartjobb, arbetslivskriminalitet och skatteundandragande är affärsmodeller som måste bort från marknaden. Regeringen måste agera resolut.

Vi socialdemokrater har flera förslag på det här området, och jag återkommer strax till dessa i mitt sista inlägg. Flera av förslagen syftar till att rätta till spelreglerna i näringslivet. Vi kan inte tillåta att oseriösa företag systematiskt utnyttjar arbetstagarnas villkor som konkurrensmedel och använder bolagsformen som brottsverktyg.

Delar vi den verklighetsbeskrivningen?

Anf. 41 EVA LINDH (S):

Herr talman och justitieministern! Det är inte så att vi tycker att alla de 20 punkterna är fel, utan det handlar om huruvida vi har gjort tillräckligt för att stoppa den ekonomiska brottsligheten i Sverige. Svaret på den frågan är nej. Det visar flera rapporter, så vi behöver göra mer.

Precis som jag har sagt hotar detta vårt samhälle och vår tillit. Det riskerar naturligtvis också att spä på den brottslighet vi har i Sverige, för utan pengar är det inte så lätt att bedriva den brottslighet vi ser just nu och som plågar vårt land.

Vad mer behöver vi då göra? Det är naturligtvis helt okej att justitieministern ställer frågor till oss, och som Ingela Nylund Watz tidigare har sagt kommer hon att läsa upp några av våra förslag. Det som anstår en opposition är ju att ställa frågor till ansvarigt statsråd, och efter höstens val kanske Moderaterna har möjlighet att göra samma sak som vi gör nu – och ställa oss till svars. Välkomna till den rollen!

Nu visar OECD att vi är sämst i klassen. Den modell som vi har nu fungerar därmed inte. Jag kanske är raljant, men det vi behöver för att tömma ekan på vatten är ju förutom dessa tio små leksaksspadar också större spadar – alltså andra, effektivare verktyg – för att tömma ekan på vatten, det vill säga för att stoppa den ekonomiska brottsligheten. Mer behöver göras.

De frågor vi har ställt i dag är om justitieministern delar den bedömning vi gör, det vill säga att de verktyg som behövs för att stoppa den ekonomiska brottsligheten inte finns, och vad statsrådet i så fall avser att göra. Vilka verktyg kan han tänka sig att ta fram?

Anf. 42 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar ledamöterna för möjligheten att diskutera de frågorna vidare.

Min enkla poäng var att det är klart att vi inte är framme. Det är klart att vi har ett enormt problem med

den kriminella ekonomin. Men det vi har fått är en precis uppfattning om den kriminella ekonomin, vilket så att säga inte låg i skrivbordslådan när vi klev in på Justitiedepartementet. Vi ärvde i stället vaga uppfattningar om att det kunde handla om en omsättning på 100–150 miljarder.

Vi ärvde också den där listan jag nämnde – Ivos lista med 40 punkter. En enda av dessa 40 punkter var på gång från den förra regeringen. Hade vi vetat om detta hade vi nog opponerat oss ännu hårdare mot den listan före valet. Den är så att säga ett manifest över en helt enastående handlingsförklaring som möjligen gör det lite mindre trovärdigt när Socialdemokraterna nu kommer med sitt klassiska ”Det görs för lite, och det görs för sent”.

Jag har också läst dessa index och tagit del av de olika rapporterna. Går vi på djupet ser vi att det här inte precis är något som har uppstått det senaste året utan att man tar fasta på en utveckling över ett decennium i Sverige. Det gäller inte minst det dödliga skjutvapenvåldet, som trots allt är det som verkligen har satt Sverige på en internationellt helt unik plats när det gäller organiserad brottslighet. Vi kan läsa de här rapporterna och se att man pekar på att det dödliga skjutvapenvåldet i Sverige tredubblades under tio år.

Att vi nu har halverat det dödliga skjutvapenvåldet är naturligtvis ett helt avgörande steg för att också komma vidare och ta itu med allt annat som driver våldet, och där är den kriminella ekonomin helt avgörande. Vi är helt överens om – det var visserligen jag som sa det, men jag uppfattade det som att det bekräftades – att narkotikan naturligtvis är en mycket väsentlig del av den men att annan ekonomisk brottslighet har gått om narkotika som huvudsaklig intäktskälla. Det gör att vi måste rikta hela den demokratiska rättsstatens kraft också mot den kriminella ekonomin.

Det jag redogjorde för var alltså dels sådant vi har gjort, dels sådant som är på gång och dels sådant som ligger framför oss. Jag tänker upprepa mig gällande att få riktig systemkraft och så mycket utbyte som möjligt. Jag nämnde rikspolischefen, som säkert tycker att regeringen ska göra mer – och det måste regeringen göra. Men det där var framför allt uttryck för insikten att hela Myndighetsverige, hela Kommunsverige och hela Regionsverige måste dra åt samma håll och flytta fram positionerna om man ska få systemkraft mot den kriminella ekonomin.

Ska jag nämna någonting som vi ännu inte har talat om vill jag ta upp insikten om hur man får till stånd den informationsdelning som vi nu äntligen får till. Efter 50 års debatt river vi nu sekretesshindren så att det går att dela information mellan våra myndigheter.

I nästa steg måste vi få till stånd ett helt annat informationsutbyte mellan statliga aktörer och det privata näringslivet. Om de ska kunna samarbeta mot den kriminella ekonomin måste vi få till informationsflöden, och det är verkligen ett helt nytt steg som kräver stora reformer under nästa mandatperiod. Jag hoppas att de kommer att genomföras med brett stöd här i kammaren. Det tror jag är en otroligt viktig sak.

En annan sak är att nu få full kraft i de breda strukturer som vi bygger upp i form av ett finansiellt under rättelsecentrum och det nationella centret för förverkande. Det handlar också om att utveckla våra a-krimcenter. Om det är ett område som jag tycker har fått för lite uppmärksamhet både under den här mandatperioden och tidigare är det arbetslivskriminaliteten.

Vi har på senare tid sett polisrazzior, inte minst på Stegra i Boden, som så att säga bekräftar på djupet vilka problem vi har med arbetslivskriminalitet i det här landet. Där finns det väldigt mycket mer att göra för att få kraften. A-krimcentren var ett bra initiativ, men det är egentligen bara ett embryo till de strukturer vi måste bygga för att på allvar kunna ta itu med den delen av den kriminella ekonomin.

All in all: Om vi tittar på den organiserade brottsligheten i stort, som är det som återspeglas i de rankingar, index och rapporter som det refereras till, ser vi alltså att det inte råder någon tvekan om att halveringen av våldet är en otroligt central pjäs för att förändra även den bilden. När det gäller den kriminella ekonomin och andra delar av den organiserade brottsligheten måste vi göra väldigt mycket mer, och jag har redogjort för en hel del av det som är på gång.

Anf. 43 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman och justitieministern! En svensk mafialag, höjda straff för synnerligen grov ekonomisk brottslighet, en förstärkt tillsyn och höjda sanktionsavgifter för att motverka arbetslivskriminalitet, en begränsning av antalet underleverantörsled vid offentlig upphandling till två, svartlistning av företag som fuskar, möjlighet att utesluta orimligt låga anbud, ett större statligt ansvar för personalliggersystem och personalidentifiering i riskbranscher, ett tydligt brottsförebyggande uppdrag till Utbetalningsmyndigheten, en utökning av revisionsplikten, stopp för fusket med subventionerade anställningar och en radikalt utökad möjlighet att utge näringsförbud.

Det här är några av de förslag som vi har lagt fram under den här mandatperioden och som regeringen har avvisat. Vi tycker att det är tråkigt. Jag tror dock att det beror på att det finns en skillnad i vad vi socialdemokrater upptäcker när vi tittar på verkligheten och vad regeringen väljer att titta på när det handlar om att se den ekonomiska brottsligheten i vitögat.

Vi har länge sett att arbetskraften i Sverige tyvärr i många fall exploateras i syfte att skapa vinst i företag, undandra sig skatt eller fiffla med momsen. Arbetstarna får tyvärr ofta utgöra krockkudde i det här sammanhanget. Om man inte har insikten att allt företagande inte är av godo och att alla företagare inte är ärliga i sitt uppsåt – om man i stället har en lite ljusblå syn på företagare och företagandet i Sverige – menar jag att man kanske inte heller väljer att se den verklighet som många arbetstare i de utsatta branscherna ser.

Därför har vi kanske lite olika angreppssätt. (Applåder)

Anf. 44 Justitieminister GUNNAR
STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Ingela Nylund Watz med adjutant för möjligheten att diskutera dessa frågor här i dag.

Nja, jag tror kanske att beskrivningen av hur Moderaterna ser på företagande var lite av en 70-tals-flashback. Det råder väl ingen som helst tvekan om att vi är väldigt drivna när det gäller att bekämpa den kriminella ekonomin. Det är vi inte minst eftersom vi vet att alla seriösa företagare varje dag möter osund konkurrens i form av kriminella aktörer, vilket underminerar förutsättningarna för en välfungerande marknadsekonomi, för ett fritt företagande och för det personliga ägandet.

Det råder alltså ingen som helst tvekan om att vi är mycket hängivna den uppgiften. Jag vill också understryka att vi verkligen inte är framme. Det återstår väldigt mycket arbete; redan omsättningssiffran 300 miljarder understryker ju så att säga att vi bara är i början av att rulla tillbaka någonting som har växt fram under väldigt lång tid.

Jag tog upp listan med 40 punkter från Ivo eftersom jag inte tycker att Socialdemokraternas tuppkam är särskilt trovärdig i de här frågorna. Om vi hade tagit över en 40-punktslista där man hade bockat av 39 punkter hade man haft ett ganska starkt anspråk, men vi tog över en lista där man hade bockat av *en* av 40 punkter.

Vad gäller de förslag som Ingela Nylund Watz tog upp var det skönt att de kom här på slutet, för jag har verkligen efterfrågat dem. Jag vill också säga att flera av förslagen är bra. Skälet till att de ibland röstas bort i utskottsbehandlingen här i riksdagen är att vi ser att de redan är på gång. Det finns lite olika uppfattningar om exakt vad maffialagen ska innehålla, men i grund och botten är varje moment i den redan på gång. När det gäller svartlistningen i offentliga upphandlingar är den på gång, och den förstärkta tillsynen är på gång. Det förstärkta näringsförbudet är på gång eller till stor del redan genomfört.

Jag välkomnar alltså detta och ska analysera varje punkt för att se om det finns så mycket som 20 procent av varje punkt som vi inte har gjort. I så fall ska vi göra det också. Jag tror trots allt att vi kan få systemkraften mot den kriminella ekonomin om vi lite mer rättvist beskriver varandras utgångspunkter och lite mer lyhört lyssnar på varandras förslag.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2025/26:458 om uttalande om att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren

Anf. 45 Justitieminister GUNNAR
STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag såg vilken laguppställning som anslöt sig till debatten, så jag bad en medarbetare att komma med en kopp kaffe.

Jag ser verkligen fram emot detta utbyte. Det är uppenbart att ni känner att ni måste vara många för att rå på den här regeringen och den här justitieministern. Varmt välkomna!

Upprinnelsen till den här debatten är att Teresa Carvalho har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen ska vidta för att infria löftet att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren. Det är det dödliga våldet som avses, vilket framgår av den tidningsartikel som Teresa Carvalho refererar till. Det råder ingen tvekan om att detta är en ambitiös ansats, som bara för några år sedan hade framstått som helt orealistisk.

Det är en realitet att Socialdemokraterna lämnade efter sig ett mycket mörkt haveri. I princip alla kurvor rörande den organiserade brottsligheten pekade åt fel håll, i synnerhet i fråga om våldet. Mellan 2012 och 2022 tredubblades det dödliga skjutvapenvåldet i Sverige. År 2022 upplevde Sverige ofattbara 62 dödsskjutningar, enligt polisens statistik. Det var betydligt fler än i övriga nordiska länder tillsammans. Samtidigt trycktes rekryteringen av barn allt längre ned i åldrarna, och den kriminella ekonomin växte explosionsartat till en omsättning på hundratals miljarder kronor.

Intervjun som låg till grund för den tidningsartikel jag nyss nämnde, som utgör bakgrunden till denna interpellationsdebatt, gjordes med anledning av Polismyndighetens redovisning av statistik över skjutningar under första kvartalet i år. Den statistiken visar att antalet skjutningar har gått ned med 75 procent om man jämför första kvartalet i år med första kvartalet 2022, det vill säga Socialdemokraternas sista år vid makten. På helårsbasis ser vi att antalet dödsskjutningar halverades mellan 2022 och 2025. Det innebär fler än 30 räddade liv om året. Det innebär att pappor kan komma hem och krama om sina barn, att mammor inte behöver sörja sina söner eller döttrar och att skolklasser inte behöver sakna sina klasskompisar.

Under de här åren har regeringen tillfört rättsväsendet rekordstora resurser. Vi har utrustat brottsbekämpningen med en lång rad nya och effektiva verktyg, i flera fall hämtade från terrorbekämpningen. Vi har skärpt straff för att låsa in farliga gängkriminella under längre tid. Vi har intensifierat det internationella samarbetet för att få fast gängtoppar i utlandet. Allt detta har vi gjort samtidigt som inte minst polisen har ställt om sina arbetssätt för att öka systemkraften mot gängen.

Vi ser nu hur nya resurser, verktyg och arbetssätt biter rejält. Vi är alltså på rätt väg, men vi är långtifrån framme. Hälften av det dödliga gängvåldet återstår. Sprängningarna och utpressningsvåldet måste tryckas

tillbaka. Mobiliseringen mot den digitala rekryteringen av barn och unga till våldsuppdrag måste trappas upp ytterligare, och det gör regeringen genom att före sommaren gå vidare med en lag som ger polisen nya verktyg mot onlinerekrytering av barn och unga till grov brottslighet. Som framgick av diskussionen nyss måste vi också strypa den kriminella ekonomin, som i väldigt hög grad driver våldet.

Det är nu helt avgörande för Sverige att vi håller kursen och inte viker av, slår av på takten eller går tillbaka till den vänsterpolitik och handlingsförlamning som orsakade eller förvärrade problemen. Vi ska inte ännu en gång ge vetorätt till Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Företrädare för dessa partier borde ha anslutit till debatten för att ge en rättvisande bild av vad som väntar efter valet.

Valet i höst handlar om precis detta: Sverige får antingen även fortsättningsvis en moderatledd regering, som med ett stabilt underlag i riksdagen fortsätter att föra en offensiv kamp mot gängen, eller ett socialdemokratiskt styre – med veto för Vänsterpartiet och Miljöpartiet – som äventyrar vad som redan har uppnåtts och blockerar nya effektiva åtgärder för att förebygga och bekämpa allvarlig brottslighet.

Anf. 46 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Enligt justitieministern halverades antalet dödsskjutningar förra året. Den beräkningen bygger på att skolskjutningen i Örebro räknas bort. Även om det inte var en gängskjutning, vilket är vad den här debatten handlar om, vill jag ha sagt att vi aldrig får glömma eller negligera det fasansfulla som inträffade på Risbergska. Även den typen av dödligt våld – med skjutvapen, ska tilläggas – måste bekämpas och förebyggas med alla medel. Det gäller givetvis allt dödligt våld. Alla människoliv räknas. Alla är lika mycket värda.

Det senaste decenniet har Sverige plågats av rå och hänsynslös organiserad brottslighet, brutalt våld och annan systemhotande kriminalitet. Detta har med rätta föranlett omfattande åtgärder och stora ansträngningar för att vända utvecklingen.

Den förra S-regeringen påbörjade omläggningen, men det var långtifrån tillräckligt. Den förra S-regeringen har givetvis ett mycket stort ansvar i detta. Vi tar det ansvaret. Det är därför vi har omprövat och lagt om vår politik.

Vår kritik mot regeringens politik i kampen mot gängen handlar egentligen inte om det som regeringen gör utan snarare om det som regeringen inte gör. Det gäller främst att bryta nyrekryteringen. Under den här mandatperioden har antalet barn under 15 år som misstänks vara involverade i mordärenden ökat med över 700 procent. Det har skett samtidigt som regeringen har satt kommunerna, som utför mycket av det tidiga och förebyggande arbetet för att bryta nyrekryteringen, på avmagringskur.

Vi socialdemokrater är beredda att göra allt som krävs – allt som är rättssäkert och träffsäkert. Det handlar om såväl repression som prevention. Vi

accepterar inte att barn vaknar i panik med glassplitter i sängen när ännu en port bombas i ett svenskt bostadsområde. Vi accepterar inte att vanliga, hederliga, oskyldiga människor tvingas fly från skjutningar på öppen gata mitt på ljusa dagen i vårt land. Vi accepterar heller inte att föräldrar ligger sömlösa om natten av oro för att deras barn ska hamna i gängens vidriga klor.

Vi har gjort läxan. Det är därför jag är något förvånad över att regeringen nu, genom att ta ut segern i förskott, gör samma misstag som man anklagar den förra S-regeringen för att ha gjort. Att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren är givetvis en mycket lovvärd ambition, men det finns tyvärr inte så mycket som pekar på att man kommer att lyckas med detta. Regeringen lutar sig enbart mot att skjutningarna har blivit färre sedan värstingåret 2022, då Foxtrotkriget rasade som allra värst, och ser inte helheten. Regeringen blundar för att antalet sprängningar har dubblats, att den kriminella ekonomin har växt och att nyrekryteringen har skenat under Tidöregeringens vakt. Det jag ser är att kampen mot gängen är långtifrån vunnin.

Finns det något som justitieministern tycker att regeringen har misslyckats med under den här mandatperioden? Och vad borde nästa regering – oavsett färg, eller kanske rent av i samförstånd – prioritera härnäst?

Anf. 47 HELÉNE BJÖRKLUND (S):

Fru talman och justitieministern! Något händer när skylten utanför polisstationen skruvas ned runt om i Sverige. Det är inte bara en lokal som stängs – framför allt känner många människor att de berövas sin trygghet när staten lämnar orten.

Detta händer just nu runt om i Sverige – i Hallstavik, i Olofström, i Leksand, i Rättvik, i Vansbro och hemma i Sölvesborg. Det sker samtidigt som gängkriminaliteten kryper längre ut i hela landet. Det sker samtidigt som många företagare larmar om brottslighet. Det sker samtidigt som människor känner sig otrygga, oavsett fakta.

Många människor som jag träffar vill inte anmäla brott via en app eller via telefon. De vill göra det på en polisstation, gärna på orten eller i kommunen där de bor. Det gäller inte minst kvinnor som har utsatts för våld i nära relation. De vill gå in genom en dörr och sätta sig ned och prata med någon, helst någon som de vet alltid finns på plats.

Det gäller också äldre människor, personer med funktionsnedsättning och människor som inte klarar det digitala.

Men de som oftast säger detta är företagare, som gång på gång drabbas av stölder, skadegörelse och hot. Företagare bygger våra samhällen, skapar jobb, håller liv i orterna och sponsrar både idrottsföreningar och lokalt engagemang. När företagen säger att lokal polisenärvaro och öppna polisstationer spelar roll menar jag att justitieministern och regeringen borde lyssna.

Justitieministern säger att regeringen prioriterar lokal polisenärvaro, men människorna, i alla fall där jag

bor, ser något annat. De ser inte att poliserna blir fler utan att polisen har lämnat kommunen, och de känner sig övergivna. Regeringen svarar gång på gång att det är Polismyndighetens beslut, men man kan ju fatta beslut om lokal närvaro.

Har regeringen gjort någon konsekvensanalys av vad det betyder för tryggheten när den lokala polisstationen stänger? Har man sett hur det påverkar anmälningsbenägenheten och människors tillit till staten? Förstår ministern det jag beskriver? Hör ministern samma sak som jag, alltså att människor upplever att samhällskontraktet bryts när den lokala polisnärvaron försvinner och polisstationer stänger?

Anf. 48 TREDJE VICE TALMANNEN:

Interpellationen handlar om gängkriminalitet, och då är det givetvis det interpellationsdebatten ska handla om.

Anf. 49 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Mot bakgrund av nämnda debattartikel svarar justitieministern på frågan hur regeringens löfte ska infrias. Men det intressanta i svaret är väl egentligen det som saknas. Regeringen tar gärna åt sig äran för att skjutningarna minskar, men man måste också vara ärlig med hur politisk förändring faktiskt fungerar i praktiken.

Politisk förändring börjar och slutar inte med allvarstygda miner och snabba talepunkter under pressträffar i rummet här bredvid, utan det är utredningar, förberedelser, lagstiftning, myndighetsuppbyggnad, förfinande och slipande av polisens arbetsätt och verktyg och internationellt samarbete, alltså mycket av det justitieministern beskriver. Men detta löper över många mandatperioder, och att påstå något annat är givetvis bara politisk retorik av sämsta slag.

Många av de verktyg myndigheterna i dag kan använda initierades av oss, och under tidigare interpellationsdebatter har vi med hjälp av riksdagens utredningstjänst visat att 75 procent av utredningarna initierades av oss. I dag kan det vara färre eftersom ni har haft en viss reformtakt. Låt mig vara ärlig med att många också initierades via tillkännagivanden av riksdagen, som uttryckte en folkvilja eftersom vi hade en borgerlig majoritet i riksdagen. Både dåvarande och nuvarande regering har alltså gjort detta arbete.

Under den förra regeringen var det dessutom vanligt med parlamentariska utredningar där partierna tillsammans försökte klura ut hur man bäst kunde möta utmaningarna, och jag tror att svenskarna förväntar sig sådana utredningar.

Det var en uppförsbacke även för oss. Ni tycker att ni har en uppförsbacke, men jag som har varit med under hela resan – jag kom in i riksdagen 2014 – kan meddela att man i Rosenbad kunde spegla sig i de blanka skrivborden på våningen under statsministerns. De var helt tomma på förarbeten om hur man skulle bekämpa gängkriminaliteten. Ännu värre var det när det gällde förarbeten om hur man skulle bekämpa de terrorhot Europa stod inför och många andra

utmaningar. Vi fick i mångt och mycket börja från scratch. Sverige hade en polisutbildning som var satt på svältkur och neddragen till en miniminivå. Det är alltså två sidor av samma mynt.

Utifrån denna berättelse och dessa frågor är det lite anmärkningsvärt att justitieministern lägger så stor vikt vid våra samarbetspartier. Givetvis är det någon spinndoktor hos er som har tänkt att man kan skrämja väljarna med att Vänsterpartiet och Miljöpartiet ska få veto om det blir en ny regering. Men dessa partier gjorde sin plikt i riksdagen under de många långa och svåra åren.

Är det Fredrik Malmberg, nej, Martin Malmberg, nej, Martin Marmgren heter han, från Järva, som var miljöpartistisk riksdagsledamot, ni ska skrämjas med?

(Justitieminister Gunnar Strömmer (M): Martin Borgs?)

Eller är det Vänsterpartiets Gudrun Nordborg i justitieutskottet ni ska skrämjas med? Hon är en av Sveriges främsta jurister när det gäller kvinnofrågor och har undervisat om det i många år.

Detta är inte trovärdigt. Fokusera på att svara på frågan vad ni vill göra framåt, och sluta skrämjas med partier som inte ens är närvarande i kammaren!

Anf. 50 TREDJE VICE TALMANNEN:

Detta är ingen allmän debatt, utan det är bara en åt gången som har ordet.

Anf. 51 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Det är ganska långt från min personlighet att vara negativ. Jag försöker undvika det, och därför känns det konstigt för mig att behöva säga att jag faktiskt är lite besviken på ministerns svar. Jag har tidigare berömt Gunnar Strömmer för att vara en saklig och seriös debattör, även när vi har haft olika politiska uppfattningar. Vi har haft många debatter i kammaren där vi ändå har kunnat landa i att vi ser problemen men har olika lösningar på dem. Jag tyckte därför att tonen i svaret var lite beklämmande.

Fru talman! Låt mig återgå till sakfrågan. När vi pratar om gängkriminalitet pratar vi nästan alltid om pojkar och unga män, men vid ett flertal tillfällen har jag och justitieministern stått här i kammaren och pratat om den del av gängkriminaliteten man ofta missar, nämligen flickor och unga kvinnor som dras in i kriminella nätverk.

Flickor och unga kvinnor är inte längre bara möjliggörare utan också utförare av väldigt grova våldsbrott. Exempelvis sitter i dag fyra 15-åriga flickor häktade efter ett gängmord i Stockholm, och flera av dem är tidigare ostraffade. Det är barn som har rekryterats från samma skola, och lärarna vittnar nu om tomma stolar i klassrummen. Denna verklighet måste vi också se.

Det handlar inte längre om några enstaka fall. Polisen uppskattar att cirka 10 000 flickor och unga

kvinnor antingen är aktiva i eller kopplade till kriminella nätverk. Många av dem är dock både utövare och brottsoffer. Brå har i en studie visat att många av dessa tjejer hade erfarenhet av hot, våld och sexuella övergrepp redan innan de drogs in i kriminalitet.

Fru talman! Detta betyder att vi måste orka ha två tankar i huvudet samtidigt. Ja, grova brott ska ge tydliga konsekvenser, men om vi inte förstår mekanismerna bakom rekryteringen kommer vi inte heller att kunna bryta den. När såväl polisen som Brå och andra forskare beskriver hur flickor gromas in i kriminalitet genom att lockas med smink, kläder, uppskattning och pengar för att sedan pressas eller hotas till att utföra brott är det bara ännu ett tecken på hur otroligt hänsynslösa de kriminella nätverken är. Då räcker det inte att bara prata om hårdare straff, utan vi måste också bygga ett samhälle som fångar upp barnen innan gängen gör det.

Kriminaliteten flyttar allt längre ned i åldrarna och in i miljöer där vuxenvärlden tidigare trodde att den inte fanns. Nu blir det också uppenbart att ett ännu större fokus krävs för att också fånga upp flickorna. Skolan måste få bättre kunskap om hur rekryteringen av flickor ser ut, och socialtjänsten måste ha resurser att arbeta uppsökande mot flickor. Vi måste också våga prata om den utsatthet många flickor lever i, där kriminalitet, relationer, hot och sexuellt våld många gånger hänger ihop.

Fru talman! Vi socialdemokrater vet att kampen mot gängen måste vara både hård och smart. Givetvis ska de som begår grova brott lagföras och hållas borta från samhället. Men vi måste också stoppa nyrekryteringen och ha ett tydligt jämställdhetsperspektiv på detta, annars kommer nya barn hela tiden att ersätta dem som försvinner.

Jag undrar därför: Hur ser arbetet med att fånga upp också flickor och unga kvinnor inom gängkriminaliteten ut?

Anf. 52 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Jag tackar för möjligheten att diskutera gängkriminaliteten i riksdagens kammare. Att få bukt med det samhällsproblemet är en angelägen fråga.

Vi är många som minns valrörelsen för fyra år sedan då Moderaterna, Sverigedemokraterna och de övriga regeringspartierna gick till val på att komma till rätta med den utveckling som vi alla är helt överens om att vi vill bryta.

Jag tänkte ägna några ord och några minuter åt att diskutera om justitieministerns och statsministerns påstående i Aftonbladet för några månader sedan faktiskt stämmer, det vill säga att vi skulle kunna bli av med problematiken om de får fortsätta i fyra år till på samma sätt. Den fråga vi behöver ställa oss är: Stämmer det?

Om vi tittar på verkligheten ser vi något helt annat. Det är sant, precis som ministern sa tidigare i debatten, att skjutvapenvåldet och det dödliga våldet har gått ned. Det tycker vi alla i riksdagen är superbra. Vi är helt överens om att det är en positiv trend och att vi ska

göra allt vi kan för att bekämpa det dödliga skjutvapenvåldet.

Samtidigt ökar sprängningarna, som ligger på historiskt höga nivåer. Faktum är att vi sticker ut i Europa som det land där det sprängs mest, och det är de ungdomar som fortsätter att rekryteras in i gängen som står för de här uppdragsbrotten. När polisen tittade på lägesbilden i höstas konstaterade de att rekryteringen till gängen är fortsatt hög och att det fortfarande finns ungefär 17 000 personer i kretsarna kring de kriminella gängen.

Vi är överens om mycket i kriminalpolitiken, precis som lyftes upp tidigare i den här debatten, särskilt när det kommer till fler poliser, bättre verktyg och straffskärpningar som slår mot gängkriminaliteten och den grova organiserade brottsligheten, och vi är redo att göra mer för att göra något åt problemet. Men ingenstans i debatten så här långt, inte heller i det svar som vi har fått ta del av, har regeringssidan nämnt ord som förebyggande eller att komma till rätta med rekryteringen till gängen. Ur det perspektivet – när det kommer till att göra något åt nyrekryteringen till gängen – är de senaste fyra åren en förlorad mandatperiod.

Samtidigt som regeringen har fört en politik för fler poliser och sett över straffskärpningar, för att den vägen försöka komma åt rekryteringen, har vi sett att kön växer och att fler står på tur. Man har satt kommunerna på svältkur. Samtidigt som kostnaderna för familjer och välfärden har ökat dramatiskt har regeringen under den här mandatperioden fört en ekonomisk politik som fått Sveriges Lärare att varna för de värsta nedskärningarna på 30 år.

Socialekreterarna slår larm och säger att fler och fler kollegor varslas och att man inte anställer dem som ska göra arbetet för att bryta rekryteringen. Vi har också sett att antalet barn som är inblandade i grova våldsbrott och mordärenden är rekordstort; faktum är att det har ökat med 500 procent under regeringens tid vid makten.

Det här är en förlorad mandatperiod. Vi är överens om mycket, men vi är inte överens om bristen på förebyggande insatser. Ministern bygger upp en falsk motsättning i sitt svar. Vi är för poliser, vi är för verktyg och vi är för en skarp lagstiftning för att komma till rätta med den grova organiserade brottsligheten. Men vi är emot att man lutar sig tillbaka och vill få fyra år till med en nedskärningspolitik för skola, socialtjänst, barnfamiljer och kampen mot arbetslöshet. Då, menar vi, kommer gängens möjligheter att fortsätta att rekrytera barn in i grov kriminalitet att öka.

Den fråga som ministern ska ställa sig är om vi har råd med fyra nya år med Tidöregeringen. Är det inte dags att erkänna att det krävs både fler poliser och satsningar för att bryta gängrekryteringen?

Anf. 53 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Tack, justitieministern, för chansen att debattera det här!

Jag vet att alla i den här kammaren är glada över att det dödliga våldet har pressats tillbaka. Färre

dödsskjutningar betyder färre familjer som får sina liv förstörda. Men samtidigt som Sverige har blivit bättre på att bekämpa delar av våldet har den organiserade ekonomiska brottsligheten fortsatt att flytta fram sina positioner. Vi ser det i välfärden, i företag, i offentliga upphandlingar, i assistansen, i vårdsektorn, i HVB-verksamheten och i andra delar av samhället där verkligt stora pengar cirkulerar. Vi ser det också i arbetslivet och i idrotten, inte minst inom fotbollen.

Det handlar om organiserade och maffialiknande strukturer som använder företag, föreningar och välfärdssystem som affärsmodell. Vi i socialdemokratien menar att arbetet mot den här typen av kriminalitet fortfarande är alldeles för splittrat. Jag vet att flera stora steg har tagits, men ännu mer behöver göras.

De kriminella arbetar som koncerner, medan vi från samhället jobbar mer i stuprör. Polisen ser en del, kommunerna en annan, regionerna en tredje och Ekobrottsmyndigheten en fjärde, medan de kriminella ser hela kedjan. Vi behöver bättre samordning mellan myndigheter, hårdare kontroll av välfärdsaktörer och bolagsstrukturer och större möjligheter att frysa och förverka kriminellas tillgångar. Vi behöver en svensk maffialagstiftning som är anpassad till hur organiserad brottslighet faktiskt fungerar år 2026. Ja, vi har blivit bättre på att bekämpa våldet, men vi måste också slå sönder affärsmodellen bakom våldet.

Jag tänkte ta upp ett annat ämne, fru talman, som hänger ihop med gängkriminalitet. Det handlar om tre supportergrupperingar i Göteborg som har klassificerats som kriminella nätverk. Så här skrev journalisten Mikael Wagner i Aftonbladet i natt: Polisen och fansen behöver en kriskommission och akut hjälp för att ensklara att sätta sig ned och prata med varandra. Avgrundsdjupet mellan myndigheterna och ett splittrat supporterkollektiv har aldrig varit större.

Det som händer i Göteborg i går visar återigen hur snabbt den här situationen eskalerar, hur bilden av vad som skett skiljer sig och hur konflikterna växer. Mitt i allt detta riskerar svensk fotboll att slitas sönder av polarisering i stället för att samlas kring lösningar. Det kändes så förutsägbart i går, och konflikten blir ett självspelande piano. Det behövs en nationell samordnare för supporterkultur och polissamverkan – någon som kan samla aktörerna, bidra till en gemensam lägesbild, arbeta forskningsbaserat och återbygga den tillit som nu håller på att gå förlorat.

Jag brukar lyfta fram det positiva med svensk supporterkultur – att den är i världsklass och bidrar när det gäller ideellt arbete, publiktillströmning, kvinnor och barn och publikrekord – och att vi ska ha fokus på det som verkligen hotar: den organiserade brottslighet som äter sig in i fotbollen. Den bilden är fortfarande lika sann, men just nu behöver regeringen kliva fram, vara den vuxna i rummet och lösa de konflikter som har sitt epicentrum i Göteborg, innan de sprider sig över hela Sverige, för då riskerar vi att något väldigt fint går förlorat.

Anf. 54 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Hej, justitieministern! Tack, alla inblandade, för den här debatten om en otroligt angelägen fråga! Mycket viktigt har redan lyfts upp av mina kollegor, men jag skulle vilja fokusera på något som är en hjärtefråga för mig, nämligen de utsatta och sårbara barnen.

Dessa barn ska kunna leva ett gott och tryggt liv – det måste helt enkelt alltid vara målet och en rättighet för varenda unge. Det är också de sårbara och utsatta barnen som är mest lättåtkomliga och kan hamna i klorna på gäng som jagar nya möjliggörare och utförare. Där hörde jag inga löften framåt från justitieministern.

Det första jag tänker på är de barn som inte klarar skolan. Sveriges Lärare släppte i dag rapporten *F som i fängelse*. Den visar att oddskvoten för att senare i livet dömas till fängelse är 9 gånger högre för elever med högst åtta godkända betyg från grundskolan och 14 gånger högre för elever som helt saknar slutbetyg, jämfört med elever utan underkända betyg.

Sveriges Lärares krav på oss i rikspolitiken är lika tydliga som självklara: Alla elever ska få det stöd de behöver i tid. Lärares villkor måste stärkas med mindre klasser och mer tid att förbereda och följa upp undervisningen. Staten måste ta ett större ansvar för finansiering och resursfördelning.

Misslyckas skolan med att ge alla elever rätt förutsättningar att lyckas ökar risken för kriminalitet.

Vi vet också att de här gängen inte drar sig för att rikta in sin rekrytering mot barn med intellektuell funktionsnedsättning i anpassad skola. Det är fruktansvärt hänsynslöst och cyniskt. Det är viktigt att regeringen tar den här frågan på yttersta allvar och stöttar kommunerna och skolorna och säkerställer att man har tillräckliga resurser för att bygga rejäla skyddsvallar runt de här barnen.

Fru talman! Andra ytterst sårbara barn är de barn som utsätts för eller som upplever våld på den plats där de ska vara som allra tryggast – i hemmet. Våld föder våld; det vet vi. Vi vet också att konsekvenserna för våldsutsatta barn är ytterst allvarliga. Det finns stor risk för psykisk ohälsa. Detta får konsekvenser för barnens självkänsla och för deras affektreglering. Man kan också se sämre skolresultat, missbruksproblematik och ökad risk för kriminalitet.

Egentligen är detta ganska logiskt. Det är inte konstigt att en del av de barn som lever i en stor maktlöshet och i ett hem där våld är fullkomligt normaliserat och en del av vardagen söker sig till status, makt och våldskapital utanför hemmet.

Vi ser nu en fullkomlig eskalering av nyrekryteringen. Det är som en pandemi som sprider sig fort över landet, över nätet och faktiskt i alla typer av bostadsområden. Under coronapandemin sa den dåvarande regeringen att frågan om pengar inte ska stå i vägen för kommuners och regioners förmåga att rädda liv. Samma tydliga svar borde den nuvarande regeringen ha gett när det gäller nyrekryteringen.

Jag undrar vilka insatser som justitieministern ser framför sig när det gäller att bygga trygga skyddsvallar runt de sårbara och utsatta barnen – för deras skull men också för att kunna bryta nyrekryteringen.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 11 (forts.) Svar på interpellation 2025/26:458 om uttalande om att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren

Anf. 55 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det gladdde mig väldigt mycket att se åtta socialdemokrater här i starten av debatten. Man önskar att motsvarande glöd hade präglat de föregående åtta åren, för då hade vi varit i ett bättre läge. Nu har några troppat av; såvitt jag förstår är tre socialdemokrater kvar i debatten, kanske mer kännetecknande för detta.

Jag tänkte börja med verkligheten, sedan säga någonting om ansvaret och därefter ta några av de frågor som lyftes av de olika ledamöterna.

En väldigt viktig bakgrund att ha med sig är var vi stod när vi tog över hösten 2022 – en tredubbling av det dödliga gängrelaterade våldet. Det är självklart så att allt annat dödligt våld i samhället, oavsett om det handlar om det konstanta latent misslyckandet med ungefär 15 kvinnomord i nära relationer varje år eller katastrofer som det som skedde i Örebro, ska tas på allra, allra största allvar.

Varje dödlig skjutning och varje mord är förstås lika katastrofalt och lika allvarligt som något annat. Men i en debatt om den organiserade brottsligheten är det såklart också relevant att fokusera på det dödliga och gängrelaterade våldet, och då är realiteten den att det dödliga gängrelaterade våldet tredubblades under en tioårsperiod mellan 2012 och 2022.

Tre år senare kan vi se att vi har lyckats bryta den utvecklingen, med en halvering över tre år. Tittar vi på första kvartalet i år är det en minskning med 75 procent. Det är en enastående framgång som jag inte i första hand tillgodoräknar mig själv utan naturligtvis alla runt om i samhället som på olika sätt har arbetat dag och natt för att vända den utvecklingen. Det är inget dåligt kapital att bygga vidare på när vi blickar framåt.

Finns det någon ödmjukhet? Det låg väl lite i Teresa Carvalhos fråga till mig när det gäller verkligheten under de här åren. Det är klart att det gör det.

Var och en kan se, hoppas jag, vilken enastående framgång det är att ha halverat dödligt våld på det sätt som vi har gjort tillsammans under de här åren. Men det råder heller ingen tvekan om att annan allvarlig brottslighet kopplad till gängen inte har gått åt rätt håll. Utpressningsvåldet och sprängningarna är sådana exempel, och det var därför jag lyfte det inledningsvis.

När rekryteringen av barn flyttade från skolgården och fotbollsplanen in i mobilerna skedde en exponentiell utveckling när det gäller rekryteringen. Det är klart att det i alla tänkbara avseenden har gått åt fel håll. Men vi har med oss mycket erfarenhet och mycket kraft från framgångarna som vi nu kan rikta också mot de stora återstående problemen kopplade till den organiserade brottsligheten, det vill säga den återstående delen av våldet, den omfattande kriminella ekonomin, rekryteringen av barnen och mycket annat.

Att ta ansvar är att ta itu med de samhällsproblemen och göra allt vad man kan för att lösa dem. Det är det vi har ägnat oss åt dag och natt under de här åren, och det är det vi avser att göra ytterligare fyra år om väljarna vill ge oss det förtroendet.

Petter Löberg, som har lämnat debatten, tyckte att vi dels förminskar insatserna under den förra mandatperioden, dels talar för mycket om Socialdemokraternas regeringsalternativ inför den kommande mandatperioden.

Jag är inte den som är den, utan jag bygger gärna vidare på sådant som är bra som andra har gjort tidigare, men realiteten är att det gjordes alldeles för lite. Det är utmärkt att vi i starten av den här fyraårsperioden kunde knyta an till lagstiftningsarbete som hade påbörjats.

Man kan notera att nästan allt detta påbörjades under det sista året av era åtta år och det under det fåtal månader när ni var befriade från oket i form av Miljöpartiet. Det gör också framtidsprognosen i det avseendet väldigt relevant, för så länge Miljöpartiet är en del av regeringsunderlaget finns det några som trycker på vetoknappen, och då kommer man ingenvart i de här frågorna. Det är klart att det är en relevant fråga när vi blickar framåt.

Sammantaget är vi på rätt väg, men vi är verkligen inte framme. Oerhört mycket arbete återstår. Det är viktigt att hålla kursen, inte vända tillbaka, inte slå av på takten och inte låta Miljöpartiet och Vänsterpartiet återigen få vetorätt över den förda politiken.

Anf. 56 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Det gläder mig att justitieministern lyfter utvecklingen gällande nyrekryteringen som något av det allra allvarligaste under den här mandatperioden. Det är onekligen så att vi har haft en fullkomligt katastrofal utveckling med en skenande nyrekrytering. Här finns liksom inga ljusglimtar utan bara mörker.

Trots det har regeringen varit saktfärdig med att vidta nödvändiga åtgärder. Det är därför jag brukar

kalla just arbetet med att bryta nyrekryteringen för regeringens blinda fläck, och jag får nog lov att upprepa det.

Det är väl just bristen på en politik för att bryta den allvarliga utvecklingen med nyrekryteringen som gör svaret på min fråga vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att realisera löftet om att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren ganska tunt. Jag får nämligen bara ett enda konkret svar, och det är att polisen ska få möjlighet att plocka ned gängens mordannonser.

Missförstå mig rätt: Det är väldigt, väldigt bra att den lagstiftningen kommer på plats. Det är någonting som vi socialdemokrater har tjatat om i flera år. I tidigare debatter har Gunnar Strömmer först skylld på techjättarna och sedan på EU. Det tog alldeles för lång tid innan Gunnar Strömmer själv tog tag i den här frågan, och tyvärr är det på grund av den saktfärdigheten som halva barnens sommarlov kommer att passera innan de här mordannonserna plockas ned. Under halva sommarlovet kommer alltså gängen att kunna fortsätta med sina mordannonser.

Jag hade som sagt hoppats på ett tydligare besked om vad regeringen ser framför sig att man ska göra för att vända den här utvecklingen. I stället fick jag ett ganska svepande svar om att inte slå av på takten och, av någon anledning, att inte ge vetorätt till Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Jag vill därför lugna Gunnar Strömmer med två besked. Det första är att en S-ledd regering inte kommer att vara soft on crime, oavsett vilka andra partier vi kan tänkas komma att samarbeta med – tvärtom.

Vi söker mandat för att fortsätta flytta fram positionerna, fortsätta bygga ut rättsväsendet, fortsätta skärpa straffen för samhällsfarliga brott och fortsätta slipa på de brottsbekämpande verktygen. Därutöver vill vi införa en svensk maffialag för att komma åt gängtopparna och deras verksamheter som äter sig allt djupare in i både näringslivet och välfärden. Vi vill lägga samma kraft, energi och resurser på att bryta nyrekryteringen som på att lagföra de kriminella.

Mitt andra lugnande besked till Gunnar Strömmer är att han faktiskt inte behöver vara orolig för andra partiets eventuella inflytande i kriminalpolitiken under en S-ledd regering.

Vi socialdemokrater har föreslagit en tioårspakt mot gängkriminaliteten tillsammans med Moderaterna i mitten av svensk politik. Det har tyvärr avvisats av Moderaterna, men vår hand är alltså utsträckt, Gunnar Strömmer. Vi menar att på samma sätt som vi står enade när det gäller yttre hot mot Sverige borde vi kunna stå sida vid sida när den inre säkerheten hotas, inte bara för att manifestera ett symboliskt värde utan för att det på riktigt vore det bästa för Sverige. Så säkerställer vi att politiken blir både handlingskraftig och effektiv och även långsiktigt hållbar över tid och regeringsskiftet.

Anf. 57 ANNA WALLENTHEIM (S):

Fru talman! Om jag var negativ i mitt första inlägg ska jag vara mer balanserad nu. Jag uppskattar ministerns svar. Man önskade såklart mer, men det var svårt på fyra minuter när vi var så många deltagare. Dock finns det ytterligare en sak jag skulle vilja beröra.

I mitt första anförande höll jag mig till att tala om tjejer och unga kvinnor som alltmer dras in i kriminaliteten, men det finns ett verktyg jag anser att vi måste beröra ytterligare. Det handlar om Kriminalvårdens viktiga arbete. Det är förstas viktigt med förebyggande arbete och stark brottsbekämpning. Men sedan då? Kriminalvården står ju, som vi vet, inför stora utmaningar. Beläggningen är extremt hög. Personalen vittnar om att de går på knäna. Barn- och ungdomsavdelningar ska in i befintliga miljöer. Antalet incidenter har ökat. Beslut i denna kammare frestar på deras verksamheter ytterligare och kommer att göra det under lång tid framöver.

Kriminalvården varnar för att utvecklingen riskerar att påverka möjligheterna till återanpassning. Det är allvarligt. Kriminalvården ska aldrig bara vara en plats där människor låses in. Det ska också vara platsen där återfall ska förebyggas, där missbruk och destruktiva normer ska brytas och där utbildning, behandling och rehabilitering ska fungera.

Det är såklart viktigt att låsa in farliga människor, men politiken måste också vara långsiktig och fungera i praktiken. Då måste vi se till att Kriminalvården har kapacitet, personal och resurser för att hantera konsekvenserna. Annars riskerar vi ett system där fler människor sitter inne under längre tid men där färre får rätt stöd att lämna kriminaliteten bakom sig. Vi riskerar att få ett samhälle där gängkriminella en dag släpps ut och fortfarande är gängkriminella. En fungerande kriminalvård handlar ju ytterst om något så enkelt som att den som avtjänat sitt straff ska komma bättre ut.

Anf. 58 SANNA BACKESKOG (S):

Fru talman! Om Anna Wallentheim var positiv får väl jag vara dysterkvisten här i dag. Det brukar jag inte vara, men det är dags.

Jag blev väldigt besviken över svaret och över icke-svaret, kanske man kan säga, om de barn som är extra sårbara och utsatta och som vi vet att gängen riktar in sig på att rekrytera. Det är inte bara rekrytering på nätet, crime as a service, utan vi vet att gängkriminella står utanför anpassad skola där barn med intellektuell funktionsnedsättning går. Vi vet också att barn som inte klarar skolan är extra utsatta. Vi vet att barn med NPF-diagnoser som inte får rätt hjälp i tid är extra utsatta för att dras in i gängen. Och vi vet att barn som utsätts för våld i hemmet är extra sårbara.

Jag menar att det är otroligt viktigt att prata om utsatta barn när det gäller nyrekryteringen till gängen och våga se sambandet mellan att först vara brottsoffer och sedan bli förövare. Gör vi inte det, justitieministern, då kommer vi inte att kunna sätta in rätt insatser, och då kommer vi inte att få stopp på

våldsspiralen. Ställer vi inte rätt diagnos kan vi inte sätta in rätt medicin.

Vi har kunskapen. Vi får den genom gedigen internationell forskning, bland annat från Storbritannien. Vi får den från Barnombudsmannen, till exempel i rapporten *Det har alltid funnits våld, alltså när det har funnits problem*. Vi får den från Brås rapporter, bland annat den om barn under 15 år som begår allvarliga brott.

Vi ser i Socialstyrelsens skade- och dödsfallsutredningar att även när polis, skola, socialtjänst och sjukvård vet om att det kan finnas våld i hemmet avvaktar man i stället för att agera. Här går utvecklingen åt fel håll. Barn får vänta för länge när de blivit utsatta för barnfridsbrott. De utreds inte i tid. Vi ser hur tidsfrister inte hålls när barn utsätts för brott. Vi ser hur Unizon och Roks larmar om nedläggningar av skyddade boenden.

Anf. 59 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Låt oss gärna prata om förebyggande arbete. Apropå blinda fläckar kan jag bara konstatera att Socialdemokraternas regeringsunderlag inte är bättre när det kommer till det förebyggande arbetet. Alla ingripande åtgärder som vi har genomdrivit under den här mandatperioden har i något avseende motarbetats av något parti tillhörande deras regeringsunderlag. I remissvaren från vänsterstyret i SKR är det samma sak. Det gäller inte bara det repressiva och det mest långtgående.

Vad är det då vi gör, och vad är det vi ska göra? Låt oss börja med de effektiva verktygen. Annonserna tas ned. Det är naturligtvis helt avgörande. Sverige blir först i EU med detta. Inget annat EU-land ligger före i den kön. Vi har gjort en mycket effektiv process. Vi har inte haft någon extern utredning utan utrett internt på departementet och haft två månaders remisstid trots att det är vad man kan kalla för grundlagsnära frågor, som normalt sett borde få mer tid. Vi har haft en effektiv process med Lagrådet. Vi kommer att återkomma till riksdagen, och om riksdagen skyndar på kommer det här att vara en rekordsnabb process för en lagstiftning av det här slaget.

I höstas infördes preventiva tvångsmedel riktade mot barn under 15 år för att komma åt rekrytering via mobiler. Ny lagstiftning ger polisen helt andra möjligheter att uppträda i den digitala miljön, till exempel att själva utge sig för att vara barn i de olika forum där gängen rekryterar. Straffen för dem som rekryterar tredubblas. Dem låser vi in. De kan ha flyttat utomlands, men vi har sett till att det grips dubbelt så många personer utomlands som tidigare. Det är dem som beställer våldet och rekryterar barnen som vi nu kommer åt med en kraft som vi aldrig har sett tidigare.

Vad gäller den sociala preventionen har vi en ny socialtjänstlag. Den debatterades väl i 25 år, men nu är den på plats. Ett nytt mellantvång i form av verktyg mellan de frivilliga insatserna och tvånget kommer att vara avgörande för att bryta destruktiva mönster, inte

minst när 50 procent av familjerna säger nej till socialtjänstens insatser.

Det kommer en stor och mycket efterlängtd reform av LVU-systemet och den statliga ungdomsvården. Ungdomsfängelserna har dessutom den stora förtjänsten att de avlastar den statliga ungdomsvården rejält och frigör hundratals platser när nu barn som döms för allvarliga brott ska tas om hand av Kriminalvården. Det kommer att ge helt andra möjligheter för kommuner i behov av placeringar för barn – antingen i brottsförebyggande syfte eller för att tillgodose andra behov, till exempel psykosociala eller missbruksrelaterade behov. De kommer att kunna använda den statliga ungdomsvården till det som den faktiskt ursprungligen var tänkt för.

Allt detta innebär en rekordstor omläggning av både det repressiva och långtgående och det preventiva. Det är nödvändigt. Det gör att vi kan säga att vi är på rätt väg, men det är utan tvekan lång väg kvar.

Jag har ett inlägg kvar. Då tänker jag ta upp frågan om flickorna, som jag tycker är särskilt viktig. Men jag sparar den till det sista inlägget.

Jag vill ta upp regeringsfrågan på nytt, eftersom jag nu skulle lugnas av beskedet. Saken är den att Moderaterna är Socialdemokraternas minsta bekymmer. Socialdemokraternas stora bekymmer är att man måste förhandla sin politik med det underlag på vilket man bygger sin regering. På vår sida har vi kunnat genomföra vår politik för att vi vet att vi har en stabil majoritet i riksdagen. Det har varit en förutsättning för allt vi gjort under de här fyra åren.

Det är en realitet att Miljöpartiet och Vänsterpartiet har röstat emot stora delar av detta. Det är en realitet att mycket av detta är tidsbegränsat och att det kommer upp på nytt för nya omröstningar under nästa mandatperiod. Det är en realitet att de ingripande åtgärder som skickades med från den förra fyraårsperioden till den nuvarande regeringen kom till under det dryga halvår när S var befriade från MP i ett väldigt speciellt läge. Så kommer det alltså inte att bli igen.

Det är klart att politik handlar om att vilja, som vår vän Olof Palme sa. Men det handlar också om att ha en plan för hur den viljan ska förverkligas. Det förutsätter att man har en majoritet bakom sig, och det har inte S på sin sida av politiken.

I detta anförande instämde Rashid Farivar (SD).

Anf. 60 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern och mina kollegor för den här debatten. Vi har förenats i viljan, ambitionen och strävan efter att krossa den gängkriminalitet som under ett decennium verkligen har plågat vårt land. Vi har konstaterat att antalet skjutningar glädjande nog har minskat och att polisen har blivit bättre på att klara upp gängens våldsdåd för att kunna bura in fler i fängelse. Men vi har också konstaterat att sprängningarna har ökat lavinartat, att de mafialiknande gängerna har ätit sig allt djupare in i välfärden och näringslivet och att nyrekryteringen skenar.

Lite symtomatiskt blir det ändå när vi socialdemokrater ställer frågor om vilka förebyggande åtgärder regeringen avser att vidta och justitieministern svarar med fängelse. Jag tänker att man behöver komma in lite tidigare än så.

Fru talman! Jag begärde den här debatten efter statsministerns och justitieministerns löfte om att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren, inte för att jag inte delar ambitionen men för att jag sökte svar på hur regeringen tänker infria det löftet när så mycket går i fel riktning.

Regeringen verkar ju ha tagit ut segern i förskott, men är det någonting som vi socialdemokrater har lärt oss är det att den organiserade brottsligheten består av mycket starka krafter som inte kan överskattas. Vi inte får stirra oss blinda på enskilda parametrar eller förlita oss på alla förträffliga utredningar och propositioner vi producerar.

Vi socialdemokrater är beredda att göra allt som krävs – allt som är rättssäkert och träffsäkert: mer resurser till skolan och ungdomspsykiatri, U-svängsprogram, punktmarkering av unga som har halats in i gängens klor, skärpta straff, utbyggt rättsväsen, en maffialag och mycket, mycket mer. Men jag hoppas att vi, oavsett vem som vinner valet i september, kan enas om att fortsätta flytta fram positionerna.

Anf. 61 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack för en väldigt bra diskussion!

Jag vill också tacka för en gemensam ambition som, tror jag, de flesta i grund och botten delar, nämligen att vi måste bekämpa den organiserade brottsligheten på djupet och på bredden. Det handlar om att stoppa våldet, strypa den kriminella ekonomin och bryta rekryteringen av barnen.

Teresa Carvalho lyssnade dock knappt på ett halvt öra. Det var väldigt uppenbart varför jag tog upp fängelse som en del i det preventiva. En stor del av poängen med att Kriminalvården tar ansvaret och en viktig följd-effekt av det är att vi lättar rejält på trycket i den statliga ungdomsvården. Men det är förstås inte svar på frågan om hur vi ska undvika att dessa barn hamnar där.

Den statliga ungdomsvården kan i så fall använda sina resurser till det som den ursprungligen var tänkt för, nämligen att förebygga brott i ett tidigt skede och bryta destruktiva mönster innan man hamnar i allvarlig brottslighet. Den ska hjälpa familjer där barn kanske själva hamnat i missbruk eller utsatts för allvarligt våld och blivit våldsamma eller som har andra behov av statlig ungdomsvård.

Det var denna vinkel jag hade på fängelse som svar på frågan. Det var uppenbart för alla som ville lyssna.

Låt mig också säga något om preventionen. Det är förstås helt avgörande att flytta fram positionerna, och det gäller att göra det med full kraft. Det gäller också att få verkstad i praktiken.

I många av de frågor som har lyfts upp, till exempel flickorna eller de barn som växer upp i hem där de

själva upplever våld, blir utsatta för våld eller upplever missbruk, handlar det ofta om samma slags prevention. De olika aktörerna måste dela information sinsemellan för att kunna se problemen och ingripa tidigt. Polisens profilering får inte bara utgå från pojkar utan måste också fänga flickorna. Insatser och ingripanden måste sättas in tidigt.

På det sättet kan vi fänga flickorna och de barn som utsätts för upplevelser i hemmet som gör att de blir mer benägna och mer sårbara. Det tycker jag är en otroligt väsentlig del av det vi redan gör, och vi kommer att göra väldigt mycket mer av den varan när vi blickar framåt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2025/26:447 om borttagandet av ersättningen för höga sjuklönekostnader

Anf. 62 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Patrik Lundqvist har frågat energi- och näringsministern om hon avser att granska effekterna av besparingen av avskaffandet av ersättningen för höga sjuklönekostnader på små och medelstora företags vilja att anställa och om hon är beredd att se över frågan för att minska risken för just små företag vad gäller sjuklönekostnader.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Ersättningen för höga sjuklönekostnader avskaffades den 1 juli 2024. Det fanns flera goda skäl till det, och en överväldigande majoritet i riksdagen, bland annat Socialdemokraterna, röstade för avskaffandet.

Det ekonomiska läget tyngde de offentliga finanserna under en tid då det fanns behov av att prioritera att bekämpa inflationen och hantera dess effekter genom att stötta hushållen och välfärden. Försvaret och rättsväsendet behövde också betydande tillskott för att göra Sverige tryggare.

Regeringens ekonomiska politik har bidragit till en återhämtning i svensk ekonomi under 2025. Vår långsiktigt ansvarsfulla ekonomiska politik ger resultat och högre tillväxt. Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för att det ska vara enkelt att starta, driva och utveckla företag i Sverige. Samtidigt är osäkerheten i världsekonomin fortsatt stor under 2026, särskilt med anledning av kriget i Mellanöstern. I detta läge är det viktigt att offentliga medel används så effektivt som möjligt.

Ersättning för höga sjuklönekostnader innebar att delar av arbetsgivaransvaret i sjukförsäkringen flyttades till staten. De relativt sett höga ersättningsnivåerna som gällde för mindre arbetsgivare försvagade drivkrafterna till förebyggande arbetsmiljöarbete, tidiga rehabiliteringsinsatser och anpassning av arbetet vid ohälsa.

Ersättningen medförde även andra negativa konsekvenser. Under den period regelverket var i kraft ökade antalet företag som nyttjade möjligheten till ersättning kraftigt, och de utbetalda beloppen blev betydligt högre. Vid införandet 2015 uppskattades kostnaderna till omkring 300 miljoner kronor per år. I samband med avskaffandet år 2024 beräknades de årliga utgifterna på anslaget uppgå till 2,6 miljarder.

Det höga nyttjandet innebar att de negativa konsekvenser som fanns med ersättningen fick en större dignitet än vad som antogs vara fallet när ersättningen infördes. Det gäller inte minst risken för felaktiga utbetalningar till följd av de begränsade kontrollmöjligheterna.

Ersättningen för höga sjuklönekostnader beräknades vid tiden för avskaffandet utgöra cirka 5 procent av arbetsgivarnas samlade sjuklönekostnader. Sjuklönekostnaden utgör en begränsad risk för arbetsgivare medan staten tar över huvudansvaret vid längre sjukfrånvaro genom bland annat sjukpenningen. Tillsammans med individens självrisk i form av karens är detta, enligt regeringens mening, en väl avvägd ansvarsfördelning med rätt incitamentsstruktur.

Patrik Lundqvist anför att risken för höga sjuklönekostnader hämmar tillväxten i enskilda företag och därigenom Sverige som helhet. Detta är, enligt honom, en förklaring till att Sverige har visat en sämre tillväxt än Europa under den här regeringen.

Nästa år, fru talman, kommer Sverige att ha bland de bästa tillväxttakterna i EU enligt EU-kommissionen. Skillnaderna i tillväxt mellan Sverige och EU förklaras i huvudsak av konjunkturläge, räntekänslighet och näringsstruktur, inte av en enskild reform inom sjukförsäkringsområdet.

Anf. 63 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret. Frågan riktades som sagt till en annan minister eftersom den åtminstone i min värld mer rör näringspolitik än sjukförsäkringar. Men nu är vi här.

Det stämmer att det gjordes förändringar i systemet 2015, men det infördes faktiskt 2010 av alliansregeringen. Men det är kanske en parentes.

Att det här lyfter sjuklönekostnaderna till staten kan man knappast säga är en del av problemet, eftersom hela syftet ju är att ha en annan fördelning av kostnaderna.

De flesta korttidssjukskrivningar beror på infektioner som förkyllningar eller influensa, magsjukdomar och därefter, på tredje plats, psykisk ohälsa. Av dessa anledningar är det nog bara den tredje, psykisk ohälsa, som kan hänvisas till arbetsgivarnas arbetsmiljöansvar. De andra är knappast något som framför allt små företag kan påverka särskilt mycket.

Samtidigt är det så att vi drabbas olika mycket av dessa typer av sjukdomar genom livet. De som drabbas mest är unga, kanske till stor del på grund av att man har småbarn hemma, vilket naturligtvis leder till en del vab men också till egen sjukdom. Sedan avtar det när

man blir äldre för att kanske öka något igen när man börjar närma sig pension.

Människor i olika yrken drabbas också olika hårt. Människor med tyngre fysiska jobb eller kontaktyrken, till exempel inom handeln, drabbas mer av korttids-sjukskrivningar än andra.

Därför är det också fullt rimligt, fru talman, att vi har ett system för att fördela kostnaderna för denna typ av sjukdomar mellan företag, individer och staten. Det är en typ av kollektiv försäkring, där vi omfördelar kostnaderna och anpassar efter olika delar av livet och olika behov som de flesta av oss har. I det specifika fallet fördelar vi om från företag som riskerar mer på grund av sin struktur med få anställda, åldern på dem man anställer och den bransch företaget verkar i.

Under debatten i samband med att detta avskaffades anfördes det från regeringshåll att det bara handlade om 13 000 kronor per anställd, i snitt. Så kan man säkert säga. Men det är också detta som systemet med en försäkring mot de höga sjuklönekostnaderna syftar till: att jämna ut kostnaderna mellan företagen så att den som har fyra anställda inte ska drabbas extra hårt om en av dem är sjuk lite oftare under en period.

Att återigen införa ett sådant här system ligger nu i vår budgetmotion för 2026, och jag hoppas att det blir verklighet – precis som flera av remissinstanserna, som protesterade när detta togs bort, till exempel Svenskt Näringsliv, Företagarna, Lantbrukarnas Riksförbund, LO med flera.

Det som i stället borde göras är att förbättra kontrollen av utbetalningarna, kanske via Utbetalningsmyndigheten, som har detta som syfte. För det fanns faktiskt problem med det gamla systemet. Det pekades det på bland annat i en riksrevisionsrapport. Men då borde man ju förbättra i stället för att ta bort.

En annan förbättring som borde göras parallellt med detta är att avskaffa karensavdraget. Precis som ersättning för höga sjuklönekostnader skulle en solidarisk försäkring som ger människor bättre förutsättningar att planera sin ekonomi vara ett bra steg framåt mot ett bättre Sverige. Om vi både inför ett system för ersättning och avskaffar karensen värnar vi dem som arbetar och de små företagen och slår ett slag för svensk tillväxt.

Anf. 64 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Fru talman! Man kan börja med att ställa sig frågan: Om det är en så bra idé att ha detta igång, varför var då Socialdemokraterna med och avskaffade det när det begav sig inför 2024? En annan fråga, om man tycker att detta är så viktigt och så bra, är: Varför i hela friden har man då inte finansierat det i sin budget? Man har alltså tillfört 500 miljoner kronor för en reform som vid avskaffandet kostade 2,6 miljarder. Det är knappast att återinföra det som man var med och avskaffade utan snarare bara en halvmesyra och en chimär så här i valtider.

Ledamoten lyfter också indirekt en annan viktig fråga, nämligen den om hur vi ska skapa tillväxt i

Sverige, inte minst bland små och medelstora företag. Regeringens långsiktigt ansvarsfulla ekonomiska politik ger resultat och också högre tillväxt. Precis som jag sa tidigare kommer Sverige nästa år att ha en tillväxttakt som kommer att vara bland de högsta i EU, enligt EU-kommissionen.

Men, fru talman, jag måste ändå påpeka att det är något magstarkt av Socialdemokraterna att kritisera regeringen för sjuklöneansvaret, när de nu själva föreslår en avskaffad karens. Det är ett förslag som Sverige har provat förut, på 80-talet, och vi vet vad resultatet av det hela blev. Det blev fler sjukskrivningar och en dramatisk ökning av sjuklönekostnaderna, men värst av allt: Äldre fick vänta längre på vård och omsorg för att det saknades personal. Och busslinjer drogs in för att det helt enkelt saknades busschaufförer. Det var dyrt, och nu kommer ett dyrt och ansvarslöst förslag i repris.

Tycker man att 80-talet är långt borta behöver man inte gå så långt för att i dag se konsekvenserna av ett slopat karensavdrag i praktiken. Det räcker att åka över gränsen till Norge, som inte har något karensavdrag. Norrmän är egentligen världens friskaste folk, men Norge har också västvärldens högsta sjukskrivningstal. Företag i samma bransch och med samma verksamhet i Sverige och Norge har högre sjukfrånvaro på sina norska arbetsplatser jämfört med de svenska, trots att samma arbete utförs. När det gäller svenskar som har jobbat i Sverige under en längre tid och flyttar till Norge för att jobba ser man exakt samma tendens: Sjukfrånvaron ökar. Det gäller inom både kontaktyrken och tjänstemannayrken.

Så sent som förra året, vid den här tiden ungefär, sa Magdalena Andersson att avskaffandet av karensavdraget skulle kosta minst 5 miljarder kronor för staten. Samtidigt finns det beräkningar som visar att det snarare skulle kosta mellan 20 och 40 miljarder kronor. Trots detta har Socialdemokraterna, precis som jag sa tidigare, i sin budgetmotion bara lagt in 500 miljoner kronor för att återinföra sjuklöneansvaret, som vi diskuterar i dag, som faktiskt kostade 2,6 miljarder när man avskaffade det. Man har alltså inte budgeterat för de här reformerna över huvud taget.

Då behöver man ställa sig frågan: Vem är det som ska betala? Är det de små och medelstora företagen eller, för den delen, de stora företagen i Sverige som ska stå för smällen när ni lovar dyrt men inte finansierar över huvud taget?

Fru talman! Med all respekt: Man var med och avskaffade sjuklöneansvaret; nu vill man införa det. Detta finansierar man inte över huvud taget. Man säger sig värna Sveriges företag, men i realiteten förbereder man en ordentlig käftsmäll som definitivt inte kommer att öka tillväxten.

Anf. 65 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Man kan såklart ha olika uppfattningar om hur viktiga de små företagen är för svensk ekonomi och tillväxt. Här låter det som att det inte spelar någon roll vad man gör för de små företagen och när det gäller deras risker vid sjukskrivning.

I vår budget har vi 500 miljoner för det här ändamålet. Det är absolut sant att det inte räcker till hela kostnaden för detta när det togs bort. Men det är också sant som jag anförde tidigare, att det finns förbättringar att göra i systemet för att det ska bli mer träffsäkert och för att vi ska ha bättre kontroll över utbetalningarna – två saker som gör att det kommer att kunna kosta mindre.

Det är ändå lite märkligt, fru talman, att en moderatledd regering väljer att vältra över kostnaderna på företagen på det sätt som man har gjort och att jag som socialdemokrat står här och försvarar det här systemet – därför att det faktiskt leder till problem när man tar bort det.

Som sagt: Utveckla, inte avveckla, hade varit en bra modell för både svenska företag och svensk tillväxt, fru talman. Det anförde precis alla remissinstanser, tror jag, när detta togs bort. Det anförde också vi i debatten. Men jag förstår att ministern inte vill prata om debatten i samband med att det togs bort utan hellre bara tittar på omröstningsresultatet.

Frågan gäller egentligen inte de små företagens bidrag till svensk ekonomi i dag, utan den gäller potentialen. Om vi kan hjälpa företagen att känna sig lite tryggare med att anställa en till, växa, ge fler jobb och bidra till att sänka arbetslösheten ger detta effekter på helheten.

Små företag brukar hyllas av de flesta. Ibland kallas de till och med för motorn i svensk ekonomi. Även om jag i och för sig är övertygad om att det är de stora exportindustrierna som är motorn i svensk ekonomi har de små företagen en väldigt viktig roll. De förtjänar att få växa på sina meriter och inte stjälpas av att de råkar rekrytera någon som blir sjuk väldigt ofta.

Där har vi tydligen en rågång mellan den här regeringen och Socialdemokraterna. Vi vill att alla ska lyckas och är beredda att göra vad vi kan för att öka tillväxten, samtidigt som vi ökar tryggheten både för små företag och för individer.

Det må handla om karensavdraget för människor i utsatta yrken eller om företagare som står i valet och kvalet mellan att anställa eller att inte göra det – vi anser att samhället ska finnas där. Vi ska hjälpa till när vi kan och tillsammans försäkra oss mot det vi inte kan påverka för att alla ska ha det så bra som möjligt – för fler i arbete, för mer trygghet och för mer tillväxt.

Man kan också konstatera att karensavdraget och självriskan i svensk sjukförsäkring är dubbel, till skillnad från hur det är i många andra länder. Vi har först ett karensavdrag, och sedan får man 80 procent av lönen. Det är en dubbel självrisk. I andra länder, som ministern inte nämnde, till exempel Tyskland, har man ingen självrisk över huvud taget. Det fungerar också.

Det går alltså att bygga system som gynnar individer, människor och samhälle och se till att ingen behöver gå sjuk till jobbet och riskera att smitta andra eller ta risker på grund av att man valt att ett yrke där det finns andra människor. Detta tycker jag att det är hög tid att vi faktiskt levererar på, till svenska folket och för småföretagarnas möjligheter att anställa.

Anf. 66 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Fru talman! Det är tyvärr inte seriöst. Med fina ord beskriver man vad man skulle vilja göra och säger att det är bättre att lyssna på debatten i stället för att titta så noga på hur vi röstar i verkligheten. Det är ju inte seriöst, fru talman! Det här handlar om regler som på riktigt är viktiga och om vårt förhållningssätt till framför allt våra småföretag.

Här står en socialdemokrat i talarstolen och hävdar att de värnar småföretagen. Han säger att de vill återinföra sjuklöneansvaret och att de egentligen inte var med på avskaffandet, som vid tidpunkten alltså kostade 2,6 miljarder. Nu tillför de 500 miljoner kronor och vill backa bandet och låtsas att de är för detta.

Det stämmer ju inte. Det kommer inte att räcka. Om man dessutom går vidare med sitt förslag om att avskaffa karensavdraget, vilket den egna statsministerkandidaten Magdalena Anderssons beräkningar skulle kosta minst 5 miljarder, är man uppe i 8 miljarder i Socialdemokraternas budget som saknar täckning.

Man kan se till andra uträkningar, som har kommit fram till att det skulle kosta uppemot 20–40 miljarder. Då måste vi ställa oss frågan: Vem är det som ska betala? Om det inte är staten eller den enskilda individen som ska betala, vem är det då? Då är det alltså våra hårt arbetande företagare det handlar om.

Då är det magstarkt att stå här i talarstolen och säga att man står på småföretagarnas sida. Man förbereder ju en ordentlig käftsmäll åt dem, för man har inte finansierat sina förslag. Det är detta, fru talman, som jag vänder mig emot.

Från regeringens sida har vi varit väldigt tydliga med att vi vidtar andra åtgärder för att stärka småföretagarna, få hjulen att rulla, få igång tillväxten och se till att företagen kan växa och expandera i stället.

Den omfattande sjukfrånvaron kan, precis som ledamoten säger, bli orimligt betungande, givet att man kanske råkar anställa någon som har en sjukdom som går i skov och därför är borta länge. Då har man ett stort ansvar för arbetstagaren. Men då finns också det särskilda högriskskyddet. I korthet innebär det att när en arbetstagare sannolikt kommer att vara sjuk mer än tio gånger per år eller riskerar att få en eller flera långa sjukperioder finns det ett skydd för både arbetsgivaren och den enskilde. Även personer som har haft aktivitetsersättning omfattas av det särskilda högriskskyddet. Då ersätter staten arbetsgivaren för hela sjuklönekostnaden, och arbetsgivaren slipper karensavdraget vid sjukdom. Detta minskar arbetsgivarens kostnader vid hög sjukfrånvaro, och det förbättrar dessutom situationen på arbetsmarknaden för den som har eller annars antas få hög sjukfrånvaro, till exempel på grund av kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning.

Det fanns flera goda skäl till att ersättningen för höga sjuklönekostnader avskaffades. Jag vill här särskilt betona risken för felaktiga utbetalningar till följd av de begränsade kontrollmöjligheterna. Det kan också konstateras att Försäkringskassan i en analys uppskattade att mer än hälften av ärendena gällande de här

förmånerna kunde innehålla fel som innebar felaktigt utbetalda belopp.

En överväldigande majoritet i riksdagen röstade också för avskaffandet, bland andra interpellanten själv. Någon större oenighet i den frågan verkade det inte råda mellan oss två, i varje fall inte just den dagen.

Anf. 67 PATRIK LUNDQVIST (S):

Fru talman! Det berodde ju på att det fanns saker att göra.

Nu är vi alltså nere på att det skulle ha kostat 1,3 miljarder om det som ministern nyss tog upp, alltså att hälften skulle vara felaktigt, faktiskt åtgärdades. Det kan man fundera över.

Jag tycker att det är lite magstarkt att kalla det för en käftsmäll mot företagen att ta över en del av deras sjuklöneansvar. Det är ett märkligt sätt att uttrycka sig på, måste jag säga. Senast i dag talade finansministern om vikten av att Sverige får fler företag och investeringar, i kontrast mot Liberalernas lite märkliga utspel om att Sverige behöver fler miljardärer.

Jag håller självklart med finansministern om att Sverige mår bättre av fler företag än fler miljardärer. Det är klart att resurserna måste läggas på att fler ska arbeta och att fler företag ska växa. Men det är något som skaver här. Jag talar om det faktum att den här regeringen – och för den delen även tidigare högerregeringar – trots fina ord alltid prioriterar just dem som redan har väldigt mycket i stället för dem som kan behöva lite grann för att göra mycket mer. Miljardärerna prioriteras före dem som arbetar, oavsett om de är anställda eller om de råkar driva eget företag. De kanske har några anställda men är fortfarande arbetande i företaget.

Det må vara svårt att slå fast hur stor betydelse den risk som vi talar om nu i kväll har för att småföretag ska våga anställa och växa. Men det ger mer än flera miljarder i sänkt arbetsgivaravgift för unga, till exempel. Den sänkta arbetsgivaravgiften går ju framför allt till stora företag som inte kommer att anställa fler.

Här måste vi våga rikta insatserna till att skapa tryggare företag som vågar sikta på framtiden. Det är det som är syftet med den här ersättningen.

Anf. 68 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tycker inte att det ena behöver utesluta det andra. Jag tycker att Sverige ska ha fler miljardärer, inte färre, som kan investera i små och medelstora företag och nya startups med mycket innovation och framtidsinriktad industri som kan skapa fler och växande jobb i Sverige. För mig behöver det ena inte utesluta det andra.

Det tragiska i det hela är att man snarare vill beskatta människor som arbetar. Man väljer att rikta käftsmällar i form av ett avskaffat karensavdrag mot hårt arbetande företagare runt om i hela Sverige eftersom man inte mäktar med att få ihop sin egen budget och finansiera de reformer som man går till val på. Det tycker jag är tragiskt. Det riskerar att både vilseleda

väljare och föra landets företagare bakom ljuset trots att man ger sken av att stå på deras sida.

Alldeles oavsett om denna reform skulle kosta 2 eller 3 miljarder kan vi konstatera att Socialdemokraterna bara har lagt in 500 miljoner för ett utökad sjuklöneansvar. Vid avskaffandet kostade det 2,6 miljarder. Lägg därtill ett avskaffat karensavdrag. Det var det jag kallade en kraftig käftsmäll mot landets företagare eftersom det är de som kommer att betala när ni lovat runt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2025/26:460 om statens kulturarv och bidragsfastigheternas underhåll

Anf. 69 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Pia Trollehjelm har frågat kulturministern om ministern avser att ta initiativ till en samlad kartläggning av underhållsbehovet i statens bidragsfastigheter samt en långsiktig plan för hur detta behov ska hanteras.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Statens fastighetsverk ansvarar för att förvalta en viss del av statens fasta egendom, bland annat vissa fastigheter med höga kulturhistoriska värden. Av myndighetens regleringsbrev för budgetåret 2026 framgår att regeringens mål för verksamheten bland annat är att fastigheterna ska förvaltas så att god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås samt att fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.

Statens fastighetsverk disponerar ett särskilt anslag i statsbudgeten för att finansiera underhållskostnader och löpande driftunderskott för så kallade bidragsfastigheter. Det är fastigheter där hyresintäkterna inte långsiktigt kan täcka kostnaderna.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att säkerställa en långsiktig lösning för finansieringen av bidragsfastigheterna. Sedan 2024 har anslaget till dessa fastigheter tilldelats sammanlagt 530 miljoner kronor över tre år för att kunna öka omfattningen av det planerade och förebyggande underhållet av fastigheterna. Myndigheten ska enligt regleringsbrevet för budgetåret 2026 redovisa hur de utökade medlen har använts och framför allt hur ambitionsnivån för underhåll av fastigheter med särskilda kulturhistoriska värden har höjts. Regeringen har också gett Statens fastighetsverk i uppdrag att redovisa vidtagna åtgärder i syfte att anpassa fastighetsbeståndet.

Anf. 70 PIA TROLLEHJELM (SD):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret på min interpellation om statens kulturarv och bidragsfastigheternas underhåll!

Jag uppskattar att regeringen tydligt lyfter fram vikten av planerat underhåll och förebyggande underhåll och att resurser har tillförts för detta arbete.

Jag vill också säga att jag verkligen uppskattar regeringens satsning på totalt 530 miljoner som har tillförts bidragsfastigheterna under perioden 2024–2026. Det är en betydande förstärkning som visar att regeringen ser att frågan behöver tas på allvar.

Samtidigt menar jag att större satsningar gör det ännu viktigare med god uppföljning och en tydlig nulägesbild, något som ministern också redogjorde för i sitt svar, för det är först då vi fullt ut kan bedöma om insatserna räcker och om underhållsskulden faktiskt minskar över tid.

Jag tror också att vi i grunden delar synen att dessa fastigheter har ett värde som sträcker sig långt bortom det ekonomiska. Det handlar ytterst om vårt gemensamma kulturarv. Det är miljöer och platser som berättar historien om vilka vi är och var vi kommer ifrån. Det är värden som inte går att återskapa om de går förlorade.

Fru talman! Det som jag framför allt vill lyfta i dag handlar egentligen också om långsiktig styrning och uppföljning, och där uppfattar jag att regeringen har tagit viktiga steg framåt.

Under fjolåret var vi i kontakt med Statens fastighetsverk om just dessa frågor. Min bild från det samtalet är att det inte riktigt fanns en samlad uppfattning om hur stort det totala underhållsbehovet faktiskt är. Det såg jag som en brist, för om vi inte vet hur stort behovet är blir det också svårt att veta om de åtgärder som genomförs är tillräckliga eller om underhållsskulden i själva verket fortsätter att växa trots ökade insatser. Vi riskerar då att arbeta med enskilda åtgärder utan att riktigt veta om utvecklingen går åt rätt håll över tid.

Jag menar därför att detta i grunden handlar om att skapa tydlig struktur, en samlad nulägesbild, långsiktighet och en löpande uppföljning som gör att både regering och riksdag kan följa utvecklingen över tid.

Riksrevisionen har också påpekat behovet av långsiktig styrning, bättre uppföljning och hållbara förutsättningar för bidragsfastigheterna. Det stärker bilden av att frågan behöver hanteras mer systematiskt framöver.

Fru talman! Min ambition med den här interpellationen är inte att söka konflikt utan att försöka bidra till ett långsiktigt arbete där regeringen redan har tagit flera viktiga initiativ. Jag brinner för det svenska kulturarvet, för de miljöer och berättelser som hjälper oss att förstå vilka vi är och varifrån vi kommer.

Jag skulle därför vilja be ministern att utveckla hur regeringen ser på behovet av en mer samlad och löpande uppföljning av underhållsbehovet över tid så att man kan säkerställa att de åtgärder som vidtas faktiskt har effekt.

Anf. 71 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! När det är interpellationsdebatt försöker man ju gärna hitta något att debattera eller hitta

något som man tycker olika om. Jag lyssnade väldigt noga på ledamoten Pia Trollehjems inlägg och försökte hitta något som jag och regeringen inte håller med om. Det var tyvärr väldigt svårt, så jag kan inte lova någon brinnande debatt här.

Vi i regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har också lagt om politiken på det här området. Det är i år rekordmycket pengar som arbetar för vårt kulturarv.

Jag tror att jag och ledamoten delar uppfattningen att detta har blivit ännu viktigare i takt med att vi i landet blivit mer olika varandra i bemärkelsen att fler människor från många olika länder har kommit hit, var och en med sin förmåga och sina förutsättningar men med den viktiga utmaningen att hitta en gemensam framtid. Det är ju mycket lättare att vara på väg någonstans om man vet varifrån man kommer och har fast mark under fötterna.

Vi har arbetat i god samverkan om många saker för att åstadkomma detta. Det är saker som fler vägar in till arbete och att man ska ha arbetsgemenskap och kollegor som kan berätta om det nya landet. Det är att berätta hur saker och ting fungerar och hur saker och ting var förr för att skapa den här bilden av Sverige som man vill bygga vidare på tillsammans. Det är en kulturkanon – inte för att rangordna vissa böcker som bättre än andra, nödvändigtvis, utan för att visa att vi kommer någonstans ifrån och att vi på den här plätten på jorden har gjort något ihop som vi har ett ansvar för att vidareutveckla för kommande generationer.

Det är också de stora anslagsökningar vi har gjort till våra kulturfastigheter, självklart för att de som har bott här i generationer eller så långt tillbaka man kan skåda ska kunna ta del av vad man har gjort tidigare, vad Sverige är för typ av land och hur det blev som det blev – mycket blev rätt; andra saker hade kanske kunnat bli väsentligt bättre om man hade gjort annorlunda, precis som det är här och nu – men också för att alla de som har kommit till vårt land ska kunna få en uppfattning om vad det är för land de har fått möjlighet att leva i. Därigenom har de också, tycker jag, åtagit sig att fundera på hur man ska utveckla och göra det bättre för kommande generationer, för svenskar som föds här, oavsett var man är ifrån från början.

Vi är väldigt överens om att kulturarvet är väldigt viktigt. Det är viktigt ur så många olika dimensioner. Arbetsgemenskap och en gemensam idé om varifrån man kommer gör det också mycket lättare att vara på väg någonstans tillsammans. Det skapar ett samhälle där fler människor kan bli tillvaratagna, komma till sin rätt och göra bra ifrån sig.

Därför har vi också gjort de här stora ökningarna. Den mest bindande begränsningen har varit att det har saknats pengar. Jag skulle kunna återkomma till hur underfinansierat detta har varit. Vi har tillsammans ökat finansieringen till detta kraftfullt. Jag håller med ledamoten om att det kanske gör att det finns skäl att fundera på hur arbetet ska se ut lite mer systematiskt. Det har, som ledamoten berättade om, också funnits både sådana uppdrag och sådana inspel från

myndigheter. Det var kanske inte så stor idé att göra det när det var så stor brist på resurser, men nu har de här resurstillskotten gjorts.

Vad som kommer i framtida budgetar är fortfarande en fråga för den budgetprocess som kommer. Men jag uppskattar ledamotens ordning här, och vi delar den. Man behövde göra resurstillskotten, och det finns kanske skäl att se över hur vi kan arbeta lite mer systematiskt med detta nu när det finns eller åtminstone har funnits pengar. Hur mycket pengar det kommer att finnas framöver är en fråga för framtida budgetprocesser och, vem vet, kanske också för valutgången. Det verkar ju skilja lite mellan det blågula laget och vänsterexperimentet i fråga om hur mycket man tycker att det är värt att satsa på vårt kulturarv.

Anf. 72 PIA TROLLEHJELM (SD):

Fru talman och ministern! Det jag vill få fram och som jag inte tyckte att Statens fastighetsverk kunde svara på är hur stor den totala underhållsskulden i Sverige är.

Jag kan ta ett exempel. I min kommun hade vi en jättestor asfaltsskuld. Man hade under decennier i princip inte gjort någonting annat än att laga potthål. När jag kom började vi arbeta betydligt mer systematiskt med både inventering, uppföljning och prioritering av insatser. När vi väl visste hur stor underhållsskulden var visste vi också vilken insats vi var tvungna att göra för att kunna beta av asfaltsskulden. Det är dit jag vill komma.

I vår kommun satsade vi under en period väldigt kraftigt, precis som regeringen nu också gör. Efter det kunde vi mäta och se att underhållsskulden faktiskt betades av över tid, och i dag kan vi säga att vi kommit till den punkt då underhållsskulden inte längre växer utan återigen minskar. Det gör att vi kan lägga pengar på lite annat. Det var den punkten jag ville komma till.

Min fråga till ministern är: Vet regeringen hur stor underhållsskulden är för våra bidragsfastigheter? Vet regeringen om skulden fortfarande växer, eller kan man se att den minskar?

Anf. 73 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Tyvärr var det ledamoten beskriver ett genomgående tema för politiken fram tills vi började lägga om den. Det togs en massa nya initiativ, det infördes en massa nya myndigheter och en massa politiska åtgärder och experiment av olika slag skulle komma på plats. Många av dem var väldigt kostsamma, och en hel del av dem hade ganska låg nytta för skattebetalarna. Slöseriet blev lite av ett tema emellanåt.

Än värre är att dåvarande finansminister och sedermera – under en mycket turbulent och misslyckad period i svensk politik – statsminister Magdalena Andersson är ökad för sitt trixande och slarvande med offentliga finanser och för att inte ta ansvar. Underhållsskuld är ett sådant typiskt exempel på politik som inte orkar prioritera och som köpslår om röster med

andra partier i stället för att göra det som är bäst för Sverige. Allt detta är så signifikant för Magdalena Anderssons politiska gärning och så djupt skadligt för Sverige.

Vi såg att det emellanåt fanns stora ambitioner för kulturarvet men ingen finansiering, eller åtminstone bristfällig finansiering. Vi såg det också kring infrastrukturen, där underhållsskulderna växte och var väldigt stora för både vägar och järnvägar. Nya löften ställdes ut, men man tog inte vara på det man redan hade. Det här ledde till stora problem.

Slarvande politiker – trixande politiker – som Magdalena Andersson kommer alltid att leda till problem för ett land, och det fick vi också på område efter område. Infrastrukturen är ett exempel och kulturarvet ett annat på att pengar och ambitionsnivå helt enkelt inte hängde ihop. Vi har nu tillfört stora resurser till infrastrukturen och till vårt gemensamma kulturarv. Man ska ju inte bygga upp den typen av skulder.

Jag delar ledamotens uppfattning om att man kan göra mer för att öka tydligheten gällande myndighetens uppdrag och vad man ska göra. Man kan till exempel överväga det i regleringsbrev.

Det finns också en svårighet. Jag ska inte be ledamoten reflektera över den i dess helhet, men jag vill ändå säga någonting som jag själv tänker på. När det gäller infrastruktur och andra saker kan det möjligtvis vara något enklare att skaffa sig en bild av hur stort underhållsbehovet och därmed underhållsskulden är.

När det gäller vårt kulturarv, som vi redan har varit inne på att vi lyckligtvis är väldigt berikade av i Sverige och har mycket av, är det klart att detta både är en fråga om skicken på fastigheterna och givetvis om vad man vill använda dem till och hur ambitionsnivån ser ut. Objektiviteten kan därför möjligtvis bli något mindre tydlig än inom till exempel infrastrukturområdet.

Vad vill man att en gammal lämning av något slag ska kunna användas till? Ska den finnas kvar där för forskning? Ska den finnas kvar där för organiserade besök? Ska den vara öppet tillgänglig för allmänheten? Ska det finnas möjlighet att bedriva något slags kommersiell verksamhet i anslutning till den? Är det en vacker och fin plats där man ska kunna gifta sig eller på något annat sätt uppmärksamma högtider i familjen eller i samhället? Hur stor skulden är beror givetvis också på vilken ambitionsnivå man vill ha.

Det har ju varit en aktuell diskussion om detta de senaste dagarna, herr talman, och om man ska säga någonting mer om detta är det att staten kan och ska göra mycket och har såklart det yttersta ansvaret för att bevara väldigt mycket av vår historia och det som är gemensamt. Jag är dock också glad över att vi under den här perioden har sett att fler aktörer, kommuner till exempel, har klivit fram och tagit ett större ansvar för sitt lokala kulturarv, som ju är väldigt viktigt.

Varken jag eller ledamoten tycker så, men jag vill understryka att det ibland kan spännas upp en sorts motsättning mellan att man ibland kanske vill sälja objekt eller ta in privatpersoner som har ett stort

engagemang och visar stor omsorg om vår gemensamma historia och att staten gör detta. Om jag ska komplettera ledamotens önskemål med någonting är det alltså att också se hur vi kan få ett större engagemang i hela samhället för att bevara och visa upp vår fina historia.

Anf. 74 PIA TROLLEHJELM (SD):

Herr talman! Jag tackar än en gång ministern för en bra debatt och för de svar som har getts.

Jag håller med om att civilsamhället är viktigt när vi pratar om de här sakerna. Jag tror också att vi har samma grundsyn i den här frågan. Våra kulturhistoriska fastigheter och miljöer är inte bara byggnader utan så mycket mer. De är bärare av berättelser, identitet och historia.

I en tid när vi ser krig och konflikter runt om i världen blir det tydligt vilken betydelse kulturarv och gemensam historia har för landets identitet och vår sammanhållning. Det är därför jag menar att långsiktigheten blir så viktig, och det håller ju ministern med om här i dag.

För mig handlar detta ytterst inte om en nivå på anslag, utan det handlar om att säkerställa att framtida generationer också får tillgång till vårt kulturarv. Därför tror jag att inventering, uppföljning och tydliga indikatorer är viktiga verktyg för att säkerställa att den underhållsskuld vi har minskar och att insatserna ger effekt där behoven är som störst.

Vem vet, det kanske till och med visar sig att vi ligger på rätt nivå och att vi faktiskt betar av den underhållsskuld vi har, men det är svårt att säga utan att ha en samlad bild.

Herr talman! Min ambition med denna interpellation var egentligen inte något annat än att uppmärksamma en problematik som jag själv råkat snubbla över. Ju mer jag blir insatt i den, desto tydligare blir det hur viktigt det är med långsiktighet, inventering och uppföljning för att vi också ska kunna prioritera rätt framöver. Här är ministern och jag helt överens.

Anf. 75 Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Tack, Pia Trollehjelm, för denna interpellation! Man brukar alltid säga att det handlar om viktiga frågor, men det här är ju faktiskt viktigt på riktigt. Det är så lätt att slarva med detta och tänka att det får stå tillbaka och så vidare, och om man gör det under alldeles för många år eller gör det till en medveten del av politiken uttraderar man också en del av det förflutna.

Jag tillhör dem som är helt övertygade om att man då också får mycket svårare att navigera in i framtiden. Man förlorar mycket kunskap om sig själv – man kanske inte ens fullt ut kan bli sig själv – om man inte vet varifrån man kommer. Då är det svårare att veta vart man är på väg någonstans. Det är också svårare i en verklighet där så många har bjudits in till vårt land men inte fullt ut bjudits in till att bli en del av vårt land.

Jag är övertygad om, herr talman, att arbetsgemenskap är det viktigaste verktyget för att bygga en gemensam svenskhet och en gemensam idé om framtiden. Det finns dock också andra saker som är viktiga, som en kulturell kompetens och en förståelse om varför vi svenskar är som vi är och varför vi betar oss som vi gör.

Det finns väldigt kända citat om att man ska passa sig för vad man gör med byggnader, för först gör vi något med dem och sedan gör de något med oss, och en hel del av det vi är har faktiskt formats av det vi har byggt och det vi har gjort. Det är klart att vi ska tillgängliggöra detta och se till att det håller kvalitet och ombesörjs på ett korrekt och ändamålsenligt sätt. Jag skulle vilja säga att en hörnsten i det arbetet har varit de resurstillskott som har gjorts, för detta har varit underfinansierat.

Ledamoten lyfter upp viktiga frågor, och det har också andra gjort. Vi har pratat om ett antal myndigheter och utvärderingar och om hur man utifrån den starkare grund vi nu står på ska kunna organisera arbetet bättre och tydligare framöver. Det behöver man givetvis fundera relativt noggrant kring så att det blir bra. Man ska inte ha en massa mått bara för måttens skull, utan man ska ju ha det för att uppnå någonting bättre.

En sak är jag säker på. Jag har mött så många engagerade och kunniga människor som jobbar på Statens fastighetsverk att jag vet att detta är i om inte perfekta så åtminstone goda händer, och nu får vi politiker göra vårt.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2025/26:455 om förutsättningar för att värna det rörliga kulturarvet

Anf. 76 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Rashid Farivar har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att säkerställa att statliga och kommunala myndigheter i sin verksamhet beaktar det rörliga kulturarvets särskilda förutsättningar, inklusive behovet av proportionalitet vid tillämpning av regelverk. Interpellanten har även frågat mig om jag anser att nuvarande regelverk ger tillräckliga förutsättningar för att bevara och använda historiska transportmedel eller om jag ser ett behov av ett stärkt rättsligt skydd, exempelvis i form av en lagstadgad hänsynsregel. Slutligen har interpellanten frågat mig om jag avser att ta några initiativ till att bereda Riksantikvarieämbetets rapport vidare, exempelvis genom ett remissförfarande.

Att värna och skydda kulturarvet är en viktig fråga för regeringen – det hörde vi alldeles nyss, i den föregående interpellationsdebatten – och i kulturmiljölagen (1988:950) finns grundläggande bestämmelser till skydd för kulturarv och kulturmiljöer. Genom den statliga finansieringen till Riksantikvarieämbetet och Statens museer för maritim-, transport- och

försvarshistoria bidrar regeringen till att det rörliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas. Dessa båda myndigheter har också dialog med andra myndigheter och berörda aktörer gällande det rörliga kulturarvets särskilda förutsättningar och tillämpning av regelverk inom bland annat kulturmiljö-, transport- och miljöområdena.

Riksantikvarieämbetet framhöll i sin rapport från 2018 att det inte är givet vilken betydelse en allmänt hållen hänsynsregel i kulturmiljölagen skulle komma att få. Riksantikvarieämbetet lyfte även fram att det är svårt att avgöra om syftet att skydda det rörliga kulturarvet bäst nås genom att en sådan regel införs. Beredningen av rapporten var slutbehandlad i och med budgetpropositionen för 2021.

Regeringen har hittills inte prioriterat ett lagstiftningsarbete på området men följer naturligtvis fortsatt det arbete som bedrivs av myndigheter, intresseorganisationer och föreningar som arbetar just med det rörliga kulturarvet. Regeringen ser vikten av att det rörliga kulturarvet fortsatt bevaras, används och utvecklas, inte minst mot bakgrund av det utbredda engagemang för detta kulturarv som finns hos så många människor i vårt land.

Anf. 77 RASHID FARIVAR (SD):

Herr talman! Tack, kulturminister Parisa Liljestrand, för svaret!

Det rörliga kulturarvet på väg, till sjöss, på räls och i luften utgör en levande och betydelsefull del av Sveriges kulturarv. Det handlar om historiska fordon – fartyg, flygplan och järnvägsfordon – men också om den kunskap, de traditioner och det hantverk som är knutna till dem.

Det som gör det rörliga kulturarvet unikt är att det till allra största del inte förvaltas av staten. Det förvaltas i stället i huvudsak av ideella krafter – föreningar och enskilda engagerade människor som med egna resurser bevarar, använder och utvecklar historiska transportmedel och den kunskap som följer med dem. Endast en mindre del av Sveriges rörliga kulturarv återfinns inom statliga samlingar, och då ofta som statiska objekt på museer.

Herr talman! Kulturarvet blir dock inte levande av att stå bakom ett avspärrningsband eller i en monter. Det blir levande när det används. Ett ånglok måste kunna rulla, ett veteranflygplan måste kunna flyga och ett historiskt fartyg måste kunna gå på sjön. Problemet som lyfts av många aktörer är att det i dagens myndighetstillämpning ofta saknas förståelse för kulturarvets särskilda förutsättningar. Generella regler tillämpas ibland utan proportionalitet och utan möjlighet att väga kulturarvets värde mot andra intressen.

Det handlar inte om att dessa människor kommer till staten och säger: ”Ge oss bidrag!” Det handlar inte om att de ber om mer pengar, utan de säger: ”Ge oss rimliga regler! Ge oss lagstiftning som tar hänsyn till kulturarvet! Ge oss ett skydd som gör det möjligt att fortsätta bevara och använda det!”

Låt mig ta ett konkret exempel, herr talman. År 2017 köpte en tysk privatperson en Volkswagenbuss från 1982 på auktion i Sverige. Länsstyrelsen klassade fordonet som farligt avfall. Skälen som anfördes var bland annat defekta torkarblad, ett sprucket blinkerglas, en lös radioantenn och att det satt ett bilbatteri i bilen. Köparen ombads dessutom visa upp bilder på tidigare renoveringar, styrka sitt medlemskap i motorhistoriska föreningar och redovisa fordonsregisterutdrag.

Detta utvecklades ytterligare i en rättsprocess. Fyra år och en dag senare hävdades exportförbudet – fyra år senare! Under den tiden hade resurser förbrukats på rättsprocesser och administration i stället för att användas till det som egentligen var syftet, nämligen att bevara ett historiskt fordon. Detta väcker frågor om proportionalitet och rättssäkerhet.

Min fråga till kulturministern blir därför återigen: Vad avser ministern att göra för att säkerställa att statliga och kommunala myndigheter i sin verksamhet faktiskt beaktar det rörliga kulturarvets särskilda förutsättningar och tillämpar proportionalitet i sina beslut?

Anf. 78 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag får återkomma till att det är en prioriterad fråga för regeringen att värna och skydda kulturarvet. Sedan är det klart att det alltid finns saker som vi kan göra mer av och som vi kan göra bättre, och det tror jag naturligtvis också kommer av en ökad samverkan.

Precis som ledamoten beskrev handlar detta i stora delar om ideellt arbete. Det är civilsamhället – föreningar och ideella krafter – som sluter upp och gör det möjligt för vårt rörliga kulturarv att fortsätta rulla eller finnas till för människor att uppleva, känna på och till och med åka med på olika vis. Det här kommer dock inte av sig självt, utan det måste både följa en lagstiftning och ske via en god samverkan.

Jag tror naturligtvis att samverkan mellan berörda myndigheter, intresseorganisationer och ideella verksamheter som jobbar med detta alltid kan förbättras. Inom ramen för vad vi gör har vi årliga myndighetsdialoger. Där finns det såklart också möjlighet att ta upp hur samverkansformerna ska se ut och hur man kan se till att samarbeta för att på bästa sätt kunna ta hand om vårt gemensamma kulturarv.

Detta är alltså en viktig fråga, och det är onekligen så att ett bevarande av det rörliga kulturarvet i mycket stor utsträckning måste ta hänsyn till att dessa saker och ting i framtiden ska kunna användas på det sätt som de faktiskt användes när de en gång för länge sedan skapades. Det här ska kunna vara möjligt utan att tekniker och utföranden går förlorade längs vägen, för annars förloras lite grann poängen.

Det här är alltså naturligtvis en frågeställning som är viktig och alltid aktuell att följa. Som jag var inne på i mitt svar har regeringen inte prioriterat ett lagstiftningsarbete på det här området, men det betyder inte att det inte finns ett intresse. Vi följer fortsatt noggrant

det arbete som sker inom ramen för våra myndigheter, intresseorganisationer och föreningar och tittar på hur de bedriver det här arbetet i dag när det gäller vårt rörliga kulturarv.

Det finns naturligtvis alltid möjlighet till förbättringar. Jag är dock inte säker på att de alltid behöver ske via lagstiftning, utan man kan också titta på hur man kan förbättra dialog och samverkan för att möjliggöra för parterna att i större utsträckning nå det gemensamma målet, vilket är att tillsammans värna vårt rörliga kulturarv.

Anf. 79 RASHID FARIVAR (SD):

Herr talman! Jag tackar kulturminister Parisa Liljestrand för svaret.

Det är absolut viktigt med samverkan mellan myndigheterna, staten och organisationerna. Jag har fått den här frågan från organisationerna. Detta är vad de vill se.

Ministern säger att regeringen hittills inte har prioriterat något lagstiftningsarbete på området. Samtidigt hänvisar hon till det som framfördes i budgetpropositionen för 2021, alltså en proposition från den dåvarande rödgröna regering som vi tillsammans bytte ut. Jag tycker att det är anmärkningsvärt. Man måste prioritera detta, för behovet finns. Regeringen säger i praktiken att man inte tänker göra något nytt. Man lutar sig mot slutsatser och bedömningar från tidigare regeringar, men problemen finns kvar.

Låt mig ta ett exempel till, herr talman. DC-3:an Daisy deltog under D-dagen 1944. Därefter hjälpte hon till att bygga upp SAS och tjänstgjorde inom Linjeflyg och svenska flygvapnet. Sedan 1984 har hon flugit för Flygande Veteraner. Det här är inte bara ett flygplan utan också ett stycke levande historia.

Daisy kunde dock inte längre utgå från Bromma flygplats, som varit hennes naturliga kulturmiljö, eftersom moderna bullercertifieringskrav inte kunde uppfyllas. Problemet är att flygplanstillverkaren inte längre finns kvar och att det därmed inte finns någon möjlighet till typuppföljning. Resultatet blev att Flygande Veteraner tvingades flytta verksamheten till Västerås.

Det här handlar inte om att någon motsätter sig bullerkrav eller säkerhetskrav, herr talman. Frågan är om regler verkligen utformas med proportionalitet. När moderna krav tillämpas på historiska objekt utan möjlighet till rimliga avvägningar riskerar konsekvensen att bli att kulturarvet försvinner.

Liknande problem finns inom sjöfarten. Historiska fartyg omfattas av samma krav på livräddningsutrustning och skyddsanordningar som moderna fartyg. I vissa fall krävs ombyggnationer som förändrar fartygens historiska karaktär.

Liknande problem finns också inom järnvägen, där ideella föreningar drabbas av höga administrativa kostnader och förlorade intäkter. Samtidigt finns det exempel där hänsyn faktiskt har tagits. Vid införandet av European Train Control System, ETCS, avsattes

särskilda medel för historiska järnvägsfordon. Det visar att lösningar är möjliga när viljan finns.

Min följdfråga blir därför: Om regeringen redan har visat att anpassningar är möjliga inom vissa områden, varför finns inte samma ambition för det rörliga kulturarvet i stort? Och om regeringen inte ser behov av ny lagstiftning, vilka konkreta åtgärder avser man då att vidta för att undvika att fler Daisyfall uppstår? Problemet finns fortfarande kvar.

Anf. 80 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! DC-3:an Daisy kan vi prata länge om. Som Vallentunabo är man en entusiast när det gäller Daisy. Daisy stod under många år på flygfältet i Vallentuna och hölls igång av entusiaster i kommunen. Alla Vallentunabor har väldigt kära minnen av det här, så det var roligt att Daisy kom upp här i dag.

För att gå tillbaka till ledamotens fråga vill jag klargöra ett par saker. Nu lät det som att det över huvud taget inte finns någon lagstiftning, men det gör det. Vi har trots allt en kulturmiljölagstiftning, och i den finns grundläggande bestämmelser som handlar om skydd för kulturarv och kulturmiljöer. I den lagstiftningen finns också bestämmelser som gäller det rörliga kulturarvet, till exempel bestämmelser om utförsel av äldre transportmedel. Det finns även byggnadsminnesförklaringar, som också kan innefatta transporthistoriska miljöer. Detta finns alltså på plats.

Jag tycker dessutom att det är viktigt att säga att det finns en statlig finansiering av Riksantikvarieämbetet och Statens museer för maritim-, transport- och försvarshistoria. Genom dessa anslag bidrar regeringen till att det rörliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas.

Jag måste korrigera den bild som ledamoten ger av att det inte sker någonting alls. Det gör det. Vi har en lagstiftning på plats. I den lagstiftningen ryms delar som handlar om det rörliga kulturarvet. Det finns också statliga medel som går till bevarandet av det rörliga kulturarvet.

Man kan alltid diskutera om nivåerna är för låga eller för höga eller om det finns tillräckligt mycket lagstiftning. I dagsläget avser regeringen att fortsätta i enlighet med den lagstiftning som finns och i stället arbeta för att samverka mellan de parter som tar ansvar för det rörliga kulturarvet ska utvecklas och bidra till att vi på ett ännu bättre sätt kan omhänderta vårt gemensamma arv.

Anf. 81 RASHID FARIVAR (SD):

Herr talman! Jag tackar kulturminister Parisa Liljestrand för debatten och svaren.

Jag menar dock att det inte sker någonting. Det finns lagstiftning, men det sker ingenting. Problemet finns kvar, enligt många organisationer.

Ytterst handlar dagens debatt inte om veteranfordon eller gamla maskiner utan om hur vi ser på Sveriges kulturarv. Den handlar om människor som på sin

fritid och med egna resurser lägger tusentals timmar på att hålla Sveriges historia levande.

Jag har i dag lyft fram flera exempel som visar att det finns möjligheter att göra någonting, till exempel med ETCS, om man har ambitioner.

Kärnan i min interpellation är dessa tre frågor: Hur säkerställs att myndigheter beaktar det rörliga kulturarvets särskilda förutsättningar? Anser regeringen att nuvarande regelverk är tillräckliga? Jag tycker inte det. Och avser regeringen att ta initiativ för att bereda frågan vidare?

Herr talman! Jag tackar än en gång ministern för svaren. Avslutningsvis vill jag särskilt tacka de representanter för Motorhistoriska Riksförbundet som närvarat på läktaren under debatten. De representerar ett stort ideellt engagemang runt om i Sverige och besitter en mycket stor kunskap i dessa frågor. Jag vet också att de gärna ställer upp för fortsatta samtal med ministern om de frågor som har lyfts upp här i dag. Det är genom dialog, förståelse och rimliga avvägningar som vi kan säkerställa att Sveriges rörliga kulturarv också blir en levande del av framtiden, som ministern nämnde.

Anf. 82 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Jag vill passa på att tacka Rashid Farivar för interpellationen och, framför allt, för hans engagemang för det rörliga kulturarvet. Jag delar hans engagemang. Jag tycker att det känns väldigt gott att vi nu har en regering och fyra samarbetspartier som värnar det svenska kulturarvet och som gör jobbet med att ta hand om det.

Som jag har sagt tidigare är detta en fråga som är viktig för regeringen. Den är prioriterad. Vi rör oss i rätt riktning när det gäller att värna Sveriges gemensamma kulturarv. Vi tar hand om den underhållsskuld som har byggts upp. Vi ser till att satsa på bevarande av kulturarv. Vi ser till att återigen göra kulturarvet till en fråga på agendan i stället för något som ligger bortglömt och inte tas om hand för kommande generationer.

Ledamoten känner detta engagemang, och det gör även jag. Jag är också glad för att det här engagerar många människor och föreningar runt om i landet. Det bådär gott för framtiden för vårt gemensamma kulturarv. Jag fortsätter gärna att diskutera med våra myndigheter och uppmanar till samverka mellan myndigheter och civila organisationer och föreningar, som gör ett fantastiskt arbete utifrån ett bevarandeperspektiv och utifrån perspektivet att kulturarvet inte bara handlar om bevarande utan också om utveckling och användande i vår tid.

(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2025/26:479 om uppföljningsrapport om minoritetspolitiken

Anf. 83 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Mirja Räihä har frågat mig om jag kommer att genomföra något eller några av förslagen i myndighetens uppföljningsrapport.

Den 30 mars lämnade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, och Sametinget in rapporten *Nationella minoriteter och minoritetsspråk – Minoritetspolitikens utveckling 2025*. MUCF tog över ansvaret för den nationella minoritetspolitiken från Länsstyrelsen Stockholm den 1 januari i år. Det huvudsakliga syftet med överflyttningen av verksamheten inom minoritetspolitiken till MUCF är att just säkerställa och stärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter.

Regeringen har under mandatperioden gjort flera insatser inom minoritetspolitiken. Bland annat har regeringen beslutat om en strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism och om flera åtgärder för att nå målsättningarna inom den. Regeringen har även skapat långsiktighet för språkcentrums verksamhet genom att föra in uppgiften att ansvara för språkcentrum i myndighetens instruktion.

Insatserna inom ramen för den nationella minoritetspolitiken bidrar till att uppfylla målet för politikområdet. Men det finns fortfarande utmaningar, och det krävs också att ett fortsatt arbete görs för att målet ska uppnås. Rapporten om minoritetspolitikens utveckling 2025 utgör ett viktigt underlag i regeringens fortsatta arbete. Med det sagt kan jag inte föregå regeringens kommande arbete inom ramen för den nationella minoritetspolitiken.

Anf. 84 MIRJA RÄIHÄ (S):

Herr talman! Som ministern sa flyttades uppföljningen från Länsstyrelsen Stockholm till MUCF vid årsskiftet. Nu har myndigheten kommit med sin första rapport, och man kan lugnt säga att rapporten innehåller en del skarp kritik mot minoritetspolitiken. Myndigheten lämnar därför skarpa förslag för att minoritetspolitiken ska kunna förbättras.

Min interpellation handlar om en del av rapporten, nämligen det ekonomiska stödet till riksorganisationerna. Dessa organisationer har bland annat till uppdrag att bevaka minoritetspolitiken, delta i samråd med förvaltningsmyndigheter och författa remissvar.

MUCF lämnar följande förslag: att regeringen beslutar att justera utformningen av förordning om statsbidrag för nationella minoriteter, att regeringen långsiktigt fastställer statsbidraget till riksorganisationerna eller organisationer av riksintresse enligt förordningen till minst 14 miljoner kronor årligen, att statsbidraget till samiska organisationer fastställs till minst 3,5 miljoner kronor årligen och att regeringen beslutar om en processfond där enskilda eller organisationer kan söka medel för att bekosta domstolstvister.

Herr talman! Min fråga i interpellationen var om kulturministern kommer att genomföra några av förslagen från den uppföljande myndigheten. Till svar får jag en beskrivning av hur mycket regeringen har gjort. Ministern nämner två saker: strategin för judiskt liv i Sverige och permanenta språkcentrum. Båda dessa åtgärder är jättebra, även om språkcentrumens framtid bekostas av annat inom minoritetspolitiken. Bland annat har riksorganisationerna och länsstyrelserna fått betala för kalaset.

Den nuvarande regeringen har mer än halverat stödet till de nationella minoriteternas riksorganisationer, från 13 miljoner tidigare år till 6,4 miljoner 2026. För Sverigefinländarnas delegations del har stödet minskat från 833 000 kronor år 2022 till 142 000 kronor år 2026, alltså en nedskärning med 83 procent under mandatperioden. Grif, en organisation för romer, har fått sina anslag halverade och har också svårt att bedriva sin verksamhet.

Jag kan konstatera att jag fortfarande är svaret fattig. När riksorganisationerna blir vingklippta på detta sätt blir det svårt att genomföra minoritetspolitik enligt lagen. Statsbidragen till riksorganisationerna är en försvinnande liten del av statens budget; de 833 000 kronor Sverigefinländarnas delegation fick förut är inte ens kaffepengar i statens budget. Staten borde ha råd att upprätthålla och dra nytta av det arbete riksorganisationerna gör.

Vad tänker kulturministern göra för att lagens intentioner om inflytande ska förverkligas?

Anf. 85 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Låt mig börja med att förtydliga. Ledamoten nämnde ett par av de satsningar jag räknade upp i mitt svar, nämligen satsningarna på judiskt liv och bekämpning av antisemitism. Men jag nämnde även flytten av ansvaret till MUCF, vilket är en stor och viktig del av att förbättra minoritetspolitiken när det gäller både form och uppföljning. Det är viktigt att detta kommer med, för nu jobbar vi med att en myndighet ska få möjlighet att bygga upp kompetens och ansvara för denna uppgift på ett betydligt bättre sätt än vad Länsstyrelsen Stockholm har gjort.

Det har funnits många synpunkter från minoritetsorganisationer på hur uppgiften har hanterats tidigare, och därför är jag säker på att flytten till MUCF är viktig för att man ska kunna jobba med minoritetspolitiken på ett mer effektivt sätt, inte minst när det gäller frågan om samråd och delaktighet, som är en otroligt viktig del av minoritetspolitiken.

Jag är medveten om att det finns utmaningar för de nationella minoritetsorganisationerna, till exempel när det gäller att kunna delta i samråd. Detta är något som ofta kommer upp när de talar med mig och regeringen. Det kan också handla om att resurserna inte räcker till.

Jag kan dock inte här och nu säga vad regeringen avser att göra med den rapport vi fick i slutet av mars. Eventuellt kan den få konsekvenser för kommande budget, men den processen kan jag inte föregripa.

Herr talman! Jag uppfattade inte heller att interpellationen handlar om att jag ska räkna upp hur många kronor och ören regeringen lägger i de olika pottorna för minoritetspolitiken. Jag nämnde ett par satsningar, men det är långtifrån allt regeringen gör. Regeringen lägger också pengar på andra saker inom minoritetspolitiken. Men, som sagt, jag uppfattade inte att det var det denna diskussion skulle handla om utan om hur vi på bästa sätt ska omhänderta det som stod i rapporten och hur vi ska se till att våra nationella minoriteter på ett riktigt bra sätt får möjlighet till delaktighet och inflytande. Här vill jag återigen trycka på verksamhetsflytten till MUCF, som jag tror är en stor och viktig del av detta.

Jag vet att det har funnits kritik mot att samråden och diskussionerna inte följdes på ett bra sätt inför denna flytt. Men regeringen har varit mån om att så långt det är möjligt ändå möta kritiken och beakta den, och vi gjorde de förtydliganden som behövde göras. Vi höll med i diskussionerna vad gäller kompetensförsörjningen till MUCF och vikten av att det finns en långsiktighet i arbetet.

Jag kan ändå tycka att det finns en poäng med att lyfta fram att det inte alltid är så att kronor och ören, alltså pengar, till organisationer och regeringens arbete med att främja minoriteternas delaktighet och inflytande behöver hänga ihop. De gör det ibland, och det är jag medveten om. Men det är inte alltid så. Det handlar också om att se över de övergripande systemen och se till att det finns en långsiktighet i den samverkan vi bygger upp och att denna samverkan fungerar på absolut bästa sätt för både minoritetsorganisationerna och regeringen.

Anf. 86 MIRJA RÄIHÄ (S):

Herr talman! Jag behöver nog fortsätta att tjata lite om stödet till riksorganisationerna. När nedskärningen är så pass stor som 83 procent för en riksorganisation kommer det att påverka det som ministern uttryckte är så viktigt, nämligen samråd och samverkan. Det kommer kanske inte att räcka för att kunna upprätthålla organisationerna över huvud taget. Sverigefinländarnas delegation bildades år 2000, i nära dialog med den dåvarande regeringen, för att föra den sverigefinska minoritetens talan. Det är alltså bara en av organisationerna.

Den här mandatperioden har det hänt mycket, men allt har inte varit positivt. Lennart Rohdin, som jag vågar påstå är en verklig expert på minoritetsfrågor, är mycket tydlig i sina åsikter om den förda politiken. Han var utredare åt den tidigare regeringen när det gäller minoritetspolitiken. Han menar att minoritetsfrågorna fungerar därför att de nationella minoriteterna själva tar ett stort ansvar. Det är verkligen inte alltid staten, regionen eller kommunen som ser till att minoritetslagen följs. Det kan vara en förening som har ett äldreboende och på så sätt tar ansvar åt kommunen, eller det kan vara en stiftelse som driver en skola för att kunna bevara språket.

När regeringen minskade medlen till länsstyrelserna försvårade det för dem att stödja kommunerna, i synnerhet förvaltningskommunerna. Detta har kulturministern och jag debatterat tidigare. Vi har även debatterat flytten till MUCF. Då handlade det inte om att jag var för eller emot utan om att minoritetsorganisationerna blev överkörda efter samrådet. Då var upprördheten stor. Det var 22 organisationer som samlades och sa: "Gör inte det här nu", och så gjorde man det ändå. Det var vad interpellationen handlade om.

Jag tror dock att det kommer att bli bra med MUCF. Jag har läst båda rapporterna, dels om minoritetspolitiken under 2025, dels om romsk inkludering, och jag tycker att de har gjort ett mycket bra jobb. Rapporterna är jättebra, men regeringen behöver ta vara på dem.

I mitt vanliga liv har jag jobbat mycket med förändringar och verksamhetsflyttar, och det jag saknar i regeringens politik är en konsekvensanalys. Vad blir konsekvenserna för riksorganisationerna när man skär ned på medlen med så mycket som 83 procent för bara en av organisationerna och när man halverar stödet till den romska barn- och ungdomsorganisationen Grif?

Var finns konsekvensanalysen? Hur kommer det att påverka samrådsmöjligheterna? Hur kommer det att påverka inflytandet för minoritetsgrupperna? Hur kommer det att påverka upprätthållandet av minoritetslagen och det som står i förarbetena till lagen, nämligen att det är viktigt att ge grupperna inflytande över de frågor som berör nationella minoriteter i Sverige?

Jag förstår att ministern inte kan ta budgetdebatten med mig här. Det här är bara exempel på de skarpa förslag som MUCF lägger fram för regeringen. Jag är rätt nöjd med det, för det kommer givetvis att skapa ett tryck på regeringen att diskutera de här frågorna mer ingående.

Jag saknar dock en konsekvensanalys. Jag tror att 83 procents sänkning av stödet blir förödande för de organisationer som ska orka samråda och orka ha inflytande och som ska göra det här jobbet och faktiskt hjälpa regeringen med det här.

Anf. 87 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Att stärka de nationella minoriteternas möjligheter till inflytande är en central del av målet för politikområdet. Regeringen har årligen samråd med de nationella minoriteterna och har också samråd när det gäller specifika frågeställningar. Ett sådant exempel är MUCF:s uppgifter inom minoritetspolitiken och när MUCF tog över den verksamheten.

Precis som jag sa tidigare, herr talman, är jag medveten om att det kan finnas utmaningar för de nationella minoritetsorganisationerna när det gäller att delta i samråd och att resurserna inte alltid räcker till i den utsträckning som organisationerna skulle önska för att kunna göra sitt arbete och göra sina röster hörda.

Jag kan som bekant inte föregripa regeringens arbete med budgetpropositionen, och därför kommer jag

att behöva återkomma i frågan om pengar. Den diskussionen kan vi alltså inte ta nu.

Herr talman! Om jag får vill jag gärna under en liten stund lyfta upp ett lite annat perspektiv som är viktigt här. Ledamoten sa att 22 organisationer samlades och sa att man inte skulle flytta ansvaret till MUCF och att man borde ha lyssnat till det, men jag är inte så säker på att jag håller med ledamoten om det. Ledamoten sa ju själv att hon tror att flytten till MUCF kommer att bli riktigt bra.

Det är precis det här, herr talman, som är skillnaden mellan den här och den förra regeringen – skillnaden mellan oss i Moderaterna och Socialdemokraterna: Vi moderater vågar fatta beslut även om det riktas kritik mot dem och även om alla kanske inte håller med om att det kommer att bli toppen. Vi vågar fatta besluten ändå, för vi vågar tro på det vi gör.

Skillnaden mellan Moderaterna och Socialdemokraterna är att vi i Moderaterna genomför vår politik därför att vi tror på den, medan Socialdemokraterna genomför sin politik om någon annan säger att det de gör är bra nog. Annars väntar de, herr talman. Resultatet av den politiken och den regeringen ser vi i Sverige i dag. Det är den röran som vår regering har fått ståda upp, i område efter område och på departement efter departement.

Det handlar om minoritetspolitiken. Det handlar om rättspolitiken. Det handlar om polisväsendet. Det handlar om människors rätt till trygghet. Det handlar om människors ansvar. Det handlar om människors rätt att få behålla mer av det som de arbetar ihop. Det ska löna sig att vara en sjyst medborgare i Sverige i dag.

Vi moderater tror på det vi gör, och det är därför vi genomför det, även om det riktas kritik mot det ibland. Precis på samma sätt tror jag på det vi nu gör inom minoritetspolitiken. Jag tror att det kommer att bli bra på sikt.

Anf. 88 MIRJA RÄIHÄ (S):

Herr talman! Det var verkligen en harang om socialdemokratisk politik, men jag hade önskat att vi pratade om regeringens politik.

Samråd årligen är jättebra, men det jag hör från grupperna är att det är väldigt mycket envägskommunikation. Det kommer en regeringsföreträdare och berättar något, och sedan är samrådet klart.

När det gäller MUCF kanske det blir bra. Samtidigt var det 22 organisationer som sa: "Gör inte det här nu", men regeringen gjorde det i alla fall.

Det finns också specifika områden. Jag hade en interpellationsdebatt med utbildningsministern där vi debatterade att regeringen hade kastat en utredning om minoritetsspråk i skolan i papperskorgen utan att ha något samråd om den över huvud taget. Nog kan man säga att det som regeringen gör inte alltid är så bra för minoritetsgrupperna.

Det är fortfarande så att Sverigefinländarnas delegation under de fyra år som gått sedan regeringen tillträdde har fått en neddragnings från 883 000 till

140 000 kronor per år. Det gör att den organisationen kommer att få väldigt svårt att klara sig. Grif, som fått sina anslag halverade, kommer också att få väldigt svårt att klara sig. De har riktigt jobbiga frågor att tam-pas med. Det handlar om den antiziganism som finns i samhället, som kanske inte är lika prioriterad som alla andra saker för den här regeringen just nu.

Jag har inga andra frågor till kulturministern. Jag förstår att vi inte pratar pengar, och det var kanske inte meningen. Jag tog summorna som exempel från myndigheten. Men jag vill verkligen skicka med att inför budgetarbetet se över de medel som går till riksorganisationerna. De behöver kunna bevaka att minoritetspolitiken funkar. Det är ingen annan som gör det, utom givetvis Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Man behöver ha minoritetsorganisationerna med sig.

Anf. 89 Kulturminister PARISA
LILJESTRAND (M):

Herr talman! Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter och också det som jag kanske ser som allra viktigast just nu, nämligen att skapa långsiktighet i det minoritetspolitiska arbetet.

Den samlade bedömning som regeringen och jag gör är att insatserna har bidragit till det mål som finns för politikområdet, men det betyder inte att allting är bra. Det finns utmaningar också fortsatt. Det finns hinder i fråga om delaktighet och inflytande. Det krävs därför ett fortsatt arbete, och den rapport som nu har kommit ligger till grund för det arbetet.

Det är inte alls så att rapporten kommer att hamna i en byrålåda och sedan inte kommer att omhändertas, utan den är verkligen ett viktigt material för regeringens fortsatta arbete med att stärka minoritetspolitiken långsiktigt. Det kan handla om medel, men det kan handla lika mycket om strukturer för att bygga upp en långsiktighet inom det här politikområdet. Det ser jag fram emot att kunna fortsätta med.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Mationer

med anledning av prop. 2025/26:251 En mer sammanhållen vård för personer med skadligt bruk eller beroende och andra psykiatriska tillstånd
2025/26:4155 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)
2025/26:4158 av Christofer Bergenblock m.fl. (C)
2025/26:4177 av Nils Seye Larsen m.fl. (MP)
2025/26:4181 av Karin Rågsjö m.fl. (V)

med anledning av prop. 2025/26:257 Krav på kommunala lantmäterimyndigheters ärendehanteringssystem
2025/26:4165 av Alireza Akhondi m.fl. (C)

med anledning av prop. 2025/26:258 Ökad insyn i politiska processer

2025/26:4151 av Jennie Nilsson m.fl. (S)

2025/26:4184 av Malin Björk m.fl. (C)

med anledning av prop. 2025/26:260 En mer ändamålsenlig reglering av etikprövning av forskning som avser människor

2025/26:4156 av Anders Ådahl m.fl. (C)

med anledning av prop. 2025/26:262 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt

2025/26:4153 av Ida Karkiainen m.fl. (S)

2025/26:4157 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)

2025/26:4170 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (-)

2025/26:4174 av Annika Hirvonen m.fl. (MP)

2025/26:4183 av Tony Haddou m.fl. (V)

med anledning av prop. 2025/26:265 Skärpta regler om uppsikt och förvar

2025/26:4160 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)

2025/26:4167 av Malcolm Momodou Jallow m.fl. (-)

2025/26:4172 av Annika Hirvonen m.fl. (MP)

2025/26:4182 av Tony Haddou m.fl. (V)

§ 17 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 18 maj

2025/26:814 E4 Förbifart Skellefteå

av *Åsa Karlsson* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 19.50.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 43 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 72 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om särskild debatt om lantbrukets kostnadsutveckling.....	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 5 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 6 Svar på interpellation 2025/26:444 om företag som utnyttjar sänkningen av arbetsgivaravgifter.....	2
Anf. 1 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	2
Anf. 2 JONATHAN SVENSSON (S).....	2
Anf. 3 IDA EKEROTH CLAUSSE (S).....	3
Anf. 4 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	4
Anf. 5 JONATHAN SVENSSON (S).....	4
Anf. 6 IDA EKEROTH CLAUSSE (S).....	5
Anf. 7 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	5
Anf. 8 JONATHAN SVENSSON (S).....	6
Anf. 9 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	6
§ 7 Svar på interpellation 2025/26:467 om nedläggning av Skatteverkets kontor i Vetlanda.....	7
Anf. 10 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	7
Anf. 11 JOHANNA HARALDSSON (S).....	7
Anf. 12 SOFIA AMLOH (S).....	7
Anf. 13 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	8
Anf. 14 JOHANNA HARALDSSON (S).....	8
Anf. 15 SOFIA AMLOH (S).....	9
Anf. 16 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	9
Anf. 17 JOHANNA HARALDSSON (S).....	9
§ 8 Svar på interpellation 2025/26:461 om insatser för den svenska rymdbranschen.....	9
Anf. 18 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L).....	9
Anf. 19 MATS WIKING (S).....	10
Anf. 20 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L).....	10
Anf. 21 MATS WIKING (S).....	10
Anf. 22 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L).....	11
Anf. 23 MATS WIKING (S).....	11
Anf. 24 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L).....	11
§ 9 Svar på interpellation 2025/26:430 om moskéer som sprider hat och hot.....	12
Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	12
Anf. 26 RICHARD JOMSHOF (SD).....	12
Anf. 27 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	13
Anf. 28 RASHID FARIVAR (SD).....	13
Anf. 29 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	14
Anf. 30 RICHARD JOMSHOF (SD).....	14
Anf. 31 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	15
Anf. 32 RASHID FARIVAR (SD).....	15
Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	16
Anf. 34 RICHARD JOMSHOF (SD).....	16
Anf. 35 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	17
§ 10 Svar på interpellation 2025/26:451 om ytterligare åtgärder mot bolag som brottsverktyg.....	17
Anf. 36 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	17

Anf. 37	INGELA NYLUND WATZ (S)	18
Anf. 38	EVA LINDH (S)	18
Anf. 39	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	19
Anf. 40	INGELA NYLUND WATZ (S)	20
Anf. 41	EVA LINDH (S)	20
Anf. 42	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	20
Anf. 43	INGELA NYLUND WATZ (S)	21
Anf. 44	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	22
§ 11	Svar på interpellation 2025/26:458 om uttalande om att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren	22
Anf. 45	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	22
Anf. 46	TERESA CARVALHO (S)	23
Anf. 47	HELÉNE BJÖRKLUND (S)	23
Anf. 48	TREDJE VICE TALMANNEN	24
Anf. 49	PETTER LÖBERG (S)	24
Anf. 50	TREDJE VICE TALMANNEN	24
Anf. 51	ANNA WALLENTHEIM (S)	24
Anf. 52	MATTIAS VEPSÄ (S)	25
Anf. 53	LARS ISACSSON (S)	25
Anf. 54	SANNA BACKESKOG (S)	26
	(forts.)	27
	Ajournering	27
	Återupptaget sammanträde	27
§ 11	(forts.) Svar på interpellation 2025/26:458 om uttalande om att utrota gängkriminaliteten de kommande fyra åren	27
Anf. 55	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	27
Anf. 56	TERESA CARVALHO (S)	27
Anf. 57	ANNA WALLENTHEIM (S)	28
Anf. 58	SANNA BACKESKOG (S)	28
Anf. 59	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	29
Anf. 60	TERESA CARVALHO (S)	29
Anf. 61	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	30
§ 12	Svar på interpellation 2025/26:447 om borttagandet av ersättningen för höga sjuklönekostnader	30
Anf. 62	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	30
Anf. 63	PATRIK LUNDQVIST (S)	31
Anf. 64	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	31
Anf. 65	PATRIK LUNDQVIST (S)	32
Anf. 66	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	33
Anf. 67	PATRIK LUNDQVIST (S)	33
Anf. 68	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	33
§ 13	Svar på interpellation 2025/26:460 om statens kulturarv och bidragsfastigheternas underhåll	34
Anf. 69	Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M)	34
Anf. 70	PIA TROLLEHJELM (SD)	34
Anf. 71	Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M)	34
Anf. 72	PIA TROLLEHJELM (SD)	35
Anf. 73	Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M)	35
Anf. 74	PIA TROLLEHJELM (SD)	36
Anf. 75	Finansmarknadsminister NIKLAS WYKMAN (M)	36
§ 14	Svar på interpellation 2025/26:455 om förutsättningar för att värna det rörliga kulturarvet	37
Anf. 76	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	37
Anf. 77	RASHID FARIVAR (SD)	37
Anf. 78	Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	38
Anf. 79	RASHID FARIVAR (SD)	38

Anf. 80 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	39
Anf. 81 RASHID FARIVAR (SD)	39
Anf. 82 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	39
§ 15 Svar på interpellation 2025/26:479 om uppföljningsrapport om minoritetspolitiken	40
Anf. 83 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	40
Anf. 84 MIRJA RÄIHÄ (S)	40
Anf. 85 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	40
Anf. 86 MIRJA RÄIHÄ (S)	41
Anf. 87 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	41
Anf. 88 MIRJA RÄIHÄ (S)	42
Anf. 89 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	42
§ 16 Bordläggning	42
§ 17 Anmälan om fråga för skriftligt svar	43
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 19.50.	43